TRUBADURII MUZICII TINERE

VICTOR SOCACIU: Militez pentru continuitatea muzicii tinere.

— Îmi aduc aminte, Victor Socaciu, **că-n 1975, într-una din întîmplările literar-artistice ale** CENACLULUI FLACĂRA, la Teatrul Național, **debutai cu două piese,** Sub scutul amurgului, **pe versuri de** Lucian Blaga, **și** Astfel, **pe versuri de** Marin Sorescu. **Așa-i?**

— Întocmai, plus cîntecul **Ținte între bine și rău,** versuri proprii.

— Cum te-a primit cenaclul ?

— Unii au zis că-s bun, alții că nu. Pe-atunci, ca și acum, dealtfel, cînd venea cineva în cenaclu era supus unei analize la care participau toți membrii vechi, și asta chiar în fața publicului. Îți dai seama ce simțeam noi atunci? Era un fel de examen foarte greu de suportat.

— Cu ce anume ai impresionat?

— Cu o dăruire totală în interpretare și cu un mesaj foarte direct al cîntecului. Și-acum, după atîția ani, eu cred că sînt același.

— Vrei să spui că n-ai evoluat?

— A evolua nu înseamnă a-ți părăsi felul de-a fi. Am cîștigat, apreciez eu, în simplificarea frazei muzicale, fără a cădea în simplism, și în capacitatea de-a adapta, mai exact spus de-a atașa, un text la o muzică.

— Bănuiesc că aceste cîștiguri s-au datorat și numeroaselor participări la realizarea unor spectacole televizate cu prilejul Antenei Cîntării României.

— Fără îndoială. Din acest punct de vedere, față de ceilalți membri ai cenaclului, mai puțin **Adrian Ivanițchi,** cu care l-am însoțit pe poetul **Adrian Păunescu** și l-am ajutat după puterile noastre, aș zice că am fost marele beneficiar al acelor peregrinări prin țară. Am cunoscut îndeaproape mișcarea de muzică folk, o adevărată mișcare culturală, la nivelul tinerilor din țara noastră, dar am cunoscut, totodată, și nestematele cîntecului patriotic românesc, inclusiv marile piese folclorice din toate zonele țării.

— Din această cunoaștere au izvorît, cred eu, acele numeroase puncte de vedere legate de muzica tînără, puncte de vedere găzduite de revista Flacăra. **— Pentru ce anume militezi tu, Victor Socaciu, în muzica tînără?**

— Ca să răspund la această întrebare, mi-ar trebui cel puțin o sută de pagini pe care să le aștern cu un scris mărunt, dar energic, și cu un punct de vedere categoric. Militez pentru recunoașterea unui fapt evident: muzica tînără este mai îndrăgită de ascultătorii noștri, majoritatea tinerilor din România, decît muzica ușoară actuală luată în proporție de 75 la sută, pentru că, recunosc, există și muzică românească ușoară bună, dar într-o înfiorător de mică proporție cu imensa cantitate de muzică ușoară difuzată fără nici o judecată, un criteriu al valorii reale și nu unul creat de publicitatea interesată.

— Și pentru ce altceva mai militezi?

— Mai militez pentru o continuitate, în interiorul muzicii tinere, a caracterului ei angajant, patriotic, cu accentul pus pe problemele majore din viața tinerilor. Mă strădui, în același timp, să combat opinia unora cum că muzica tînără ar avea nevoie de influențe melodice de dinafară, cum ar fi muzica country. Și-n sfîrșit, mai militez ca tuturor celor ce-au confirmat o anume valoare în turneele Cenaclului Flacăra, să le apară discuri reprezentative, discuri care, spre deosebire de altele, s-ar vinde ca pîinea caldă, așa cum se vînd discurile de muzică străină, sau, de ce nu, discurile de muzică populară.

— Dacă propui o limitare a interviului ca spațiu tipografic, o ultimă întrebare: care din cele peste 100 de compoziții de pînă acum, ți-e cea mai dragă?

— Greu, foarte greu de răspuns. Și, totuși, ultimul cîntec — întotdeauna există un ultim cîntec, după care vine un altul, și un altul — este cel la care țin cel mai mult.

NICU ALIFANTIS: Cel care a compus muzica la Decembre era un băiat bun.

— De cînd, Nicu Alifantis?

— De cînd ce?

— De cînd cînți?

— De mult. Împlineam 7 ani și părinții mi-au făcut cadou de ziua mea un acordeon. Nu m-am prea atins de el. Peste 9 ani, adică la 16 ani ai mei, părinții mi-au luat o chitară, iar peste numai cîteva luni participam la diferite concursuri de muzică ușoară ale elevilor din țară, la **Iași, Oradea,** la **Rucăr.** La Iași, de exemplu, cîștigam **Marele premiu!** Sună pompos, nu-i așa?

— Sună. De cînd cînți folk?

— Din 1973, cînd am cîștigat la televiziune un **Teletop,** cu **Romanță,** pe versuri de **Miron Radu Paraschivescu.** Dar pînă atunci, prin 1972, compusesem pentru prima dată muzica la un spectacol de teatru, la **Furtuna,** de **Ostrovski.** De-atunci am mai făcut muzica la alte 23 de spectacole de teatru, inclusiv cîteva filme tv, de scurt și lung metraj.

— Ca să vezi ce face omul, dacă, la 16 ani, i se dăruiește o chitară!

— Ca să vezi, într-adevăr!

— Cînd ai ajuns la Cenaclul Flacăra?

— În 1974, la spectacolele organizate la **Teatrul Ion Creangă.** Eram, pe-atunci, în armată, îmi făceam stagiul militar.

— Îmi aduc aminte că ai cîntat atunci o piesă cu totul și cu totul excepțională, poate cea mai bună piesă a ta, o adevărată bijuterie a muzicii folk, Decembre, **pe versuri de** George Bacovia. **Cînd ai compus-o?**

— În iarna anului 1968. E o poveste foarte lungă.

— Cum de-ai dibuit linia melodică?

— Nu știu. Cînt foarte mult, îmi creez un ritm interior, pînă intru, ca să zic așa, în muzica poeziei, pentru că orice poezie, mai ales una mare, cum este **Decembre,** are o anume muzică a ei. Și-apoi, după ce se face joncțiunea ritmului interior cu acea muzică a poeziei, dacă dispui de-o intuiție melodică, intuiție cu care trebuie să te naști, totul este foarte simplu, cu condiția de-a ști să cînți la chitară. Și cînd spun să știi, vreau să spun să știi foarte bine, nu așa, ca un oarecare începător.

— Este altul Nicu Alifantis de azi, decît cel de-acum trei ani?

— Da. Sufletește vorbind, sînt confruntat cu o sumedenie de probleme, inerente vieții unui tînăr căsătorit, probleme a căror rezolvare simt că-mi afectează fondul exact al simțirii mele, o simțire dominată, zic eu, de o anume șăgălnicie, hai să-i zicem ironie, și de-o gravitate romantică, precum cea care a dat naștere acelui **Decembre.**

— Dar muzical vorbind?

— Sînt altul, și muzical vorbind. Cu aceleași mijloace, ca și în folk, fac totuși altceva. Nu pot defini acest altceva, dar pot spune că place.

— Care este ultimul tău cîntec?

— **După melci,** pe versuri de **Ion Barbu,** piesă care arată noua fază a aceluia ce este Nicu Alifantis.

— Ți-e dor, cumva, de-acel Nicu Alifantis care a compus muzica la Decembre?

— Foarte mult, mai ales că n-am să-l mai întîlnesc niciodată. Era un băiat foarte bun, un tînăr naiv, dar plin de simțire, puțin cam inconștient de gravitatea sa. Cel care a scris textul muzical pentru poezia **După melci** îi seamănă, dar e prea conștient de-acel dureros adio pe care trebuie să-l spună copilăriei.

MIRCEA VINTILĂ: Mă simt cu tot sufletul dăruit cîntecelor noastre.

— Cum se face, Mircea Vintilă, **că ai rămas, ca linie melodică, inclusiv stil de interpretare, același?**

— Nu știu dacă am rămas același, nici n-aș prea fi de acord cu o astfel de apreciere, în totalitatea ei, întrucît s-ar înțelege că n-am evoluat deloc.

— Și totuși, în spatele unei astfel de aprecieri, se ascunde nu numai convingerea mea privind calitatea muzicii pe care o faci, ci și faptul, deloc neglijabil, că ai rămas același mare preferat al publicului.

— Ei da, în acest sens, mai ales privind ultima parte, cu totul și cu totul de acord.

— Numai că nu doar despre ultima parte ar fi vorba, ci mai ales despre prima, cea privind continuitatea lui Mircea Vintilă față de el însuși.

— Cu alte cuvinte, m-ai cam dus cu vorba...

— Glumind puțin, da. Cum de-ai rămas același?

— Chiar același-același, n-am rămas, mai ales sub raportul muzicii, multe din cîntecele mele, inclusiv noile compoziții, au suferit o anume transformare, în sensul că le-am regîndit, sau le-am conceput pe cele mai noi, în vederea unor interpretări orchestrale.

— Ai făcut acest lucru numai și numai pentru că ai început să cînți cu cîte un grup, cu cîte o formație, sau ai simțit nevoia să revalorifici linia melodică și cu ajutorul unor orchestrații?

— Într-adevăr, am simțit nevoia să verific capacitatea cîntecelor mele și această verificare a dus la o excludere a tot ce era de prisos.

— Cu alte cuvinte cîntecele tale sînt acum ceva mai aerisite?

— Eu așa sper.

— Speranțele tale sînt îndreptățite și, aș spune, reale, adică împlinite. Actualul Mircea Vintilă, cu aceeași voce plăcută, menținîndu-se în același cadru intim, al cîntecului-mărturisire, cum ar fi La hanul lui Manuc, **sau** Proverbe, **sau** Un'te duci tu, mielule, **dar și în perimetrul cîntecului angajat, plin de-o forță copleșitoare, cum ar fi celebrul** Pămîntul deocamdată, **una din marile piese ale repertoriului impus de** cenaclu. **Ce părere ai tu, Mircea Vintilă, despre acest cîntec cu totul și cu totul deosebit?**

— Că-l simt și astăzi ca în acea clipă, de demult, cînd poetul mi l-a încredințat, iar eu, cu sufletul plin de-o stare pe care sper să nu o fi pierdut pe parcurs, l-am compus dintr-odată, de parcă-l aveam în mine de la începutul începuturilor.

— Speri, deci, să mai ai acea stare?

— Da, sper.

— Parcă spuneai că n-ai prea fi de acord să se spună că ai rămas același!?

— Extraordinar, parcă ai fi avocat! Ai smuls de la mine mărturisirea propriilor tale afirmații. Da, în sinea mea, ca om și ca iubitor al muzicii tinere, mă consider același, cu tot sufletul dăruit acestei uriașe mișcări artistice, literar-muzicale, ce se numește **Cenaclul Flacăra.**

— Da, Mircea Vintilă, despre asta era vorba, că ești același mare interpret de muzică tînără.

VASILE ȘEICARU: Colegii mei, profesorii din toată țara, ar putea face ceva mai mult pentru muzica tînără.

— Vasile Șeicaru, **ești gălățean get-beget, profesor de educație fizică și un nume cunoscut în muzica tînără. Cu muzica tînără ai început?**

— Nu, nu cu muzica tînără, ci cu o formație de muzică pop, alcătuită din elevii **Liceului sportiv din Galați.** Se numea, cum altfel, **Atletic.** Eu am înființat-o, eu am desființat-o.

— Prin 1968 făceai parte dintr-o foarte bună formație, tot de muzică pop, Cristal. **De ce te-ai rupt de ei?**

— Nu discut asta.

— Ești misterios?

— Nu, dar nu vreau să-ncurc lucrurile și-așa destul de încurcate.

— Să trecem la folk. Cum s-a numit primul cîntec?

— **Pădurea,** pe versuri proprii.

— Scrii multe versuri?

— Nu, nu mă roade o astfel de ambiție, dar, dacă pot, scriu pentru muzica mea.

— Cu acest cîntec ai venit în Cenaclul Flacăra?

— Nu. Cu **Colindul Dunării,** versuri de **Paul Tutungiu.**

— Piesă care și azi place foarte mult, motiv pentru care a și fost intens difuzată la radio, la tv, sau a fost preluată de numeroși tineri amatori, începători într-ale folkului. Cînd ai lansat acest cîntec?

— În 1977, cînd a venit în județul nostru **Antena Cîntării României.** Tot atunci s-a cîntat și **Memento,** pe versuri de **Doina Sălăjan.**

— Știi că Memento, **într-un clasament al celui ce-ți ia interviul, s-ar afla în primele 20 de cîntece ale cenaclului?**

— În acest caz îmi pare rău că n-am avut timp să pun la punct cele 4 noi piese la care lucrez acum și despre care, cu modestia de rigoare, afirm că sînt la nivelul lui Memento.

— Altceva despre aceste noi piese nu vrei să ne mai spui?

— Altceva nu, dar, pentru că tot sînt profesor, vă pot spune că, în calitatea mea de diriginte, fac în fiecare lună cîte o oră de dirigenție a cărei temă este chiar muzica tînără. Copiii, elevii mei, iubesc la nebunie aceste ore, bogat ilustrate cu material didactic, adică un casetofon și cîntecele cenaclului înregistrate.

— De ce ții să faci această mărturisire?

— Pentru că, mă gîndesc eu, tinerii profesori care îndrăgesc muzica noastră, cu precădere profesorii de muzică, nu ca mine, profesor de educație fizică, ar putea face ceva, în rîndul elevilor, pentru muzica tînără.

IOAN EVU: Ca să ajungem în cenaclu am muncit patru ani.

— Pentru că la prima apariție pe scena Cenaclului Flacăra, **despre grupul** Canon **din Hunedoara, ai vorbit tu,** Ioan Evu, **adică te-ai străduit să-i prezinți și pe ceilalți trei membri ai grupului, eu zic că poți fi numit dacă nu șeful grupului, atunci cel puțin sufletul lui.**

— Nici una, nici alta.

— Mai altfel spus, toți patru sînteți „șeful" grupului și toți patru sînteți „sufletul" grupului?

— Exact așa.

— Întrucît s-au văzut situații și mai încurcate, n-am să te contrazic, dar nici n-am să iau un interviu la patru inși pe o bucățică de spațiu tipografic. Tu i-ai prezentat pe colegii tăi, tu să răspunzi la întrebări. Prima dintre ele: cine ești, ce faci, adică unde lucrezi și aceleași întrebări și pentru ceilalți.

— În ce mă privește, sînt tehnician la o întreprindere din Hunedoara, mă ocup cu

depanarea mașinilor de calcul. Mai sînt și poet, lucru care zic eu se cam știe. **Nicolae Hampel** — Brudi, cum îi zicem noi — e profesor la **Școala de muzică din Hunedoara. Mircea Goian,** e metodist la **Casa de cultură din Hunedoara. Grațian Ordeanu** e instructor metodist la **Consiliul municipal al pionierilor.** Toți trei profesori de muzică.

— Cînd s-a înființat grupul Canon?

— Acum patru ani.

— Și de ce a ajuns atît de tîrziu pe scena Cenaclului Flacăra?

— Pentru că am considerat că stacheta cenaclului e foarte ridicată, valoric vorbind, și n-am vrut să venim decît cu lucruri foarte bune. Iar dacă ar fi vorba să apreciez eu însumi, aș spune că patru ani de muncă e totuși puțin ca să ajungi la Flacăra.

— Cu alte cuvinte ați muncit foarte mult ca să ajungeți în cenaclu.

— Oare am ajuns?

— Mă mir că te mai și întrebi. O serie de vechi membri ai cenaclului, printre care Victor Socaciu, Mihail Stan, Florian Pittiș și Vasile Șeicaru, **împreună cu care cîntați o foarte frumoasă piesă,** Memento, pe **versuri de** Doina Sălăjan, **afirmă, că de multă vreme cenaclul n-a mai avut un astfel de debut. Iar tu te mai întrebi dacă ați ajuns într-adevăr. Ce ai de spus față de astfel de aprecieri?**

— Că ne vom vedea de treabă și mai departe, că tocmai am reușit să punem la punct o serie de noi cîntece și că sîntem animați de dorința de-a ne păstra locul în aleasa constelație a tuturor celorlalți membri ai cenaclului. E suficient atît?

— Dacă veți face ce-ați spus, da.

GIL IONIȚĂ: Am prins din nou trenul cel mare

— Mă gîndesc, Gil Ioniță, **că vor fi unii surprinși văzîndu-te în această constelație a stelelor de muzică tînără din țara noastră.**

— Mărturisesc că eu însumi sînt surprins.

— După un astfel de început nu pot folosi o altă întrebare decît acel atît de obișnuit de ce. **De ce ești tu însuți surprins?**

— Și înțeleg că de ce-ar trebui să fie și alții surprinși. Ei bine, deși am scos, cu o formație ce s-a spulberat între timp, primul disc de muzică folk din țară, am intrat, în ceea ce mă privește, într-un oarecare anonimat. Să nu se uite, vizavi de acest anonimat, că am participat și la primele ședințe ale **Cenaclului Flacăra,** ședințe care se numeau și încă se mai numesc atît de frumos, întîmplări de muzică și poezie.

— Cum se numea formația cu care ai scos acel disc?

— Se numea chiar **Flacăra-folk-73** și era alcătuită din colegii mei, studenți la Facultatea de drept din Iași. Dar, cum spuneam, pe parcurs, formația s-a destrămat.

— Ce anume conținea discul?

— Piesa cea mai importantă se numea **De la moșii noștri** și ea se înscria, melodic vorbind, pe linia unor mari cîntece care, la **Cenaclul Flacăra,** începeau să cucerească lumea.

— Și, după acest succes, care ar fi putut să deschidă cale liberă și altor interpreți de muzică tînără, Gil Ioniță alege calea anonimatului. Cum de-ai revenit în constelația muzicii tinere?

— Cu prilejul **Antenei Cîntarea României,** în județul Bacău am fost invitat să cînt o piesă oarecum nouă a mea, **Lăsați-mă să merg pe bicicletă.**

— Da, este una din marile piese ale Cenaclului Flacăra, **deosebit de agreată de spectatori. Dar, oare, cu o singură piesă se poate reveni, se poate ieși din acel, cum îi spuneai, anonimat?**

— Bineînțeles că nu. Eu i-am spus anonimat, dar, în realitate, a fost o perioadă de muncă intensă, în planul muzicii, și de rezolvare a tuturor treburilor ce cad în sarcina unui tînăr jurisconsult ca mine, care lucrez în această calitate la **IPEP-Bacău.**

— Ce-ai făcut în toată această perioadă?

— Am compus mult, am cîntat în diferite concursuri județene și interjudețene, continuînd să fiu cît mai la curent cu toate problemele privind muzica tînără.

— Acestea fiind zise, n-ar mai trebui să ne mirăm, de-acum încolo, că ai revenit printre cei alături de care ai pornit la drum încă de-acum 8 ani!

— Da, făcînd publice toate aceste cîteva aspecte ale evoluției mele, ca interpret de muzică folk, sper că nimeni nu va mai fi surprins că am ajuns trenul cel mare, scena **Cenaclului Flacăra.**

— Deci, cu alte cuvinte, bine-ai revenit Gil Ioniță *la Cenaclul Flacăra*!

MIHAELA POPESCU: Nu cred să am vreodată curajul să fac muzică pentru o variantă populară a Mioriței

— Despre tine, Mihaela Popescu, **se știu, în general, foarte puține lucruri. Se știe, de exemplu, că ești din** Suceava, **că-ți place să cînți cu precădere un folclor interpretat, cel specific zonei bucovinene; că stilul tău de interpretare, inclusiv vocea, sînt foarte apreciate de toți ceilalți membri ai cenaclului. Ce altceva crezi că ar trebui să mai spui, tu însăți, despre tine?**

— Chiar foarte multe lucruri nu sînt de spus. Cînt folk încă din 1975, cînd am fost prezentă în cîteva emisiuni ale posturilor de radio din Iași și Cluj-Napoca, am fost

chemată la **Cenaclul Flacăra** în 1976, la un spectacol organizat la sala Polivalentă, și din acea clipă am devenit membră a acestei mari instituții de cultură și educație, acesta fiind calificativul meu pentru toată activitatea **Cenaclului Flacăra.** Ar mai fi de spus că între timp am devenit studentă la drept, la Universitatea din Iași. Și cam atît.

— Care sînt cîntecele tale preferate, cele incluse în repertoriul tău, firește?

— **Caloianul,** o variantă mai puțin cunoscută celor ce se ocupă cu studiul folclorului din Bucovina, apoi balada **N-ați văzut, n-ați auzit,** un cîntec despre **Vitoria Lipan,** celebra eroină a romanului **Baltagul,** de **Mihail Sadoveanu,** pe versuri de **George Damian,** și-un cîntec intitulat **Miorița,** pe versuri de **Nicolae Labiș.**

— Pe cînd o Miorița **avînd ca text o variantă populară?**

— Nu cred că voi avea vreodată curajul să fac muzica pentru o variantă populară a **Mioriței.**

— De ce?

— Pentru că nu pot scăpa de sub fascinația exercitată asupra mea nu doar de imensa valoare literară a textului, ci și de cele cîteva linii melodice pe care le-a izvodit, pentru aceste texte, Măria Sa Poporul. E greu de presupus că ar putea cineva să depășească sau măcar să egaleze muzica făcută de geniul poporului.

— Mă bucur, realmente, să aud de la tine o astfel de părere în spatele căreia nu se află teama de-a te apropia de marile opere ale poporului, ci respectul pentru aceste opere, fie literare, fie muzicale. Dar, schimbînd direcția dialogului nostru, în ultimele tale apariții la cenaclu ai cîntat cu totul și cu totul altfel de piese.

— Da, la spectacolul din acest an, din noiembrie, la **Circul de stat,** am cîntat un fel de blues-jazz care, spre surpriza mea a plăcut atît publicului, cît și colegilor mei.

— Să-nsemne asta că vei renunța la tot ce-ai cîntat pînă acum?

— Nici vorbă, aș vrea chiar să valorific, printr-un disc, tot ce-am cîntat, tot ce-am prelucrat din folclorul bucovinean, dar nu știu cum să încep demersurile respective. Tatonările mele de pînă acum au rămas fără ecou.

— Să sperăm că, pînă la urmă, vom auzi nu numai ecoul, ci chiar și discul.

LORIN STĂNESCU: Acel T înseamnă tinerețe

— Lorin Stănescu, pentru că ești conducătorul Grupului T din Tîrgoviște, **grup alcătuit din** Camelia Cizevski-Stănescu, **soția ta, și** Emil Comănescu, **care cîntă la acele ciudate elemente de percuție, niște oale mari, din lut, parcă niște oale de sarmale, a căror gură este legată cu piei de tobă, pentru că ești, deci, conducătorul** Grupului T **din Tîrgoviște, n-ai impresia că T-ul adăugat Grupului este de prisos atîta vreme cît spunem și** din Tîrgoviște?

— Nu, pentru că T înseamnă, în primul rînd, tinerețe și abia în al doilea rînd ar mai putea să însemne și Tîrgoviște.

— În muzica ușoară există un Grup 5 T, **apoi, în altă ordine de idei, Tîrgoviștea mai este și capitala romanței românești, să ne-aducem aminte de** Crizantema de argint, **un festival național de romanțe și cîntece vechi, apoi, iată, din Tîrgoviște ne parvin vești că au mai apărut cîteva grupuri de muzică folk, cum ar fi, ca să dau doar două exemple, grupul** Filigran, **prezent chiar și pe scena cenaclului sau grupul** Chindia. **În atari condiții, cum de-a reușit** Grupul T, **cel condus de tine, să se impună?**

— Știu eu? Lupta a fost și este, într-adevăr, acerbă într-un astfel de oraș al muzicii și al oțelului, mai nou, dar și al unui autentic romantism, dată fiind aura istorică a orașului nostru, oraș în care, ca să zic așa, marele public are deja o cultură muzicală și o experiență de spectacor muzical. Ne-am impus, dacă ne-am impus, printr-o muncă foarte susținută. Dar, în același timp, ne-am impus și printr-un anume specific al grupului nostru, specializat în a prelucra în stilul folk numeroasele balade valahe, gen muzical și poetic foarte puternic reprezentat în toată Dîmbovița.

— Vom reveni asupra acestor balade, dar nu înainte de a afla cîte ceva din istoria grupului și mai ales acel moment în care v-ați aliniat la manifestările Cenaclului Flacăra.

— Grupul nostru a luat ființă, în actuala formulă, eu nu eram căsătorit cu Camelia, în 1973, cînd cîntam un fel de pop cam aplatizat, modalitate la care am renunțat după nici un an. Pe-atunci, prin 1974, apăruseră **Tudor Gheorghe, Mircea Vintilă, Doru Stănculescu, Mircea Florian** și, odată cu ei, și muzica tînără, sau folk, la care am subscris imediat, și bine-am făcut. **Cenaclului Flacăra** ne-am alăturat în 1977, cînd **Adrian Păunescu** a venit în județul nostru cu emisiunea **Antena vă aparține,** după care am fost chemați la un uriaș spectacol, la **Sala Polivalentă,** în fața a 10 000 de spectatori. Am cîntat atunci balada **Radu de la Greci,** piesa cea mai rezistentă din repertoriul nostru care mai cuprinde o altă baladă de răsunet, **Miu haiducul.**

— În ceea ce mă privește, ascultîndu-vă de nenumărate ori, mă tot întreb de ce nu ați scos pînă acum un disc cu toate baladele voastre?

— Pentru că nu ne-a propus nimeni să venim la București și pentru așa ceva. Noi am veni cu toată plăcerea și bucuria.

COSTEL POPA: Aș dori ca Nino, fiul meu, să fie în primul rînd un om adevărat.

— Despre Grupul doi și jumătate, **adică** 2 și 1/2 **din Oțelul Roșu, se știu foarte puține lucruri. Unii nici măcar nu prea știu exact unde vine Oțelul Roșu, deși, afirmînd așa ceva, credem că exagerăm. Ce zici,** Costel Popa, **exagerăm?**

— Nu prea. Oțelul Roșu, aflat lîngă Caransebeș, este un fel de capăt de linie de cale ferată, deci e destul de greu de-ajuns cu trenul la Oțelul Roșu. Mai simplu se ajunge cu mașina, pe șoseaua care face legătura între Țara Hațegului și Timișoara.

— Dar ca să punem punct acestui interviu cu tentă turistico-feroviară, inclusiv geografică, să afirmăm că la Oțelul Roșu se-ajunge foarte simplu cu muzica tînără. De-acord?

— Bineînțeles, cu muzica tînără se ajunge foarte simplu la noi, cum a fost în 1976, cînd s-a alcătuit grupul nostru.

— Din cine-i alcătuit acest grup și cînd a ieșit el în lume?

— Grupul e alcătuit din **Stan Petre,** de profesie electrician în cadrul Întreprinderii metalurgice Oțelul Roșu, **subsemnatul,** de profesie proiectant în aceeași întreprindere, și fiul meu, **Nino,** cel care, fiind pe-atunci elev în clasa a II-a, a dat grupului nostru caracterul de jumătate. Era atît de mic, încît cineva a spus că Nino face cît o jumătate.

— Răspunzi și la a doua parte a întrebării?

— Sigur că da. Am ieșit în lume, pentru prima dată, în 1977, cînd un reporter de la radio ne-a imprimat pentru un reportaj dedicat comunei Marga, o comună aflată lîngă Oțelul Roșu, una din cele mai mari și mai înstărite comune din țară, dar și o localitate cu o bogată activitate culturală.

— După acest debut au urmat, desigur, numeroase spectacole și emisiuni radio și tv, astfel încît ați devenit, după cîte știm, celebri.

— Nu știu cît de celebri am devenit, dar de cunoscut sîntem foarte cunoscuți, atît în județul nostru, cît și în toată țara, principalul merit în această publicitate avîndu-l emisiunile cu **Antena Cîntării României** și turneele **Cenaclului Flacăra** care ne-a invitat de fiecare dată să fim alături de cei mai buni membrii ai săi.

— În legătură cu spectacolele cenaclului, am observat că v-ați obișnuit să intrați în scenă imediat după ce cîntă Gil Dobrică. **Ori, Gil Dobrică înregistrează sau culege ropote de aplauze și sute de bisuri. Nu vă e teamă să cîntați după Gil?**

— La început ne-a fost, dar, spre surprinderea unora, am cules și noi destule aplauze, cam tot atîtea cît Gil Dobrică. Și dacă e să fiu sincer, cred că aplauzele le culege, cu-adevărat, Nino.

— Mărturisesc că aceeași e și impresia mea. Ce crede tatăl lui Nino, va fi Nino un mare artist, un mare cîntăreț?

— Dacă nu i se va schimba cu timpul prea mult vocea, atunci Nino va fi, fără doar și poate, un bun cîntăreț. Eu, ca tată aș dori să fie, în primul rînd, un om adevărat.

DUCU BERTZI: Vă ameninț că voi cînta tot mai bine și tot mai frumos

— Despre tine, Ducule, **prezentîndu-te în linii mari, cît mai pe scurt cu putință, ar trebui să spunem doar următoarele: maramureșean din** Sighetu Marmației, **subinginer la** I.M.U.A.B., **deci de curînd devenit bucureștean...**

— Aș face precizarea că n-am să mă consider niciodată bucureștean, prea dragă fiindu-mi originea de maramureșean.

— De-acord cu acest punct de vedere, dar să continuăm și cu amănuntul că ești, totodată, și membru al corului de cameră Song, **plus faptul că ai devenit membru plin al** Cenaclului Flacăra **din toamna anului 1979, cînd, într-o stagiune de toamnă, la Teatrul** Ion Creangă, **ai cîntat, dacă bine mi-aduc aminte, două piese din folclorul maramureșean,** Cînd s-o-mpărțit norocu' **și** Săracă inima me. **Greșesc?**

— Nu. Într-adevăr, cu-aceste două piese am debutat.

— Au trecut, de-atunci, iată, aproape trei ani și, pentru cei care te cunoaștem, repertoriul tău, pe lîngă aceste două piese, la care se adaugă altele, tot din folclorul maramureșean, nu s-a prea îmbogățit. Piese folk, propriu-zise, cînți?

— Doar cîteva la număr, între care **Copiii de plumb,** pe versuri de **Adrian Păunescu,** și **Săptămîna,** pe versuri de **George Țărnea.** Încă nu le-am cîntat pe scenă, în cenaclu. Despre celelalte piese, care sînt, desigur, maramureșene, eu aș zice că, totuși, nu le cînt ca în Maramureș, ci le cînt într-o manieră folk, în sensul că respect textul, linia melodică, adăugîndu-le doar o interpretare baladescă, folkistă proprii mie.

— Ai participat la zeci și zeci de spectacole ale cenaclului. Care ți-au plăcut cel mai mult?

— Cele ținute în sala **Circului de Stat.** De ce? Pentru că publicul se află în imediata apropiere și-l simți cum participă.

— Care ar fi spectacolul aflat la polul opus?

— Cel desfășurat în ianuarie 1980, la Sighetu Marmației.

— Chiar așa?

— Da, chiar așa. Cel ținut la mine acasă, dacă pot să spun așa. Am vrut, în acel spectacol, să mă autodepășesc din toate punctele

de vedere. Dar, din nu știu care motive, n-am reușit, sau n-am fost eu mulțumit de ce-am realizat.

— Ești, după cît se vede, foarte exigent cu tine.

— Sînt, mai ales că simt că aș putea da mai mult, că nu am ieșit în fața publicului cu absolut tot ceea ce pot. Dar nu-i nimic, cum sînt și ambițios, nu numai exigent cu mine însumi...

— Asta sună ca un fel de amenințare

— Chiar asta și e. Vă ameninț că voi cînta tot mai bine și mai frumos.

ILEANA CALINOVICI: Odată și-odată am să cînt o doină din Mehedinți

— Despre tine, Ileana Calinovici, **se știe în general că ești din** Drobeta Turnu Severin **și cam atît. Nu e prea puțin?**

— Ba da, dar poate că e mai bine așa.

— Și totuși, ce faci tu, acolo, în orașul tău natal?

— Trăiesc și muncesc. Uneori sînt tristă, alteori sînt veselă. Citesc multă poezie, ascult și mai multă muzică, mai și compun, discut cu oamenii care sînt interesați de artă, mă ocup de-o seamă de copii care vor să cînte la chitară, fac spectacole cu ei, dar, cum spuneam, în numai două cuvinte, trăiesc și muncesc. E mult e puțin...

— Cum te-ai întîlnit cu Cenaclul Flacăra?

— Participasem, pînă-n 1978, cînd m-am întîlnit cu cenaclul la **Curtea de Argeș,** la un festival de muzică folk, la tot felul de concursuri în care cîștigam de fiecare dată cîte o mențiune, sau cîte un premiu, ba, de cele mai multe ori, premiul întîi. Aceste participări au dus, cred eu, la hotărîrea conducerii cenaclului de-a mă invita la Curtea de Argeș.

— N-ai apărut, deci, cum credeau unii, așa, din proprie inițiativă. Ai, cum s-ar zice, pînă la întîlnirea cu cenaclul, o anume experiență în spate. Cum te-a primit cenaclul?

— Ei bine, sinceră să fiu, trebuie să spun că am fost primită cu răceală. Nu acuz, evident, pe nimeni. Așa era atunci.

— Dar astăzi cum e?

— Parcă e ceva mai multă căldură. Noii veniți sînt înconjurați cu ceva mai multă grijă. În ceea ce mă privește, mă simt destul de bine, deși n-am prea apucat să cînt altceva în afară de **Nu mor caii, cînd vor cîinii,** pe versuri de **Valeriu Armeanu,** sau **Uritul,** pe versuri de **Horea Bădescu.**

— Să-nțeleg că încă n-ai dat dovada adevăratei măsuri a valorii vocii tale?

— Adevărata măsură a valorii mele, dacă se poate vorbi de-așa ceva, eu zic că a fost recunoscută, altfel n-aș fi participat la atîtea și-atîtea turnee ale cenaclului. Voiam să spun doar că n-am ajuns să cînt tot repertoriul de care dispun.

— Există în acest repertoriu, încă nerostit pe scena cenaclului, un cîntec la care ții în mod deosebit?

— Da. Este vorba de o doină interpretată, și culeasă de mine din folclorul mehedințean, o piesă foarte dificilă, ca linie melodică, dar care mi-a adus majoritatea premiilor înainte de a participa la manifestările cenaclului.

— Cum se numește?

— Foarte simplu, **Doină,** dar eu i-aș mai da un titlu **„Fir-ai al naibii de deal / te suiam, te coboram".** Pînă la urmă tot am să-l cînt eu, odată și-odată, în cenaclu. Poate chiar la Drobeta Turnu Severin, oraș în care mă-ntorc de fiecare dată la Casa de cultură municipală, unde lucrez ca instructor cultural cu probleme de muzică în general și muzică tînără în special.

MARIA NAGY: Am învățat, în cenaclu, muzică, tot mai multă muzică

— Maria Nagy, **apariția ta în** Cenaclul Flacăra **a fost hotărîtă de prezența în județul Harghita, la Miercurea Ciuc, a** Antenei Cîntarea României, **în 1978, cînd ai fost invitată să cînți una din piesele care și azi stîrnesc ropote de aplauze,** Tinerii.

— Da, dacă e vorba să ne referim la împrejurare, dar, dacă ne-am referi la adevăratul motiv al prezenței mele în Cenaclul Flacăra, mi-ar face plăcere să se știe că hotărîtor a fost, atunci, valoarea cîntecului **Tinerii,** cîntat atît în maghiară, cît și în românește.

— Fără îndoială, la valoarea cîntecului adăugîndu-se și talentul tău interpretativ. Dar, pînă să ajungi la Cenaclul Flacăra, erai, deși încă elevă de liceu, destul de cunoscută în lumea locală a muzicii folk.

— Adică vrei să facem o mică istorie privind evoluția interpretei de muzică folk Maria Nagy?

— De ce nu?

— De acord. Prin 1976 eram membră a **Folk-grupului 5** din Miercurea Ciuc. În același an, la un festival de muzică tînără organizat, în primă ediție, de ziarul **Scînteia tineretului,** am luat premiul întîi, cu un cîntec în limba maghiară, **Bună dimineața, pămînt!,** pe versuri de **Verzar Ferencz.** La a doua ediție, în 1977, organizată tot la Miercurea Ciuc, am luat din nou premiul întîi. Și a venit, apoi, cum foarte exact spuneai, **Antena Cîntarea României.** A fost, ca să zic așa, șansa mea, pentru că, peste cîteva luni, am fost invitată la București, unde am cîntat de **Ziua tineretului,** în 2 Mai, pe stadionul Republicii, în fața a 30 000 de spectatori. Din acea zi a anului 1978 am devenit membră activă a Cenaclului Flacăra, cea mai mare școală de muzică tînără pentru tinerele talente de pretutindeni din țară.

— Poţi aduce şi argumente la această afirmaţie?

— Un argument mai concret decît propria-mi evoluţie, în ceea ce priveşte muzica mea, desigur, nu cred să existe. Participînd la zecile, ba chiar sutele de spectacole ale cenaclului — nu doar cu cîntecele mele, ci şi alături de ceilalţi colegi, la ale căror cîntece participam efectiv, aşa cum foarte des se-ntîmplă în cenaclu, ca unul să-şi prezinte piesele, iar ceilalţi, de pe margine, la alte microfoane, să-l acompanieze — participînd, deci, la numeroasele spectacole ale cenaclului, am început să învăţ muzică. Tot mai multă muzică. Am început, în acelaşi timp, să mă obişnuiesc şi cu publicul. Aceste două mari cîştiguri m-au ajutat să am curajul să cînt în spectacolele de revistă de la Teatrul satiric **Constantin Tănase**, să fac cîteva emisiuni la radio şi televiziune.

— Dar e ciudat că, totuşi, eşti interpreta de muzică tînără cu cele mai puţine cîntece. Repertoriul tău cuprinde, cum am spus, Tinerii, **doar 2 — 3 piese folclorice în limba română şi maghiară, cu interpretarea respectivă în stilul folk, şi apoi cîteva piese din repertoriul internaţional. Nu e prea puţin?**

— Da, aceasta este unul din neajunsurile activităţii mele de pînă acum. Mi-am dat şi eu seama de acest lucru, drept pentru care, într-un foarte apropiat viitor voi veni cu cîteva piese noi.

— Consemnăm promisiunea, aşteptăm onorarea ei.

CONSTANTIN DRAGOMIR: Muzica tînără trebuie să-şi respecte şi să-şi păstreze spiritul

— Constantin Dragomir, **urmărindu-te, mai pe furiş, în timpul cîtorva din turneele cenaclului, te-am văzut a fi un om retras, preocupat numai şi numai de chitara ta şi afişînd un calm impenetrabil. Şi iată, începem acest mic interviu şi nu ştiu de ce îmi vine greu să te abordez.**

— Totul e doar o simplă aparenţă şi ştii foarte bine că aparenţele înşeală.

— Da, este singurul lucru pe care-l ştiu foarte bine. Şi totuşi, îmi poţi dovedi că eşti atent la tot ceea ce se-ntîmplă în jurul tău, fie că e vorba de tine, fie că e vorba de ceilalţi?

— Toate acele aparenţe pe care mi le atribui sînt, n-o să mă crezi, impuse de-o disciplină formată în timp şi în raport cu relaţia generală pe care o nasc un turneu şi actul artistic. Mai mult decît atît, este singura ipostază care-mi permite să observ tot ceea ce se întîmplă în jurul meu.

— De-acord. Te voi pune la încercare: îţi aminteşti, de exemplu, ce spunea Gil Dobrică despre două din cîntecele tale, Gara de Nord **şi** Opţiune pentru muzica tînără?

— Da. Ceea ce afirma Gil Dobrică, vizavi de cele două piese, erau nişte păreri exterioare, de pe poziţia celui care, ascultînd un cîntec, îşi imaginează cam cum ar putea fi el preluat şi folosit pe măsura modalităţii proprii de exprimare.

— Mai concret.

— Mai concret, el afirma că piesele respective, bine orchestrate, cu un pachet de suflători, cu elemente de percuţie adecvate şi folosindu-se chiar de vocea lui, de stilul său, ca să folosesc chiar expresiile sale, ar putea, cele două piese, să devină două şlagăre.

— Care este părerea ta?

— Părerea mea este că o astfel de atitudine este străină de spiritul în care s-au născut acele piese, a căror structură metrico-ritmică este indisolubil legată de conţinutul de idei cuprinse în textele respective. De fapt şi de fapt este vorba de-un aspect foarte important la care vreau să mă refer, cel privind chiar noţiunea de muzică folk, despre care eu cred că este, mai întîi şi-ntîi, o mişcare de idei, aceste idei exprimîndu-se prin mijloacele oferite, în aceeaşi măsură, de poezie şi de artele muzicale.

— Puţin cam complicat, ca să zic aşa. Altceva?

— Atît, deocamdată. Sau, ca o concluzie, muzica tînără trebuie să-şi respecte şi să-şi păstreze spiritul.

ADRIAN IVANIŢCHI: Muzica tînără este un act de educaţie artistică, filozofică şi patriotică

— Adrian Ivaniţchi, **ne întorceam, acum un an, într-o maşină, la Bucureşti, după ce participasem, cu echipa televiziunii, la filmările** Antenei Cîntarea României **din judeţul** Vaslui. **Erai mulţumit de ceea ce făcuseşi şi aveai chef de vorbă, de mărturisiri. Îţi aduci aminte despre ce anume ţineai cu tot dinadinsul să-mi vorbeşti?**

— Am, în general, o bună memorie. N-ai vrea să mărturiseşti public că am vorbit de foarte multe ori despre unul şi-acelaşi lucru, despre puterea modelatoare, aş zice educativă, pe care muzica tînără a exercitat-o asupra mea?

— Într-adevăr, despre acest lucru am vorbit. Şi nu doar o singură dată. Dar n-ar fi rău, consider eu, să reluăm problema.

— De-acord. Cum începem?

— Simplu. Ce s-a întîmplat cu tine, cultural şi uman vorbind, din clipa în care ai venit la Cenaclul Flacăra?

— Cît de simplu sună întrebarea ta, dar cîtă viaţă trebuie să dovedesc eu, cît

imens adevăr, ca să pot răspunde cu totul și cu totul real, adică respectînd adevărul!

— În loc să faci astfel de constatări, corecte, de bună seamă, mai bine ai răspunde.

— Adică altceva n-am voie să spun, decît numai și numai să răspund la întrebările tale! Bine, fie și-așa. Am să încep prin a mărturisi că m-au atras dintotdeauna discuțiile despre artă, despre poezie, despre tot ceea ce este nou în literatură, în estetică, în cinematografie, în pictură și așa mai departe. Eram, ca să zic așa, unul din sutele de mii de tineri provinciali care se simțeau bine în lumea frumosului artistic. Dar ajunsesem, dacă e să mă analizez pe mine personal, într-un punct mort. Frecventam un foarte mic cenaclu literar din Sighișoara, orașul meu de viață și muncă, și-alături de toți ceilalți colegi de vîrstă și preocupări, mă străduiam să descifrez orientările culturii și literaturii noastre.

— Și?

— Asta e cea mai scurtă întrebare de pînă acum.

— Nu poate scoate omul o vorbă că tu, hop, cu aprecierea!

— Iar tu hop cu întrebarea! Dar, dincolo de aceste mici glume, așa cum eram eu atunci, dornic de-a cunoaște, de-a spune ceva, de a mă exprima, am ajuns la **Cenaclul Flacăra** și-n fața unui public care-mi cerea să-i spun tot ce cred. Și această mărturisire, sau confesiune, trebuia să o fac prin cîntec și poezie. Iar urmarea cea mai directă a acestei mărturisiri era, în final, un act de educație artistică, filozofică, patriotică.

— Și spuneai că această educație s-a petrecut mai întîi și-ntîi în tine, că tu ai fost primul care ai resimțit, în bine, desigur, efectele demersului tău artistic.

— Da, asta spuneam și asta afirm și astăzi. Muzica tînără prin ceea ce are ea mai adevărat, te face să fii, tu, cel ce-o cînți, un alt om, mai bogat sufletește și pe deplin mai conștient de adevărul vieții pe care o trăiești. Dacă nu se întîmplă cu tine, ca interpret, acest lucru, cel care te-ascultă nu va resimți, în felul său de-a fi, nici o schimbare.

— Este nevoie, deci, în muzica tînără, de-o adeziune și de-o dăruire totale.

— Da, asta voiam să spun, plus faptul că vor fi mereu tineri care să simtă, ca și mine, acum cîțiva ani, nevoia mărturisirii și-a dezbaterii prin cîntec și poezie.

DORU GHEAJA: Mă simt minunat împreună cu toți acești tineri

— Doru Gheaja, **îmi vine să vorbesc cu tine la persoana a doua plural.**

— Asta pentru că sînt ceva mai în vîrstă decît ceilalți membri ai **cenaclului** nostru.

— Pînă și-această afirmație, cenaclul nostru, **mă surprinde la tine?**

— Și ce altceva te mai surprinde?

— Normal ar fi ca eu să fiu cel care pune întrebări, dar dacă tot am început astfel, să continuăm. Pe mine personal, și nu numai pe mine, mă surprinde la Doru Gheaja vocea sa. Ai voce amplă, bărbătească, făcută să răsune parcă într-un templu antic. Un al doilea lucru care mă surprinde este vechimea cîntecelor pe care le rostești în fața unor săli care te-ascultă uimite, parcă puțin surprinse de muzica propriu-zisă a acestor cîntece, săli care, în final, te răsplătesc cu ropote de aplauze. Dar să mă reîntorc la vocea ta. Cum se face că, pe deplin conștient de valoarea acestei voci care, se vede limpede, este îndelung lucrată, n-ai ajuns să o folosești ca pe-un mijloc de existență.

— N-ai să crezi, dar, mai de demult, prin tinerețea mea, ca să zic așa, deși n-am ajuns decît la 41 de ani, am fost cîntăreț într-un ansamblu, pe la **Tîrgu Mureș**, dacă bine îmi aduc aminte. N-am reușit să mă impun pentru că... dar asta e altă poveste. În orice caz, vocea mea era aceeași.

— În mod sigur, însă, cîntecele nu erau aceleași.

— Asta da, cîntecele erau altele, cele obișnuite, de factură populară, în general cîntece de prin Transilvania.

— Tot cîntece din Transilvania **cînți și acum. Mai exact spus cîntece din zona Munților** Apuseni.

— Da, într-adevăr, tot cîntece de-ale mele, din Transilvania, din Apuseni, numai că sînt ceva mai aparte. Cînt despre **Avram Iancu**, sau despre **Horea**, cînt despre **Țebea**, acest sanctuar al moților mei.

— Acestor cîntece, care de cum le auzi, simți că te cutremuri pînă în adîncul sufletului, li se adaugă acel formidabil, și ca vechime, și ca text, și ca frumusețe melodică, Așa-i românul, **sau acel plin de simțire cîntec intitulat,** La fereastra țării, colind pentru Președinte, **la acest ultim cîntec uimind linia sa melodică mult asemănătoare colindelor de iarnă în cea mai bună tradiție ardelenească. În altă ordine de idei, Doru Gheaja, cum te simți în Cenaclul Flacăra?**

— Minunat. Dar să nu uităm ultimul meu cîntec, **Imnul Ardealului.** Mă simt, deci, minunat. Toți acești tineri care m-au acceptat în mijlocul lor, majoritatea sprijinindu-mă, cu vocile lor, în timp ce cînt, mă fac să mă simt mult mai tînăr decît sînt în realitate.

— Înțeleg că te simți tînăr în realitate, dar, totuși, ceva mai în vîrstă decît ceilalți membri.

— Dacă ăsta-i adevărul, și altul nu, ce pot eu să mai fac?

— Nimic altceva decît să cînți cu ei în continuare.

CENTENARE 1981

În anul care se încheie, cultura românească a traversat cinci momente de rememorare a unor piscuri de creaţie: comemorarea centenarelor naşterii lui Panait Cerna, Octavian Goga, George Bacovia, George Enescu şi Eugen Lovinescu. Faptul în sine rămîne o dovadă a densităţii efortului nostru spiritual într-un secol menit să imprime noţiunii de progres un conţinut revelator în scara de valori a conştiinţei umane. Şi, dincolo de faptul în sine, rămîne să ne mîndrim cu adevărul că apariţia acestor piscuri în spiritualitatea românească nu a reprezentat întîmplări singulare. Irumperea lor a fost pregătită de o întreagă istorie şi, de asemenea, a structurat ulterior sensibilitatea noastră comună în direcţii destinate să ne exprime deplin.

Generozitatea spaţiilor publicistice şi a împrejurărilor omagiale rezervate acestor comemorări reprezintă, la rîndul ei, nu doar un semn — caracteristic vremii noastre — al recunoaşterii dimensiunilor de excepţie din trecutul nostru cultural. Mai mult, ea vădeşte conştiinţa comuniunii de destin a generaţiilor succesive, confluenţa firească dintre altitudinile de ieri şi înălţările zilei de astăzi. Şi nu poate fi decît tonică participarea masivă a oamenilor de rînd la cinstirea unor creaţii ce se relevă a fi, în perspectiva timpului, izbînzi colective; nu poate fi decît tonică amploarea *naţională* în care se îmbracă asemenea comemorări. Noi vedem în asta mărturia elocventă a unei certe perenităţi. *(P. Mihai)*

GEORGE ENESCU,

Personalitate monumentală a muzicii secolului XX

„Muzica... un grai izvorît din inimă... menit să aducă dragoste şi-nfrăţire printre cei pe care îi despart credinţi şi obiceiuri deosebite": acest crez afirmat de la tribuna Academiei Române cu aproape o jumătate de secol în urmă nu aparţine numai unui om al ideilor, al postulatelor, ci mai ales unui artist militant „cu vioara, cu bagheta, cu condeiul", care aspira „să apropie inimile într-o caldă-înfrăţire, aşa precum a-nţeles-o măreaţa antichitate creînd mitul lui Orfeu". Consacrat ca unul dintre muzicienii multilaterali de excepţie ai timpurilor moderne, exponent de geniu al spiritualităţii româneşti, „paysan du Danube" — cum l-a numit un exeget — fiu al pămîntului românesc, crescut printre rapsozii care perpetuau o artă cu tradiţii milenare, George Enescu s-a identificat cu datoria şi fericirea de a sluji arta sunetelor. „În lumea muzicii — spunea cel pe care viaţa artistică internaţională l-a celebrat în anul 1981 cu prilejul centenarului naşterii — eu sînt cinci într-unul: compozitor, dirijor, violonist, pianist şi profesor. Cel mai mult preţuiesc darul de a compune muzica şi nici un muritor nu poate poseda o fericire mai mare". Enescu nu concepe însă fericirea de a servi muzica într-un sens hedonist, ci dimpotrivă ca o modalitate specifică de a se adresa compatrioţilor săi, omenirii întregi, de a produce ceva sublim, măreţ în viaţa spirituală a semenilor. „Artistul este un frate al oamenilor, cărora are să le comunice un secret, ceva pe care natura i l-a încredinţat numai lui" — spunea Enescu.

...„Lucru curios — îşi amintea el mai tîrziu: am avut, de mic copil, ideea fixă de a fi compozitor. De a fi *numai* compozitor". *Poema Română* pentru orchestră, opus 1, compusă la vîrsta de 16 ani demonstra posibilitatea fuziunii între melosul folcloric cu specific monodic, conţinînd resurse latente de dezvoltare armonic-orchestrală şi de amplificare variaţională, pe deoparte, şi darul de simfonist înăscut al lui Enescu, pe de altă parte. Interpretată la Paris la 6 februarie 1898, Poema Română s-a bucurat de aprecierile unor muzicieni redutabili ca Gédalge, Saint-Saëns, Dukas. Se consacra astfel nu numai un muzician care încă adolescent urca pe treptele celebrităţii, dar şi o şcoală muzicală naţională, o cultură ce avea să îmbogăţească peisajul muzical al lumii, cu nuanţe distincte, inedite. Violonist de faimă internaţională după interpretarea concertelor de Beethoven şi Saint-Saëns în februarie 1900 în cadrul concertelor Colonne, Enescu, „plin de idei şi de tinereţe", revine la procedeul folosirii melodiilor naţionale autentice realizînd *Rapsodiile Române*: a I-a cu strălucitoare ritmuri de dans şi culori timbrale de un pitoresc exuberant, a II-a ca o frescă, „pictură fără ramă", inspirată din cronici istorice de un patetism epic cuceritor. În alte lucrări ca *Simfonia concertantă pentru violoncel şi orchestră*, caracterizată printr-un contrapunct intens şi expresiv, *Octuorul pentru coarde, Dixtuorul pentru instrumente de suflat, Sonata pentru pian şi vioară nr. 2, Suita pentru orchestră nr. 1*, Enescu fără a mai recurge la material folcloric autentic rămîne

GEORGE ENESCU

„Un cap de *Apollo modern-style*: fruntea largă, umbrită de belșugul părului; ochii pierduți într'o lume de vise; buzele subțiri, strânse par'că pentru sărutări invizibile. Din toată înfățișarea lui se desprinde nu știu ce aer de orgoliu și de modestie, de energie și de moliciune, — un exemplar rar pe care Natura a avut capriciul să-l toarne într-un tipar deosebit și din metale deosebite.

Acesta e George Enescu, cel d'intâi muzician român, a cărui faimă a trecut dincolo de granițele neamului nostru.

Enescu nu e numai un virtuos extraordinar care își face vioara să șoptească, să suspine, să plângă, să strige și să râză veselă ori batjocoritoare în admirația entusiastă a publicului european ci e totdeauna un compozitor savant și personal. El este astăzi una din speranțele cele mai întemeiate ale nouei școale franceze de muzică iar încercările lui simfonice făcute pe motive naționale îi dau, față de publicul internațional, o notă atractivă de originalitate și de pitoresc.

Pentru noi, Românii, Enescu e mai mult decît o speranță: e o mindrie. În muzica lui trăiește o parte din sufletul neamului nostru, din acel suflet, închegat în curgerea veacurilor și străbătut de vibrațiile dulci ori furtunoase ale cântării strămoșești. *Al. Șerban*".

(Flacăra, nr. 10, 24 decembrie, 1911)

puternic atașat spiritului acestuia. Celebrul *Preludiu la unison* din ultima lucrare amintită ilustrează originalitatea artei enesciene de la începutul veacului, evocînd caracterul liric al doinei într-o monodie care a fost comparată cu aria din Suita a III-a pentru orchestră de Bach. Dirijată la Paris în 1906, *Simfonia I-a în mi bemol*, datorită inspirației robuste și accentelor dramatice a fost denumită „eroica enesciană". *Simfonia nr. 2* este fructul unui stadiu de tranziție către *Simfonia nr. 3*, ecou impresionant al dramatismului anilor 1916—1918, interpretată la București în 1919. Contopirea orchestrei cu orga și vocea omenească are același sens de apoteoză a păcii și înfrățirii pe care îl aflăm în finalul Simfoniei a IX-a de Beethoven. Piese instrumentale solistice sau pentru ansamblu definesc etapa maximei esențializări a gîndirii și limbajului enescian, reflectînd nu substanța melosului folcloric ci etosul acestuia. Lucrarea de referință este *Sonata nr. 3 pentru pian și vioară „în caracter popular românesc"*. Cele trei părți componente reprezintă sferele fundamentale ale sensibilității noastre : lirismul, dramatismul și exuberanța, bucuria de viață.

Fără a-și propune reconstituirea ritmurilor sau modurilor antice în scopul obținerii unui colorit arhaic, Enescu realizează în tragedia lirică *„OEDIP"* o substanță muzicală profund originală. Creată pe un libret de Edmond Fleg, opera „Oedip" este expresia unei contribuții de notorietate universală, ale cărei rădăcini coboară în timpul și pe locurile unde legenda, mitul se confundă cu realitatea.

Înfrigurata revenire a lui Enescu pe urmele propriilor pași pentru ca odată consolidat drumul să abordeze noi înălțimi își află concretizarea în creațiile ultimei perioade. În *„Vox Maris"*, poem simfonic cu voce solistă și cor, un melodism de străvechi rezonanțe sugerează raportul dintre om și natură, etern subiect de meditație și acțiune, premiză pentru suprema încleștare care se va consuma în paginile lucrării. Densitatea variabilă a structurilor sonore sugerează desfășurarea unor „valuri" sonore. Procesul de creare a *Simfoniei de cameră pentru douăsprezece instrumente soliste* a avut loc sub semnul unui efort suprem, final. „Eu care eram atît de sensibil la tot ceea ce-mi oferea universul de lucruri neprevăzute, puternice, colorate, nu mai am decît o singură dorință pe lume : să tălmăcesc pînă la ultima clipă ceea ce mă frămîntă pe mine, să storc pînă la ultima picătură sucul rodului sălbatec pe care anii l-au copt. Atîta vreme cît mai exist, vreau să cînt".

Enescu a activat ca violonist, dirijor, pianist și pedagog. Uneori, Enescu a atins performanțe unice în istoria muzicii. Astfel sînt concertele din literatura viorii date în decurs de trei luni la începutul anului 1916, în care a cuprins 28 concerte cu orchestră, 17 sonate și partite și un număr mare de piese prin care a reprezentat repertoriul universal de la preclasicii italieni pînă la contemporani, acordînd un loc de seamă și repertoriului românesc. O contribuție de neuitat a adus-o Enescu în formații de cameră unde a cîntat împreună cu muzicieni ca Alfredo Casella, Pablo Casals, Louis Fournier, Henry Casadesus, Jacques Thibaut, Alfred Cortot, Marcel Ciampi, Chailley Richez, Fritz Kreisler, Eugène Ysaye, Dinu Lipatti, David Oistrah, Lev Oborin, Daniel Șafran, Cvartetul Rosé, Cvartetul Vuillaume și alții. Printre elevii cei mai de seamă ai muzicianului român amintim pe Yehudi Menuhin, Arthur Grumiaux, Christian Ferras, un număr de artiști români pe care i-a îndrumat să-și perfecționeze arta.

Opera componistică, arta interpretativă și gîndirea estetică a lui George Enescu ne apar în retrospectiva unui secol ca o admirabilă sinteză și anticipare a desvoltării muzicii.

Prin tot ce înseamnă această moștenire în orizontul culturii noastre contemporane se adeveresc cuvintele enesciene cu valoare de simbol : „Știu din experiență că cel mai bun, singurul mijloc de a cunoaște pe cineva este iubirea. A iubi este un lucru grav. Și mai ales definitiv"...

Dr. VASILE TOMESCU ■

CENTENARE '81

PANAIT CERNA

Cîntăreț al vieții

Panait Cerna (1881—1913), poetul optimismului patetic, ocupă în literatura română un loc modest dar original, locul unui bard sub al cărui cîntec, care a fost un imn închinat vieții, s-a ascuns, cum arăta o dată criticul nefericit Ion Trivale, o viață chinuită, o cumplită tragedie. Născut în satul Cerna de lîngă Măcin, județul Tulcea, Panait Stanciof (acesta-i era numele adevărat de familie) a avut o copilărie orfană, plină de necazuri și privațiuni, și o tinerețe scurtă, măcinată de boli necruțătoare. Își face studiile liceale la Brăila și cele superioare la Universitatea din București, bucurîndu-se de aprecierea unor profesori iluștri, printre care și Titu Maiorescu. În Germania, la Leipzig, își dă doctoratul în filosofie cu teza, de abia de cîțiva ani tradusă în românește, *Lirica de idei* (1913), lucrare ce denotă un spirit de analiză pătrunzător și o reală originalitate de gîndire. Scriind încă de pe băncile liceului, Panait Cerna începe să se afirme prin colaborarea la revistele de prestigiu: *Floarea albastră*, *Sămănătorul*, *Convorbiri literare*, publicînd, în 1910, o culegere intitulată *Poezii*. Cel care scrisese un studiu despre „lirica de idei" se silește, în propria lui creație, să realizeze formula unei poezii de cugetare, pentru care-i lipsesc însă forța marii imaginații și expresivitatea gnomică și lapidară a limbii. Suflet iubitor, nutrind compasiune pentru cei obidiți, el a știut să găsească accente adevărate mai ales în cîntarea iubirii și a setei de viață. Cîteva poezii: *Poporul*, *Către pace*, *Lui Lev Tolstoi*, *Floare și genune*, rămîn antologice.

ION DODU BĂLAN ■

„Pe oamenii comuni îi fac să fie la ordinea zilei actele lor. Cu poeții lucrurile se schimbă. Ei pot fi la ordinea zilei chiar când nu fac nimic sau, mai bine zis, mai ales cînd nu fac nimic. De-aceea, nici un poet nu poate fi acum mai de actualitate pentru cititorii *Flacării* decât d-l Octavian Goga. D-sa n'a mai colaborat, de mult, cu nimic, la *Flacăra*. Dar n'a mai colaborat în baza... făgăduielii că va colabora.

Ei, ce vreți? A promite este nobil! Și, pe cât se pare, chiar democrații cei mai impetuoși simt câteodată nevoia unei nobleți pe care nașterea le-a refuzat-o. Și-atunci începe să promită ...Și fac și pe alții să promită.

Așa se explică de ce-am făgăduit și noi două poezii de d-l Goga, cari nici până azi n'au apărut. Facem această denunțare ca să dăm adevărata adresă protestărilor numeroase ce le primim din pricina aceasta. Ele trebue să fie trimise, prin urmare, la Sibiu, nu la București.

Dar fiindcă am făgăduit ceva d-l Goga, iată: îi dăm măcar ... portretul.

Scund, adus puțin din spate ca și când ar purtă în spinare idealul mare ce-l însuflețește. Ochi turburi, — turburi ca și valurile Oltului turburate de mânia unui popor necăjit și de răscolirea unui mare poet, — în cari mor priviri melancolice și s'aprind adesea fulgere înfiorătoare. Păr blond, lins, dat pe spate, ca al unui Phoebus care obișnuiește cosmeticul, și strălucitor ca al unui adevărat ... uns al muzelor.

Gestul său este evocator și larg — mult mai larg decît îi permite înălțimea de o șchioapă. În glasul său, de-o muzicalitate înduioșătoare, răsună accente bărbătești, deși frizura, lipsa sprâncenelor și mustățile tăiate îi dau înfățișarea unei femei care s'a spălat de curând pe cap dar care încă nu și-a pus părul în hîrtiuțe.

Când ochii îi sunt pătrunși de raze din privirile îndurerate ale neamului, a cărui nefericită epopee a cântat-o cu atâta vigoare, când în glas i se deșteaptă accente din strigătele de durere ale fraților săi, atunci trupul i se 'nalță, ca pe niște picioroange nevăzute, și pumnul acela de om se ridică, crește, se mărește. Și de-odată ne pomenim în fața cu un uriaș. *P. L.*"

(Am reprodus, din *Flacăra*, nr. 38, 7 iulie, 1912, desenul lui *Iser*, (al cărui centenar s-a împlinit în același an 1981) precum și rîndurile semnate de *P. Locusteanu*, cunoscut om de cultură din vremea aceea, ambele făcînd un original portret aceluia pe care l-au cunoscut îndeaproape, *Octavian Goga*).

OCTAVIAN GOGA

Poetul eternității noastre

Centenarul nașterii marelui poet Octavian Goga (1 aprilie 1881 — 7 mai 1938) n-a adus, din nefericire, noutăți deosebite cu privire la opera și la viața atît de zbuciumată și de contradictorie a aceluia ce a fost caracterizat *poetul pătimirii noastre* și care ar merita să fie numit *poetul eternității noastre*; pentru că tot ceea ce a intrat, din frămîntul nostru sufletesc, în versurile sale va învinge vremelnicia și va fi *mai puternic decît bronzul*; pentru că feciorul popii de la Rășinari e un poet național în toată puterea cuvîntului, exprimînd viața poporului său, profund și original, așa cum înaintea lui o mai făcuse numai baciul necunoscut care a creat în creierul munților *Miorița* și, după acest anonim genial, Eminescu. Ba mai mult, s-a putut remarca o anume încrîncenare, un anume recul față de pozițiile deja cucerite în universul poetului, *vates*, care nu s-a vrut niciodată „canar de colivie", ci vultur al orizonturilor noastre spirituale, deschizător de drumuri noi. Nu e timpul trecut pentru ca

exegezele noi, punctele de vedere inedite, lecturile insolite ale poeziei și publicisticii gogiene să ne descopere valori noi în lumea acestor creații de o neobișnuită originalitate. A apărut, la Editura „Dacia", o carte a lui Mircea Pop și, în colecția „Restituiri", *Pagini publicistice* din Octavian Goga, ediție îngrijită, prefață și note de Silvia Udrea ; și, dintre toate articolele scrise cu prilejul centenarului, aș remarca pe acela al lui Adrian Păunescu din „România literară", care echivalează cu o adevărată monografie.

Cine cercetează opera lui Goga fără prejudecăți, în toate reliefurile ei, în profunzimi, spre straturile cele mai intime ale textului, va vedea că poetul cu ochi de azur nu este, cum s-a spus atîta vreme, numai cîntărețul pătimirii noastre social-istorice, evocatorul satului transilvănean, înecat într-o jale fără leac, în lacrimile și sudoarea suferinței, nu e numai crainicul clăcașilor și al mîniei răzbunătoare, nu e numai poetul dezrădăcinării și al idealurilor de unire, ci poetul eternității noastre ca ființă națională, poetul omeniei și al dorului, al eternului omenesc, descifrat pînă în străfundurile tainelor sale, dintr-o viziune românească a lumii. De aceea, ca și după apariția poeziilor lui Eminescu, românii — după apariția versurilor lui Goga — și-au adăugat sufletului lor național sporul de sensibilitate și de expresivitate pe care l-a împrumutat limbii române personalitatea lirică atît de puternică și de distinctă a poetului de la Rășinari. Ceea ce a luat din zestrea spirituală a neamului său, Goga i-a returnat înzecit, lăsîndu-și efigia pe cuvintele-cheie ale limbii române, pe gîndurile și sentimentele generațiilor de cititori. Cine a citit măcar o singură dată poeziile lui O. Goga, nu va mai putea să-și amintească satul natal, cu figurile lui reprezentative, casa părintească, părinții, vecinii, copilăria, desprinderea de-acasă, fiorii primei iubiri, tulburătoarea comuniune cu natura și cu istoria neamului, cu valorile etice și estetice ale acestuia, fără participarea lirică a lui Octavian Goga, fără ca să nu resimtă, în adîncul ființei sale, timbrul original, vocea nepereche, cu murmur de lacrimă și bubuiri de tunete, a poetului vaticinar și tribun, a cîntărețului stelei norocului și nenorocului românilor. Pe coordonatele notelor naționale din volumul *Poezii* (1905), pe strunele accentelor sociale din *Ne cheamă pămîntul* (1909), prin singurătățile pustiite din *În umbra zidurilor* (1913), în jarul și amărăciunea versurilor din *Cîntece fără țară* (1916), în orizonturile sufletești atît de întinse din postumul *Din larg (1939)*, vibrează permanent eternul omenesc din gîndurile și sentimentele unui om de la noi.

Fiind intim și profund legată de problemele politice la ordinea zilei, de frămîntările sociale, politice și naționale pe care istoria, lupta eroică a poporului român, le-a rezolvat pentru totdeauna, poeziei lui Goga i s-a prezis, de către unii critici ifosiți, destrămarea în uitare și caducitate. Ce eroare ! Ce dezmințire le-a dat istoria și scurgerea vremii, cele opt decenii care i-au consolidat gloria literară ! Goga a reușit, ca nimeni altul în lirica românească, să integreze clipa trecătoare, problemele momentului social-istoric, în eternitatea universului nostru sufletesc. Au dispărut în uitare așa-zisele „poezii pure", pretinsă expresie a unui fals „etern uman", a înghițit Neantul versificările teribiliste, extravagante, ultramoderniste care cobeau moartea poeziei de mare și bună tradiție, și a rămas în schimb, vie, emoționantă, actuală și perenă, poezia socială și patriotică a lui Octavian Goga, poezie sinceră și adevărată ca un crîmpei de suflet românesc ; a rămas tocmai pentru că, în adevărul „etern uman", Goga a gravat, cu culorile specificului național, cu dăruire și cu un talent excepțional, chipul trecător al vremii sale, zbuciumul unui suflet complex și bogat. Dramaturgul, traducătorul de geniu și publicistul completează și împlinesc universul structural unitar al creației gogiene.

„Vor trece anii — scria Tudor Vianu, în *Universul literar*, anul XLVII, nr. 13, 14 mai 1938, cu prilejul morții poetului — în scurgere neistovită, vor apărea mereu copii care vor crește și tineri care vor îmbătrîni și undele acestui fluviu vor purta de-a pururi imaginea lui Octavian Goga, așa cum, în nopțile senine, valurile Oltului duc, pe crestele lor, chipul strălucitor al luminii". Îl duc spre eternitatea gloriei românești, căci niciodată acest fluviu de generații, admiratoare ale poeziei lui Goga nu va secătui.

ION DODU BĂLAN ■

BACOVIA

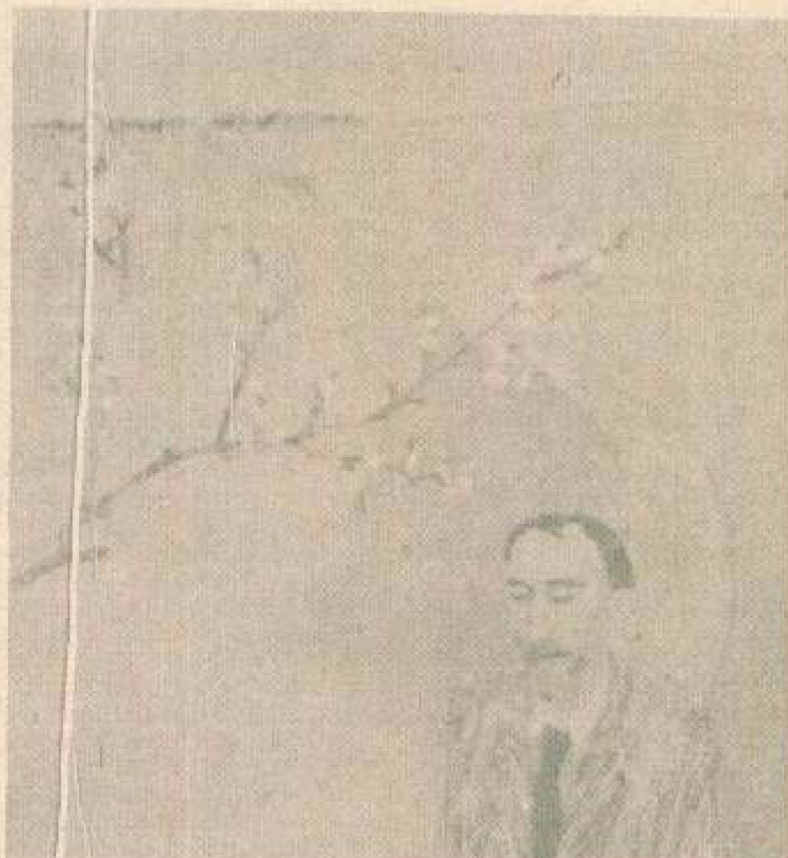
sau

eroica artei

S-a spus odinioară că — în cazul lui George Bacovia — opera l-a absorbit pe om. Într-adevăr, biografia lui e cu totul nespectaculoasă, fiind lipsită de surpriza unor fapte și întîmplări puțin obișnuite. Dar aceste întîmplări, avînd loc în lumea creatorilor de artă, sînt în cazul lui Bacovia profund semnificative. Viața lui e făcută din încercări și neizbutiri, urmate foarte curînd de renunțări, în eforturile de a stabili o bază a existenței, profesională, fie ea chiar

aceea a unui scriitor. Ca să-i apară cărțile s-au străduit prietenii, apoi soția. N-a ieșit decît rar din izolarea lui, nici atunci cînd l-a înconjurat admirația cititorilor, nici cînd — tîrziu, mai ales în zilele noastre — i-a venit din plin recunoașterea oficială a înaltei valori a poeziei sale.

Totuși, citindu-i opera, e aproape imposibil să nu te întîlnești în ea — ca în fața unei realități evidente — cu omul Bacovia, cu viața lui cotidiană. Poezia lui concretizează paradoxul rar al unei sincerități fără nici un ascunziș — al unei confesiuni ce pare a exclude ființa ei în litera tipărită — atestînd totodată munca tenace și lucidă, în atelierul de creație al unui artist conștient de valoarea și durabilitatea scrisului său. Conștiința destinului său de scriitor — și numai scriitor — trezea în spiritul său energii pe care nu și le bănuia el însuși, în firava lui făptură fizică bîntuită de angoase, confirmate de inadaptabilitatea lui socială și de crizele nevrotice care mergeau uneori pînă la necesitatea refugierii în clinici. Și totuși omul acesta și-a slujit idealul de artă cu o rară îndîrjire, care — iarăși, totuși — nu s-a concretizat într-o operă fluvială ca dimensiuni, ci s-a cristalizat printr-o maximă concentrare și o neconteniță șlefuire, în volumele care l-au impus: *Plumb* (1916) și *Scintei galbene* (1926). Cînd au apărut acestea, contemporanii lui — între el și criticii literari — au fost izbiți de prezența omului în operă, așa cum îl cunoșteau. Tainele atelierului său rămîneau în umbra în care le așezase autorul și în scrisul său. Criticii literari au căutat să descifreze opera prin omul care îi dăduse drum în lume și prin destinul său, chiar cînd au fost evidente nu numai unicitatea ei ci și perfecția cristalizării ei, care o făcea să existe singură. În 1932, cînd am publicat un portret literar al poetului Bacovia, l-am scris sub aceeași perspectivă. Eram sub impresia unor întîlniri cu omul Bacovia, care părea o ființă epuizată fizic și nervos, iar această imagine era confirmată de îndemnurile la dispariție și extincție, — pe care și le adresa lui însuși, în versurile sale, cu o sinceritate motivată de tragicul eșecurilor lui în viață. Cititorii și comentatorii lui de astăzi sînt firesc surprinși de durîtatea portretului de „om sfîrșit", pe care i l-a creionat Octav Șuluțiu în 1936, în *Jurnalul* său. Dar aceasta era realitatea, — mai bine-zis, aparența ei teribil de verosimilă atunci.

Pictură de C. Piliuța

Ei bine, acest scriitor care atunci — la cele patru decenii de vîrstă a maturității — dădea impresia unui om sfîrșit ca resurse de viață, a trăit 75 de ani și nu a părăsit, pînă la capătul ei, condeiul și călimara. Nu s-a dezmințit pe el însuși, nici ca om, nici ca artist, și n-a făcut concesii adevărului său și credinței sale în artă. Viața lui Bacovia, ca și opera lui, se contopesc într-o singulară *eroică a artei*, care se constituie astfel, exemplară, pentru noi cei de astăzi.

Nu se poate nega dîra unei evoluții în opera sa întreagă. Caracterul ei monolitic, topirea în ea — cu o maximă rigoare și concentrare artistică, aproape de geometrie — a omului și a scrisului său, într-un univers unde se aseamănă pămîntul și lumea, natura și

orașul, periferia acestuia și cotidianul interioarelor, trecutul și prezentul, — a impresionat de la început, ca o realitate artistică de prim ordin valoric. Un mare poet se impunea în literatura noastră prin unicitatea operei sale, pe deasupra contingențelor și a curentelor literare, chiar dacă rădăcinile ei în simbolismul francez erau identificabile. Astăzi sîntem lămuriți în ceea ce privește substanța proprie a simbolismului românesc. Și odată cu aceasta, se schimbă și perspectiva în care înțelegem monolitul granitic care e opera lui Bacovia, în ceea ce constituie expresia durabilă a vieții și personalității lui, a crezului său literar și a formulei de artă în care a cristalizat-o. Ceea ce ni se înfățișează astăzi pregnant este universul ei. Cosmosul poeziei bacoviene e într-adevăr o imagine a interiorului sentimental al omului care a creat-o. Dar acest cosmos e sever ordonat de legi care sînt totodată ale psihicului autorului său și ale crezului său literar. În monolitul operei lui Bacovia stau închise zbuciumul vieții și sufletului celui care a făurit-o și secretele atelierului său artistic. Priza ei continuă la realitate este incontestabilă, însă în același timp ea se constituie într-o altă realitate care e cristalizarea vieții sufletești a celui care a imaginat-o într-o structură care să nu o desmintă nicăieri. Departe de a cobori — cu omul care le scrie — în organicul primitiv, cu atît mai puțin spre regnul mineral, spiritul suveran al artistului Bacovia desenează contururile și liniile interioare ale cosmosului poeziei lui după legile interiorului său sufletesc. Ca și acesta, cosmosul bacovian e sumbru și dur, fără nici un contact cu transcendentul. E *aici* întotdeauna, dar e numai *al lui*, oricare i-ar fi dimensiunile. Timpul său e prezentul crezului său artistic: *„Și-acest fel de a fi va fi etern / Și de nimic pe lume nu tresar."* Trecutul și viitorul se topesc în acest prezent. Omul vorbește și hotărăște singur, cosmosul tace: *„A fost odată... va fi odată... / Nu spune zarea, dar spune omul. / Numai acuma e niciodată... / Adînc, prezentul închide tomul."* Anii în care au fost scrise aceste versuri — *Vobiscum*, 1916 și *Belșug*, 1927 — atestă că universul bacovian s-a

constituit inalterabil, odată cu afirmarea personalității poetului. În versurile intitulate *Vobiscum* — ceea ce înseamnă *Cu voi* — omul vorbește totuși singur: *„În cercul lumii, comun și avar, / Mă zguduie demult un plîns intern."* Răspunsul e dat în poezia *Largo* (1914): *„Deja au și pornit pe lumea - eronată, / Ecouri de revoltă și de jale."* Dacă Arghezi, în confruntarea cu transcendentul, oscila între căutare și tăgadă, — Bacovia nu putea șovăi decît între speranță și disperare. Spre lumina speranței nu putea ajunge decît prin evadarea din cosmosul său sumbru și înghețat, așa cum s-a întîmplat în *Serenada muncitorului*, publicată întîi tot în 1914. E semnificativ faptul că aici — așa cum se va întîmpla, rar, și altădată — eul liric al poetului cedează locul unui altfel de monolog, al proletarului epocii sale: *„O, dormi adînc mereu așa. / În vise dulci, hidos burghez, / Oftînd, palate de-ți lucrez, / Eu știu și bine-a dărîma."* Se întrepătrund astfel aici două cosmosuri: lumea muncitorilor și universul specific bacovian: *„În noaptea asta, iată, sună / O serenadă din topor / Amanților pierduți sub lună, / Poeți cu putredul amor."* Confruntarea înseamnă aici și o despărțire, ceea ce se întîmplă rar în poezia lui Bacovia și e cu atît mai memorabilă cînd izbucnește mai neașteptat: despărțirea de ceea ce erau tonalități decadente în simbolism.

S-a vorbit mereu de Bacovia ca poet al tîrgului sordid și al mahalalelor ce îndeamnă la beție în crîșmă. Dar în lectura atentă a operei lui descoperim o altă realitate fundamentală, — viața citadină: orașe cu atmosferă de burg medieval, cu ornice care bat în turnuri, orașe cu străluciri de metropolă, cu palate somptuoase și interioare bogate. Rod al nostalgiilor sale, hrănite de vagi reminiscențe livrești, sau de călătorie, imaginile citadine rafinate sînt o prezență frecventă în opera lui Bacovia. Aceleași contraste există și în poezia interioarelor. Odaia sa e rece și pustie ca și tîrgul; odaia iubitei, în care se refugiază, e caldă, cu clavir și rafturi de cărți, — iar aceasta e o realitate permanentă a poeziei sale. Rarele apariții ale primăverii în cosmosul lui Bacovia — dominat de toamnă — sînt legate tot de întîlnirile cu iubite. Sau de evadarea din prezentul sumbru spre lumina viitorului care venea: *„Din strașini picură... / Și-un zvon de vremuri*

mari — ! Să mai prind numai o clipă. / Sculați, ai muncii proletari !"

Timpul, pulsul mai viu al istoriei, aduceau astfel primăvară și căldură în fisurile din ce în ce mai frecvente ale cosmosului sumbru și înghețat din *Plumb*. Bacovia și-a dezmințit, cu trecerea deceniilor, formula poetică ce l-a impus, — dar nu s-a dezmințit pe sine însuși. Eroica artei l-a făcut să-și depășească condiția umană și realitatea atroce care o sugruma, și să viseze o altă realitate, care nu a întîrziat și care i-a cimentat gloria.

OVIDIU PAPADIMA ■

EUGEN LOVINESCU

Criticul și patriotul

Centenarul nașterii unuia din cei mai străluciți critici din istoria literaturii noastre, patronul și mentorul cenaclului *Sburătorul* timp de un sfert de veac (1918—1943) și al revistei cu același nume, apărute în două serii (1919—1927 ; 1926—1927), provoacă, automat, cîteva reflecții. Prima, am putea-o formula astfel : autorul *Istoriei literaturii române contemporane* și-a construit un destin cu totul imprevizibil, exact contrariu premiselor inițiale. Nimeni, nici el însuși, n-ar fi putut prevedea că va deveni portdrapelul modernismului estetic, și iată de ce : *1)* era, mai întîi, moldovean și, după observația lui Ibrăileanu, rolul de novatori a revenit, de regulă, muntenilor, moldovenii fiind purtătorii direcției tradiționale ; *2)* era, o spune singur, un „temperament conservator", înclinat pe reverie, solitudine și melancolie ; *3)* amîndoi părinții : Vasile T. Lovinescu și Profira (născută Manoliu) erau copii de preoți, păstrători, prin definiție, ai tradiției ; *4)* Tatăl era profesor de istorie, interesul său intelectual și cunoștințele fiind, cu necesitate, îndreptate spre trecut ; *5)* Criticul și-a făcut studiile liceale și universitare în „Iașul patriarhal", cu profesori clasicizanți sau cu antenele fixate în „temporis acti" : Titu Maiorescu, („în amurgul carierei"), Nicolae Iorga („în aurora carierei"), Simion Mehedinți, geograful, și P.P. Negulescu, exeget al Renașterii ; *6)* Lovinescu și-a luat licența în limbile clasice, predînd latina o viață întreagă la licee din București ; *7)* Cei care l-au cunoscut știu că autorul său preferat era Tacitus.

Cu toate acestea (curiozitate sau taină a destinului ?), încă de la debutul critic, dar mai ales după înființarea *Sburătorului*, tînărul Lovinescu intră în opoziție cu mentalitatea semănătoriștilor, a poporaniștilor, a convorbiriștilor, înțelegînd să-și dirijeze acțiunea literară prospectiv, și nu retrospectiv. Să fi jucat un rol important anii de studii pariziene ? (1906—1910). Ceva poate fi adevărat, deși magiștrii săi : Emile Faguet (care-i și prefațează teza de doctorat la Sorbona), Jules Lemaître și Anatole France, adică „impresioniștii", nu reprezentau „le dernier cri" în materie de critică. Dealtminteri, nici autorii „en vogue" precum Proust nu au intrat în preocupările lui Lovinescu, iar faptul că „avangardiștii" noștri : Tzara, Vinea, Urmuz ș.a. nu au fost luați în seamă de el iar avangarda românească, la rîndul ei, l-a atacat, demonstrează

Desen de Iser

caracterul „moderat" (formula îi aparține) a *modernismului* său izvorît dintr-o „dialectică intelectuală" și exprimind, cu cuvintele sale, *„doar o posibilitate, un principiu de evoluție, de progres, fără exclusivitate și intoleranță"*. Traducînd doctrina sa în cuvinte mai simple, putem susține că, edificat asupra istoriei literaturilor, de la cele antice pînă la cele ale veacului său, Lovinescu a constatat un lucru simplu, elementar (cel puțin la prima vedere), și anume că literatura a evoluat, a cîștigat noi teritorii, și-a rafinat mijloacele de expresie, cu ajutorul cărora poate sonda mai eficient în adîncurile sufletului uman. Legea, universală, a progresului acoperă, prin urmare, și ținuturile artei. Convins asupra acestui proces, criticul se așază sub autoritatea a două legi, fundamentale în sistemul său estetic, și anume legea *sincronismului* (preluată, mărturisit, de la sociologul Gabriel Tarde), completată cu teza *diferențierii*, și apoi *legea mutației valorilor estetice*, inspirată de biologul Hugo de Vries care, în *Mutations-theorie*, se ocupa de lumea plantelor. Conform sincronismului, o literatură națională se dezvoltă în pas cu „spiritul veacului" *(saeculum* la Tacit), eliminînd tendințele retrograde care ar fi fost, după

Lovinescu, semănătorismul și poporanismul, al căror adversar a fost permanent. Rezultă, de aici, că literatura evoluează de la rural la citadin, de la liric la epic (proza în special), de la subiectiv la obiectiv. Evident, că, fidel acestor principii, aplicîndu-le uneori cu prea mult zel, atît în *Critice* cît și în *Istoria literaturii române contemporane*, criticul a putut comite injustiții, considerind, de pildă, pe Camil Baltazar superior lui Bacovia, minimalizînd creația sadoveniană, exagerind valoarea unor moderni ca Felix Aderca, dar tratind cu mefiență pe un Al. Philippide sau romanele lui Camil Petrescu. Evident, nu există critică care să nu comită un inevitabil număr de nedreptăți (vezi Sainte-Beuve), dar, în general, am putea susține că, datorită echilibrului său temperamental și unui gust sigur, rafinat prin imense lecturi, Lovinescu a greșit poate mai puțin decît mulți emuli. Mai fragilă s-a dovedit *teoria mutației valorilor*, conform căreia orice autor se perimează odată cu trecerea timpului din care s-a inspirat și cu umanitatea pe care a zugrăvit-o. N-ar exista, altfel spus, valori estetice perene. Chiar Caragiale este considerat depășit, căci vremea Trahanachilor și a Cațavencilor s-a dus. În felul acesta, un autor satiric contemporan, sburătorist, ca George Brăescu, ar fi superior lui Caragiale. Sublimă eroare, căci permanențele umane se dovedesc o puternică realitate și, pînă la urmă, ceea ce decide în materie de artă este talentul, geniul, și nu materialul folosit. Și este ciudat că, adept ferm al criteriului maiorescian al autonomiei esteticului, Lovinescu a introdus, uneori, în judecarea literaturii, criterii exterioare.

Considerat drept cel mai strălucit discipol al lui Maiorescu (a și dat cea mai solidă monografie despre marele înaintaș), Lovinescu n-a fost scutit de aceleași aberante învinuiri, între care cea principală a fost aceea de „cosmopolitism". Nu insistăm, și de aceea aducem un singur argument de necontestat: un critic care și-a sacrificat, cu un devotament benedictin, o viață întreagă pentru a descoperi pe *cel ce vin*, *pe marele izolat*, aducînd în cenaclul său și dîndu-le certificate de demnitate literară celor mai mulți dintre scriitorii exemplari dintre 1918–1940, a dovedit prin faptele, și nu prin vorbele sale, un patriotism fundamental și pilduitor. Mai ales în condițiile în care atîția critici români, obsedați de soluționarea problemelor culturii europene, numai după puțin contact cu o mare cultură se cred datori să dea, neapărat, cărți despre Proust, Thomas Mann, Brecht, Tolstoi, Dostoievski, Gogol etc., uitînd că obligația lor principală este de a soluționa literatura de care aparțin. Or, Lovinescu, spirit cu adevărat european, ca și Maiorescu, a preferat condiția insului pe ogorul literaturii sale, în care a semănat și a cules atîtea roade. E o condiție modestă? Dimpotrivă, o obligație majoră, credem.

N-am putea încheia acest succint portret fără a aminti de conștiința, extrem de înaltă, a demnității scrisului la E. Lovinescu. Atunci cînd întreaga breaslă aplauda *ascensiunea* lui O. Goga în calitate de ministru, singur marele critic exprimă o altă poziție: *„Trebuie să fim conștienți de faptul că sîntem o forță uriașă, pentru că din materialul fragil al cuvintelor putem clădi construcții arhitectonice ce vor încremeni mii de ani în amintirea oamenilor și nu se vor împrăștia* odată cu specia... *Numirea unui scriitor ca ministru nu este o ascensiune ci o abatere de la domeniul eternului în domeniul vremelnicului și al ierarhiei"*. Admirabile cuvinte.

POMPILIU MARCEA

CENTENARE '82

În 1982, printre alte aniversări, ni se va oferi prilejul să omagiem centenarele nașterii lui Vasile Pârvan și Aurel Vlaicu. Deosebirea orizonturilor spre care a izbutit să realizeze o breșă spiritul lor nu este decît aparentă. Istoricul și arheologul Vasile Pârvan s-a aplecat asupra fibrelor și resorturilor celor mai intime ale devenirii noastre etnice. Pionier al aviației mondiale, Aurel Vlaicu a explorat cu tenacitate pragurile peste care natura umană își poate anexa o condiție nouă. Simultaneitatea relativă în timp și în spațiu a întreprinderilor prin care și-au cucerit celebritatea rămîne și astăzi o piatră de încercare a oricărei civilizații. Rămîne dovada peremptorie a adevărului că direcțiile fundamentale coexistente într-o cultură sînt totdeauna complementare și niciodată divergente. Și Vasile Pârvan, și Aurel Vlaicu, împreună, au conlucrat, în fapt, la dezvoltarea impetuoasă a conștiinței de sine a unui popor care nu a stat niciodată departe de răscrucile mari ale mersului lumii spre viitor. Nici în trecut și nici astăzi... *(M.P.)*

Nedezminţita omenie românească rostindu-se în vremuri de restrişte

Prin contribuţiile publicistice ale unor colaboratori de prestigiu, Almanahul Flacăra 1982 **revine asupra unei probleme-cheie a ultimei conflagraţii mondiale : problema evreiască şi poziţia României şi a românilor faţă de prigoana rasială dezlănţuită de hitlerism. Din motive de înţeles uneori, dar numai uneori, această problemă a fost şi mai este nu o dată tratată în mare, fără un discernămînt necesar în privinţa împărţirii răspunderilor şi a descrierii şi definirii exacte a actelor de atitudine socială, politică şi umană consumate în epocă. Treptat, însă, apele s-au limpezit şi dispunem astăzi de suficiente argumente, între care relatările martorilor oculari asigură ponderea, că România a fost singura ţară europeană între hotarele căreia** soluţia finală **preconizată de nazişti nu a întrunit adeziune şi nu a fost aplicată în practică. Şi asta, în fapt, consolidează un adevăr cunoscut de noi toţi : românii şi-au scris totdeauna istoria cu sîngele lor, şi niciodată cu sîngele altor etnii sau popoare.**

Situaţia evreilor din România în anii regimului antonescian

Este cunoscut faptul că în cel de-al treilea Reich şi în statele ocupate sau dominate de nazişti, aceştia au trecut la aplicarea „soluţiei finale" în ceea ce-i privea pe evrei, adică la arestarea în masă şi exterminarea lor în lagăre construite special cu această destinaţie: Auschwitz, Maidanek, Buchenwald, Belsen, Treblinka, Rawensbrück, Mauthausen. Deşi statisticile întocmite nu au o precizie riguroasă, bilanţurile, fie ele şi parţiale, ilustrează proporţiile la care s-a desfăşurat genocidul. Astfel, pînă la 31 decembrie 1942, populaţia „neariană" a celui de al III-lea Reich scăzuse de la 561 000 la 51 327 cetăţeni; în Austria, numărul evreilor se redusese de la 200 000 la 8 102; în Protectoratul Boemiei şi Moraviei de la 118 000 la 15 550; în Guvernămîntul General şi Regiunile de Est de la 2 790 000 la 351 124; în zona ocupată din Franţa de la 41 911 la 7 995; în Olanda de la 38 751 la 13 832; în Belgia de la 16 886 la 1 616. În Slovacia din cei 90 000 de evrei, 52 000 au fost trimişi în lagărele de exterminare în anul 1942. La fel au procedat şi autorităţile maghiare, în august 1941, cu cei 17 000 de evrei din Ucraina Subcarpatică. În anii 1943—1944 au pornit spre lagărele de exterminare alţi 75 000 de evrei din Grecia, 13 000 de evrei din Bulgaria, 10 000 de evrei din Italia, 450 000 de evrei din Ungaria dintre care 148 288 fuseseră ridicaţi din teritoriile româneşti ocupate de horthyşti, şi alţii.*

Un contingent numeros de evrei — circa 1 500 000 — 2 000 000 au fost exterminaţi pe teritoriul vremelnic ocupat al Uniunii Sovietice.

Singura ţară din Europa cotropită sau dominată de nazişti în care nu s-a aplicat „soluţia finală" împotriva evreilor a fost România.

Explicaţia acestei situaţii cu totul singulare în acele vremuri de tristă amintire rezidă în primul rînd în faptul că în foarte puţine excepţii (despre care vom vorbi pe parcursul acestui material) naziştii nu numai că nu s-au bucurat în România de concursul cetăţenilor, dar s-au lovit de un refuz consecvent în tentativele lor de a recruta „complici" care să-i ajute în organizarea deportării evreilor sau a altor acţiuni de genocid. Umanismul consecvent al poporului român a constituit unul dintre principalii factori ce au determinat zădărnicirea planurilor călăilor cu zvastică privind exterminarea în masă a evreilor din ţara noastră. Dar nu singurul. El a fost dublat de atitudinea autorităţilor de stat române, care, în pofida presiunilor şi ameninţărilor proferate de Berlin, nu au permis naziştilor să-i deporteze pe evrei spre cuptoarele Auschwitzului sau Maidanekului.

În noiembrie 1941, Hauptsturmführerul Gustav Richter, unul dintre experţii lui Adolf Eichmann, s-a instalat la Bucureşti cu misiunea de a pregăti deportările evreilor, dar nu a reuşit să obţină asentimentul autorităţilor române în acest sens. În răspunsul înaintat guvernului german, respingînd proiectul elaborat de căpitanul Richter pentru trecerea gradată la masacrarea populaţiei evreieşti, guvernul român arăta că „este împotriva oricărei soluţii fizice sau

măsuri de constringere individuale grave, poporul român fiind tolerant şi neadmiţind crima ca instituţie şi metodă politică; că este pentru soluţii economice, care vor fi aplicate bunurilor mobiliare mai larg, dar vor fi foarte lente în domeniul comercial, fiindcă fondurile şi activitatea de comerţ sînt adevărate fiinţe care trebuie respectate".

În august 1942, Eichmann însuşi intenţiona să vină în România pentru a înlătura „tergiversările românilor". Cu prilejul convorbirilor Hitler-Antonescu din 13 aprilie 1943, dictatorul german s-a adresat direct conducătorului statului român cerîndu-i să aplice împotriva evreilor din România aceleaşi măsuri care fuseseră practicate în Germania. Stenograma întrevederii consemnează că Antonescu a răspuns că „îi displace ca atare să scoată evreii din România". Exasperaţi de neputinţa de a obliga guvernul român să-i predea pe evrei, hitleriştii nu s-au sfiit să treacă la ameninţări făţişe. Astfel, la 29 mai 1943, ziarul „Völkischer Beobachter" atrăgea atenţia Bucureştilor „cu toată seriozitatea" asupra „necesităţii de a pune capăt pericolului evreiesc, odată pentru totdeauna, prin nimicirea celor care-l întruchipează. Orice neglijenţă sau tărăgănare în această privinţă provoacă inevitabil nelinişte şi tensiune, deoarece, în ultimă instanţă, avem de-a face cu o sabotare a uneia dintre concepţiile de bază ale naţional-socialismului. Iar atunci cînd au de-a face cu sabotori, Führerul şi Germania lovesc rapid şi fără cruţare".

În ciuda ameninţărilor proferate de nazişti, guvernul român a rămas consecvent în atitudinea de a nu permite hitleriştilor să-i extermine pe evreii din România. Mai mult încă, reprezentanţi ai autorităţilor române au contribuit la salvarea vieţii unor evrei din partea de nord a Transilvaniei, aflată sub ocupaţie hitleristo-horthystă, ajutîndu-i să treacă linia de demarcaţie în România sau informînd Crucea Roşie internaţională despre crimele comise de fasciştii unguri şi de nazişti împotriva evreilor nord-transilvăneni. În aceeaşi ordine de idei consemnăm că la întrevederea avută cu ministrul de externe al Reichului, Joachim von Ribbentrop, în ziua de 5 august 1944, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri al României Mihai Antonescu, după ce a respins, încă odată, cererea de a-i pune pe evreii din România „la dispoziţia Reichului", a atras atenţia asupra soartei evreilor din partea de nord a Transilvaniei.

Pe de altă parte este de remarcat şi faptul că în anii celui de al doilea război mondial România a fost singura ţară din blocul celor aflate sub hegemonia Reichului care a permis evreilor să emigreze în Palestina şi aceasta în pofida opoziţiei şi a presiunilor exercitate de nazişti. Totodată, aşa cum releva ziarista Nicolette Frank în lucrarea *La Roumanie dans l'engrenage* (Paris, Bruxelles, 1977) România a contribuit la salvarea multor evrei din Polonia, Ungaria şi Slovacia, care au emigrat în Palestina, folosind teritoriul ţării noastre. Potrivit datelor publicate de ziarul „Viaţa evreiască" în numărul din 13 septembrie 1944, în prima jumătate a anului 1944 au emigrat din România un număr de 2 776 evrei.

Analizînd politica guvernului român faţă de evrei, într-o conferinţă ţinută la Simpozionul internaţional de istorie de la Haifa, în 1972, istoricul Th. Lavi afirma: „În ceea ce priveşte atitudinea regimului Antonescu faţă de evrei, ea este caracterizată prin tendinţa de a se elibera de la un moment dat de influenţa nazistă, păstrînd însă, în acelaşi timp, o orientare antisemită ponderată".

Sfîrşitul de vară a anului 1940 a adus evreilor din ţara noastră grave motive de îngrijorare, deoarece, aflată în condiţii internaţionale complet nefavorabile, izolată şi înconjurată de vecini revizionişti, România a fost silită să intre în orbita Reichului hitlerist, devenind un stat satelit acestuia. La 14/15 septembrie 1940 a fost instalat la cîrma statului român un guvern condus de generalul Ion Antonescu în care majoritatea portofoliilor erau deţinute de membrii partidului fascist Garda de fier, partid ce-şi făcuse din antisemitism o profesiune de credinţă. Iar în octombrie 1940 trupele hitleriste au pătruns pe teritoriul României, acest fapt îngustînd şi mai mult capacitatea statului român de a desfăşura o politică independentă, suverană.

Imitîndu-i slugarnic pe mentorii lor nazişti, legionarii au adoptat o serie de măsuri de discriminare şi prigoană pe temeiuri rasiale şi au ridicat diversiunea antisemită la rangul de principiu de guvernare. Este semnificativ în acest sens că încă din zilele de 13 şi 14 septembrie 1940, presa informa despre excluderea din Baroul Ilfov a avocaţilor de origine evreiască, precum şi radierea din Asociaţia Generală a Inginerilor din România a specialiştilor de aceeaşi naţionalitate. Cîteva zile mai tîrziu s-a hotărît excluderea din serviciile poliţiei a funcţionarilor de naţionalitate evreiască, iar la 4 octombrie 1940 a fost adoptată o hotărîre prin care scriitorii evrei au fost îndepărtaţi din Societatea Scriitorilor Români.

Numeroşi cetăţeni au fost jefuiţi de legionari, alţii au fost torturaţi. În zilele rebeliunii legionare din ianuarie 1941, cînd ororile comise de „cămăşile verzi" au atins punctul culminant, numeroase imobile din Bucureşti locuite cu precădere de evrei (Văcăreşti, Dudeşti) au fost incendiate, zeci de cetăţeni fiind ucişi după torturi de neînchipuit la închisoarea Jilava, în pădurea cu acelaşi nume, la Abator şi în alte locuri. Dintre cei 236 de cetăţeni care şi-au pierdut viaţa în timpul rebeliunii un număr de 118 erau de naţionalitate evreiască.

Guvernul antonescian, constituit după înăbuşirea rebeliunii şi înlăturarea Gărzii de fier din guvern şi de la conducerea statului

a continuat să promoveze antisemitismul ca politică de stat, dar a luat măsuri pentru curmarea „inițiativelor individuale", a abuzurilor comise în timpul guvernării legionare, mergînd pînă la pronunțarea unor pedepse capitale împotriva celor ce nesocoteau legile țării.

La sfîrșitul lunii iunie 1941 au avut loc la Iași cutremurătoarele evenimente în cursul cărora și-au pierdut viața un număr de 3 233 de cetățeni evrei. Istoriografia română a reușit, în ultimii ani, să destrame păienjenișul de exagerări, denaturări și falsuri care a învăluit vreme de mai bine de trei decenii episodul respectiv și să restituie adevărul cu privire la ce a însemnat pogromul de la Iași? Cine l-a pus la cale, din ce interese și în ce scop? (A se vedea în acest sens lucrarea *Zile însîngerate la Iași. 28—30 iunie 1941*, de A. Karețki și M. Covaci, Prefață de Nicolae Minei, Editura politică, 1978). Astfel, au fost puse în circulație numeroase mărturii documentare ce demonstrează că:

— pogromul de la Iași se încadra în planul general al lui Hitler de soluționare a „problemei evreiești", fiind întrutotul similar cu măcelurile organizate în vara aceluiași an la Kovno, Riga, Tallin și în Galiția răsăriteană;

— inspiratorii și organizatorii masacrului au fost hitleriștii, care preluaseră, practic, controlul asupra orașului Iași, împiedicînd autoritățile române să-și mai exercite atribuțiile. Dealtfel, la procesul intentat după război experților naziști ai asasinatelor în masă, Stürmbannführerul Heinz Ohlendof și-a asumat răspunderea „pentru un total de aproximativ 90 000 de victime, printre care și (cele de la) Iași, în iunie 1941";

— printre autorii masacrelor s-au situat, alături de militarii germani, „elemente legionare", „soldați români izolați, în trecere prin Iași, scăpați de sub controlul unităților", precum și „derbedei civili";

— numeroși locuitori ai orașului Iași au încercat cu prețul vieții lor să stăvilească dezmățul, să-i apere și să-i ascundă pe evrei;

— autoritățile locale românești au acționat pentru a limita proporțiile masacrului și au salvat viața multor evrei. Referindu-se la încercările întreprinse în acest sens de autoritățile române, „Revista Cultului mozaic" scria, în articolul semnificativ intitulat *Au fost și atunci oameni:* „Se pot cita și alte nume de oameni, cu funcții mai înalte sau mai mărunte, sau cu simpla funcție de om, care și-au manifestat dezaprobarea față de orori prin fapte, nu prin vorbe. Generalii Carlaonț, Stavrescu, Pîrvulescu, colonelul Chirilovici, chestorul militar al orașului Iași, personalul Comisariatului II Nicolina — comisar șef Suvei, comisar Mircescu, subcomisar Cosniță — au încercat și în bună măsură au reușit să amelioreze situația evreilor în acele zile, să limiteze numărul victimelor, să-i salveze pe unii".

Generalul Antonescu, fiind informat despre masacrarea și jefuirea unui mare număr de evrei la Iași, a dispus trimiterea de la București a unui batalion de jandarmi pentru restabilirea ordinei. Totodată, el a hotărît efectuarea unei anchete pentru descoperirea celor răspunzători de masacru. Aflînd că la evenimentele respective participaseră și unii militari români, Antonescu a ordonat judecarea și condamnarea celor ce se vor fi dovedit vinovați. În concluziile sale asupra evenimentelor, prezentate într-un ordin din 4 iulie 1941, el dezavua anarhia, masacrele și jafurile pornite din inițiativă individuală și își expunea concepția sa de rezolvare a „problemei evreiești" în cadrul legal existent. „Nu este admisibil ca fiecare cetățean sau fiecare soldat să-și asume rolul de a soluționa problema evreiască prin jafuri și masacre. Prin asemenea procedee arătăm lumii că sîntem un popor nedisciplinat și necivilizat și punem autoritatea și prestigiul statului român într-o lumină cu totul neplăcută. Opresc dar cu desăvîrșire orice acțiune pornită din inițiativa individuală și fac răspunzătoare autoritățile militare și civile de executarea întocmai a acestui ordin".

Antisemitismul practicat de regimul antonescian, care este evident atît în ordinul mai sus amintit, cît și în întreaga politică față de evrei, își avea izvorul în concepția lui Antonescu potrivit căreia „neamul evreiesc a supt pîinea săracilor și a speculat și a oprit dezvoltarea neamului românesc timp de secole. Nevoia de a ne scăpa de această plagă a românismului este indiscutabilă". Referindu-se la modul cum intenționa să rezolve această „problemă", el arăta: „Voi înlocui încetul cu încetul pe evrei cu români, începînd cu evreii veniți în țară după 1913, și numai după înlăturarea acestora va începe substituirea celorlalți, care se va face tot încetul cu încetul... Evreii — conchidea Antonescu — vor putea trăi în România, dar nu vor putea fi beneficiarii resurselor și bogățiilor țării".

Politica de *românizarea vieții economice*, prin care se urmărea „înlăturarea treptată a străinilor din organizarea economică românească" și înlocuirea lor prin „români etnici", a debutat prin trecerea în patrimoniul statului a proprietăților rurale deținute de evrei. Astfel, pe baza decretelor nr. 3347 din 5 octombrie 1940 și nr. 3810 din 17 noiembrie 1941 au fost expropriate, contra unei îndemnizații, 3178 bunuri agricole, în suprafață de 45 035 ha, 47 455 ha păduri, 99 fabrici de cherestea, 323 mori, fabrici de spirt, distilerii și cazane de țuică. În 4 decembrie 1940 a fost dat decretul-lege nr. 3968 care hotăra trecerea în patrimoniul statului a unui număr de 146 de vase și plutitoare deținute de evrei. Iar la

8 mai 1941 au fost expropriate și brutăriile, instalațiile de prelucrat mase făinoase, fabricile de produse și subproduse medicamentoase ce aparțineau evreilor.

Concomitent s-a trecut și la pregătirea românizării bunurilor urbane. La începutul lunii octombrie 1940 s-a hotărît începerea operațiunilor de identificare a proprietarilor de acțiuni, prin nominalizarea acestora, operațiune prin care se urmărea „pe de o parte, stăvilirea pătrunderii și dezvoltării elementului și capitalului evreiesc și străin în economia națională, iar pe de altă parte orientarea spre români etnici a unui apreciabil volum de achiziţiuni comerciale și civile". Cu prilejul acestei operațiuni, încheiată în primăvara anului 1941, au fost trecute în proprietatea statului un număr de 432 811 acțiuni, în valoare de 191 124 778 lei.

La 28 martie 1941 s-a decretat trecerea în proprietatea statului a imobilelor deținute de evrei*. Exproprierea se făcea contra unei indemnizații plătită de Centrul Național de Românizare „la valoarea nominală, în rentă, purtînd o dobîndă de 3%". Valoarea ce trebuia plătită foștilor proprietari era egală cu de opt ori venitul brut la care imobilul era impus în matricolele contribuțiunilor directe prin ultimul recensămînt fiscal. Pe baza decretului din 28 martie 1941 au fost trecute în patrimoniul statului un număr de 75 385 de apartamente. Exploatarea și valorificarea acestor bunuri urma să se facă, într-o primă fază, prin arendarea sau închirierea lor românilor etnici, urmînd ca soluția definitivă să fie atribuirea lor, în deplină proprietate, prin vînzarea la licitație.

Dacă românizarea capitalului evreiesc imobiliar s-a făcut prin expropriere, cea a capitalului evreiesc mobiliar s-a realizat printr-o „politică fiscală adecvată". Pînă în vara anului 1943, Institutul de Credit Românesc a acordat în vederea românizării 760 de credite în valoare de 1 106 340 000 lei, la care se adăugau cele 100 de credite în sumă de 170 455 000 lei furnizate în același scop de Banca Națională a României. Din aceste sume au fost utilizați pentru *preluări* de la evrei și alți străini 205 400 000 lei în industrie și 160 280 000 lei în comerț.

---

* Erau exceptați de la prevederile legii: evreii ce dobîndiseră naturalizarea înainte de 15 august 1916; cei ce fuseseră răniți, decorați sau citați cu ordin de zi pentru actele săvîrșite în războaiele României; descendenții celor căzuți pe cîmpul de luptă în respectivele războaie; evreii botezați de cel puțin 30 de ani, cei botezați de 20 de ani dacă erau căsătoriți cu români sau romånce și cei botezați de 10 ani dacă erau căsătoriți cu români sau romånce și aveau copii botezați în rit creștin. O ultimă categorie de exceptați o constituiau evreii care dăduseră dovadă de „devotament excepțional față de țară" și aduseseră, ei sau descendenții lor, „servicii excepționale țării".

La 16 noiembrie 1940 a fost promulgat un Decret-lege pentru românizarea personalului din întreprinderi. Potrivit acestui decret, toate întreprinderile civile sau comerciale de orice natură, aparținînd persoanelor fizice sau juridice, cu sau fără scop lucrativ, precum și asociațiunile, fundațiunile și stabilimentele de orice fel erau obligate ca pînă la 31 decembrie 1941 să concedieze salariații evrei și să angajeze în locul lor români. Pe baza acestei legi, numeroși evrei au fost concediați din întreprinderi și instituții particulare și de stat, fiind înlocuiți cu români. Numărul real al evreilor concediați este foarte greu de stabilit, deoarece autoritățile operau cu date în dublă contabilitate. Astfel, dacă ar fi să dăm crezare unui raport al subsecretarului de stat de la Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, numărul evreilor angajați în întreprinderile particulare a scăzut de la 28 225 în noiembrie 1940, la 23 137 la 1 august 1941, la 16 292 la 31 decembrie 1941 — data la care ar fi trebuit încheiată românizarea forței de muncă — și la 6 506 la 1 martie 1943. Alte rapoarte, cu caracter secret, consemnau însă că în anul 1943 lucrau în întreprinderile comerciale și industriale ca „rechiziționați" un număr de 21 000 de evrei.

*

* *

În ziua de 5 octombrie 1940 a fost adoptat un decret care prevedea excluderea din școlile românești de toate gradele și categoriile, de stat sau particulare, precum și din școlile celorlalte minorități naționale de rit creștin, a tuturor cetățenilor (personal didactic, administrativ, elevi) născuți din părinți evrei sau numai din tată evreu. Erau exceptați de la prevederile respectivului decret urmașii direcți ai voluntarilor, invalizilor și morților din războiul pentru independență, dacă erau creștini, invalizii și cei ce fuseseră decorați pentru faptele de arme săvîrșite pe cîmpul de luptă în războiul pentru întregirea neamului (1916—1918).

În situația respectivă, școlarizarea copiilor evrei s-a făcut printr-o rețea specială de școli de toate gradele, finanțate de comunitățile evreiești, dar controlate de Ministerul Culturii și Educației Naționale. Dar iată ce relatează în acest sens ziarul „Viața evreiască" din 7 septembrie 1944:

„În anul școlar 1939—40 aveam în București un singur liceu comercial, un gimnaziu teoretic, un gimnaziu industrial, un liceu de fete și cîteva școli primare. Se înțelege că aceste școli nu puteau absorbi întreaga populație școlară dornică să învețe. Din gimnaziul teoretic și liceul comercial «Cultura» s-au făcut *trei licee*, au mai luat ființă *Liceul teoretic evreiesc* de sub direcția d-lui Al. Graur, *Liceul teoretic evreiesc* al d-lui Buiu, *Liceul pedagogic* al d-lui dr. Brucăr, *Liceul de fete nr. 6* sub direcția d-nei Dora Arianu—

Litman, *Liceul teoretic* al d-nei Kreindler şi 20 şcoli primare, ca să nu mai numărăm zecile de grădiniţe pentru copii. Deopotrivă, *Academia Ronsard*, unde se preda învăţămîntul în limba franceză, a fost populată numai de elevi evrei, avînd şi profesori evrei.

În multe oraşe din ţară s-au format şcoli evreieşti şi acolo unde aceste şcoli nu funcţionau s-au făcut examene particulare, parte ţinute în Capitală, parte pe loc. Se înţelege că la examenele particulare din Bucureşti participau numeroşi elevi care din diferite motive nu puteau urma cursurile regulate.

Pentru învăţămîntul superior s-au întemeiat *Colegiul pentru studenţi evrei*, sub direcţia d-lui dr. Marcu Onescu, *Şcoala Bercovici* şi *Şcoala prof. Abason*.

Toate aceste şcoli au fost încadrate de Ministerul Educaţiei Naţionale în cadrul învăţămîntului de stat. Profesorii erau învoiţi să funcţioneze în baza actelor de studii şi primeau anual dreptul de practică la fel ca şi colegii lor de la stat. Excepţie făceau profesorii cu autorizaţii definitive, care nu mai aveau nevoie de autorizaţii.

Inspectorii ministerului controlau cu multă regularitate activitatea didactică şi administrativă, întocmeau procese verbale şi raportau ministerului.

După cum se vede activitatea şcolară a fost permanent controlată de stat şi a funcţionat după toate normele legale în vigoare".

Prin Decretul-lege nr. 3984 din 5 decembrie 1940 relativ la statutul militar al evreilor şi Regulamentul din 14 iulie 1941 cetăţenii de naţionalitate evreiască au fost excluşi de la satisfacerea serviciului militar, fiind obligaţi, în schimb, la plata unor taxe militare şi prestarea muncii de folos obştesc. Toţi evreii de sex bărbătesc între 18–50 de ani, indiferent de categoria socială din care făceau parte, erau supuşi rigorilor decretului-lege şi ale Regulamentului mai sus amintite, obligaţiile de muncă fiind executate fie individual, fie în grupuri sau detaşamente de lucru. Evidenţa şi mobilizarea la muncă se făceau de către Marele Stat Major. Evreii cu titluri academice, foştii ofiţeri activi sau de rezervă, nu prestau muncă manuală, fiind utilizaţi la lucrări de birou. Medicii, inginerii, tehnicienii şi ceilalţi specialişti lucrau în specialitatea respectivă, ca rechiziţionaţi, beneficiind de salarii potrivit muncii pe care o prestau. Foştii ofiţeri şi subofiţeri puteau opta pentru salariu echivalent soldei gradului respectiv avut în armată. Pentru cei ce nu se încadrau în nici una dintre categoriile mai sus amintite drepturile de hrană şi soldă erau cele ale trupei.

În perioada cînd erau obligaţi să execute muncă de folos obştesc, evreii lucrau în ţinută civilă, dar erau supuşi legislaţiei militare. Celor săraci li se plătea o sumă de 15 lei pe zi pentru uzajul echipamentului. Durata zilei de lucru era de 9 ore, indiferent de locul de muncă, cu respectarea sărbătorilor legale. Cei ce lucrau în oraşele în care domiciliau, locuiau acasă, împreună cu familia. În caz că erau încadraţi în detaşamente exterioare, care-şi desfăşurau activitatea în alte localităţi, erau cazaţi în case particulare sau barăci.

În cadrul politicii guvernului antonescian de reprimare a partidului comunist şi a celorlalte forţe democratice, precum şi de pedepsire aspră a tuturor celor ce încălcau legislaţia economică excepţională a statului din vreme de război, în anul 1941 a început să se practice *internarea în lagăr*. Din cercetarea Jurnalelor Consiliului de Miniştri rezultă că în anii dictaturii antonesciene au fost internate în lagăre aproximativ 5 000 de persoane, cea mai mare parte — circa 60–65% — pe considerente de natură politică.

Majoritatea internaţilor „politici" erau membri sau simpatizanţi ai Partidului Comunist Român sau ai organizaţiilor ce activau sub directa sa îndrumare (Uniunea Tineretului Comunist, Ajutorul Roşu, Uniunea Patrioţilor, Fondul Plugarilor, Madosz-ul). În acelaşi timp au fost internaţi în lagăr şi unii membri ai partidelor Social-Democrat, Naţional-Ţărănesc şi Naţional-Liberal.

Dintre internaţii „nepolitici", cei mai mulţi erau acuzaţi de sabotaj economic pentru „speculă la bursa neagră".

Iniţial, toţi cei pedepsiţi cu internarea în lagăr, indiferent de naţionalitate, erau trimişi în lagărele de pe teritoriul românesc: la Tg. Jiu, Calafat, Craiova; spre sfîrşitul anului 1941 au fost înfiinţate noi lagăre pe teritoriul sovietic de dincolo de Nistru (Grosulovo, Rîbniţa, Vapniarca, Berezovka), care au fost populate cu deţinuţi *politici* şi *nepolitici* de naţionalitate evreiască. Deţinuţii trimişi în lagăre au fost supuşi unui regim deosebit de dur (hrană insuficientă, izolare aproape totală de familie şi de societate etc.), dar fără a se urmări exterminarea fizică a celor internaţi. „Evreii deportaţi nu au fost predaţi, nemţilor ci trimişi în Transnistria unde nu existau mijloace de exterminare în masă — scrie publicistul E. Rivenson, într-un articol publicat la 4 ianuarie 1980 în „Revista mea", care apare în Israel. Pieirea unui număr dintre evreii deportaţi în Transnistria se explică prin abuzurile comise de unii reprezentanţi ai autorităţilor care au delapidat fondurile alocate pentru întreţinerea lagărelor, prin excesele criminale ale unor indivizi din organele de pază şi supraveghere şi mai ales prin intervenţia unor asasini nazişti sau colaboraţionişti ai acestora, care în plină retragere de pe front, au pătruns cu forţa în lagăr (Rîbniţa) exterminîndu-i pe deţinuţi.

Spre sfîrșitul anului 1943 și începutul anului 1944, evreii deportați în Transnistria au fost readuși în țară, în pofida împotrivirii Wehrmachtului, SS-ului și Gestapoului.

Politica promovată de regimul antonescian față de evrei, chiar dacă excludea genocidul nu a fost aprobată niciodată de forțele politice democratice din România. Documentele programatice elaborate de Partidul Comunist Român — Platforma-program din 6 septembrie 1941, Rezoluția C.C. al P.C.R. din ianuarie 1942 și altele — manifestele, broșurile și presa ilegală tipărită de comuniști au condamnat sîngeroasele evenimente de la Iași și au luat atitudine împotriva oricărei forme de asuprire națională.

Pe aceeași linie, a apărării cetățenilor evrei, se înscriu și numeroasele intervenții făcute, în acest sens, de numeroși fruntași ai vieții politice și culturale din România, intervenții ce au contribuit la limitarea proporțiilor deportării evreilor în Transnistria și la aducerea lor în țară.

După răsturnarea regimului antonescian și declanșarea revoluției de eliberare socială și națională a poporului român întreaga legislație cu caracter rasial și toate măsurile adoptate de guvernul Antonescu împotriva evreilor au fost anulate, iar cetățenii de naționalitate evreiască au fost reintegrați în totalitatea drepturilor lor civile.

A. SIMION ■

Datoria sacră a celui care a fost martor ocular al crimelor naziste

De cîte ori citesc în ziare știri despre recrudescența activităților neonaziste mă cutremur. Răni adînci, numai de mine știute și pe care, după peste trei decenii și jumătate, aș vrea să le știu cicatrizate — încep să sîngereze din nou. Și agențiile de presă continuă să anunțe în stilul lor dens, sec și impasibil : „Actele de violență comise de extrema dreaptă vest-germană s-au înmulțit continuu în ultimii ani, a declarat ministrul federal de interne, Gerhart Baum. Potrivit statisticii, anul trecut, extremiștii de dreapta au comis 1643 acte de violență, față de aproape 1500 în 1979, 922 în 1978 și 616 în 1977".

Citind aproape zilnic asemenea știri mă întreb înfiorat : Oare noile generații, cele născute după cel de al doilea război mondial, știu, au pătruns suficient de adînc, ce înseamnă **fascism și nazism** ca să poată înțelege, în toată **gravitatea** lor, cuvintele **neofascism și neonazism ?** Știu, simt, sînt conștiente ele de dimensiunile abisale ale cataclismului provocat în Europa și în întreaga lume, de fascism, îndeosebi de varianta lui nazistă ? Oare e suficient să le înfățișăm bilanțul ororilor, să le comunicăm cîteva cifre sintetice ? Spunîndu-le că nazismul a declanșat cea mai mare conflagrație din istoria omenirii, în care au fost angrenate 61 de state cu o populație de 1,7 miliarde de oameni, 40 din aceste state fiind cuprinse nemijlocit în pîrjolul războiului care a mistuit 50 de milioane de vieți omenești, își pot oare ele imagina imensa durere, valurile de suferințe și fluviile de sînge generate de fascism, teroarea sălbatică dezlănțuită, pînă la ce limită de degradare a fost împinsă ființa umană ? Cred că nu. Este nevoie ca toți cei care am fost martori oculari ai fărădelegilor fascismului să le descriem, să nu obosim a le înfățișa noilor generații, pentru ca ele să urască din adîncul ființei lor fascismul.

În ce mă privește am fost martor ocular la aplicarea celui mai mîrșav și barbar program conceput vreodată : exterminarea biologică, lichidarea totală a unei întregi populații, a tuturor evreilor din Europa. Fără a avea în față tabloul halucinant al derulării acestui program nu-ți poți imagina nazismul, pentru că sălbăticia și ferocitatea cu care s-a năpustit asupra evreimii îi conturează una din trăsăturile definitorii : lipsa oricărei limite în săvîrșirea crimelor. În deschiderea procesului de la Nürenberg împotriva căpeteniilor naziste, acuzatorul principal din partea S.U.A. a arătat că „cele mai bestiale și numeroase crime au fost cele plănuite și săvîrșite de naziști împotriva evreilor", că antisemitismul a constituit „laboratorul terorii", iar „ghetourile au fost întotdeauna locul unde se făceau primele încercări pentru verificarea diferitelor metode de exterminare", că „...exterminarea poporului evreu... trebuia să fie o lecție pentru popoarele învinse".

Și, într-adevăr, încă atunci, la 20 ianuarie 1942, cînd s-a elaborat **„Protocolul Wannsee"** care stabilea „să se ia toate măsurile organizatorice, practice și materiale necesare" pentru a lichida 11.000.000 de evrei (atît se aprecia că trăiesc în Europa) s-a prevăzut să urmeze la rînd, pe baza experienței ce se va acumula, un prim lot de 20.000.000 de slavi.

La o lună după faimoasa ședință de pe Grosser Wannsee, Hitler a declarat deschis, în fața lumii : „Evreii vor fi exterminați". La 19 iulie Himmler a dat ordinul nr. 36/40/42 gr. de trecere la lichidarea

generală a evreilor încă în viaţă. Am văzut în original acest ordin la o expoziţie de documente organizată, anul trecut, de Iad Vashem, cu prilejul reuniunii de la Ierusalim a supravieţuitorilor holocaustului. Am în faţă fotocopia lui. Transcriu cu greu, tremurul miinii nu mi-l pot stăpini : **Ich ordne an.** Eu ordon... de necrezut, dar aşa este, asasinarea în masă, cea mai mare din istoria omenirii, a fost **ordonată,** negru pe alb, ca oricare altă acţiune. Şi mai înspăimîntător este faptul că, în continuare, nu se dispune începerea asasinatului, de proporţii nemaicunoscute (dealtfel el începuse de mult) ci se ordonă direct pînă cînd trebuie să fie terminată : **bis 31 dezember 1942 durchgeführt und beendet ist** ! Totuşi, în prima frază, Himmler se exprimă eufemistic. El ordonă să se termine pînă la data amintită **die Umsiedlung der gesamten judischen Bevölkerung des Generalgouverments,** strămutarea întregii populaţii evreieşti din guvernămîntul general. Da, Himmler înlocuieşte cuvîntul **lichidare** cu **strămutare,** înţelegînd însă, indubitabil, **strămutarea din viaţă în moarte** şi ca să nu existe dubii, în fraza a doua subliniază că, începînd cu 31 decembrie 1942, **Keinerlei Personen jüdischer Herkumft...** „nici un fel de persoană de origină evreiască nu-i voie să mai trăiască în Guvernămîntul General".

După cum se ştie, în Guvernămîntul General (denumirea dată Poloniei cotropite) au fost deportaţi spre lichidare evreii nu numai din Germania, ci din toate ţările Europei însîngerate de baioneta nazistă.

La Birkenau-Auschwitz, unde au fost instalate camere de gazare de mare capacitate şi crematorii moderne au sosit ani la rînd, de-a lungul nopţii fasciste, ritmic şi constant, trenuri după trenuri cu deportaţi din toate colţurile Europei. Marea majoritate au fost exterminaţi aici. O parte au fost răspîndiţi în miile de lagăre de concentrare pe care naziştii le organizaseră de-a lungul şi de-a latul Europei. În total, au fost tîrîţi în lagărele de exterminare peste 18.000.000 de oameni. Aproximativ 11.000.000 nu s-au mai întors. Dintre cei ucişi 6.000.000 au fost evrei.

Tot ce a existat mai bestial, mai feroce în nazism a fost aplicat, experimentat în lagărele de concentrare. Cei, atît de puţini la număr, care am supravieţuit acestora, şi mai sîntem în viaţă, sîntem datori, oricît de greu ne-ar fi, să rememorăm cu glas tare, ca să ne audă noile generaţii, ce s-a întîmplat **atunci... acolo.** Sigur, este greu, chiar extrem de greu, pentru că eu, ca oricare alt supravieţuitor, cînd evoc acel calvar nu scriu în general despre sute de mii de oameni care,de pe rampa de la Birkenau, au mers direct în camerele de gazare, ci despre mama mea şi despre mamele prietenilor mei din Cluj, pe care le-am urmărit cu ochii mei cum păşeau spre moarte, întorcîndu-şi mereu privirea spre noi, să ne mai vadă o dată. Eu nu pot scrie despre cei un milion şi jumătate de copii evrei sub 14 ani ucişi la Birkenau fără să-i văd pe fraţii mei gemeni, Cornel şi Cornelia, şi pe Valentin care nu şi-a lăsat tăbliţa din mînă nici cînd se afla de acum în incinta crematoriului. Nu pot evoca cumplitele condiţii în care au fost ucişi în lagărele de concentrare sutele de mii de taţi... fără a încerca să-mi imaginez asasinarea tatălui meu la Mauthausen.

Şi totuşi consider drept un imperativ sacru să-mi îndeplinesc datoria de martor ocular al fărădelegilor naziste din lagărele de concentrare şi, îndeosebi, din Birkenau-Auschwitz, pentru că eu şi ceilalţi asemenea mie am scăpat şi datorită morţii celorlalţi. La Birkenau ritmul morţii era strict precizat şi respectat. Selecţionarea pentru crematoriu se făcea extrem de superficial. Pe nimeni nu interesa vreun criteriu. Esenţial era ca în fiecare zi şi în fiecare noapte, camerele de gazare şi crematoriile să fie alimentate cu numărul de victime stabilit. Dacă nu ar fi fost selecţionaţi ei, am fi fost împinşi noi în dubele crematoriului. De aceea cred, e convingerea mea, că dragostea de viaţă, dorinţa celor care au murit şi în locul nostru, nu le putem altfel omagia decît păstrîndu-le vie memoria, menţinînd în lume neatinsă ura împotriva fascismului. Ştiu, au mai spus-o şi alţii, numai cu ură nu se poate trăi, dar nici fără ea nu se poate apăra viaţa împotriva duşmanilor ei.

Scriu şi voi scrie în continuare despre calvarul pe care l-am străbătut în anii negri ai fascismului pentru unica vină că m-am născut evreu ; scriu şi voi scrie în continuare despre cum au murit, în lagărele de concentrare, părinţii şi trei fraţi ai mei, bunicii, unchii, mătuşile, verii şi verişoarele fără nici un alt păcat decît acela că n-au fost arieni ; scriu şi voi scrie despre cei 6.000.000 de martiri tîrîţi din toate colţurile Europei şi exterminaţi la Birkenau-Auschwitz, la Dachau şi Treblinka, la Mauthausen şi Buchenwald, la Ravensbrück şi Bergen-Belsen numai pentru faptul că ochii nu le-au fost mai albaştri şi părul mai blond.

Am scris şi voi continua să scriu despre ei convins că **atunci... acolo** n-a fost pîngărită evreimea, ci omenirea însăşi şi că împotriva fascismului, a încercărilor lui de a renaşte trebuie mobilizate toate

forțele, trebuie menținută trează vigilența tuturor popoarelor.

Acest adevăr a străfulgerat și în noaptea fascistă.

Am mai spus și repet cu mîndrie : România, patria mea, poporul ei au știut să facă ceea ce alte, multe alte țări și popoare din Europa n-au făcut ori n-au putut să facă. Deși cotropită de naziști, din România n-a plecat nici un tren cu evrei spre Birkenau-Auschwitz. Acesta este un adevăr istoric. Desigur, el nu înseamnă că în România n-a existat în acei ani fascism, că n-au avut loc pogromuri ale evreilor, că n-au existat multe și dureroase victime. Se știe că în acei ani negri în România se instaurase o dictatură militaro-fascistă, care a înfeudat țara, a subordonat-o intereselor Reichului nazist. Guvernul a dezlănțuit și menținut o violentă agitație șovină, antisemită. A apărut un șir întreg de legi care loveau puternic nu numai demnitatea, ci însăși existența de zi cu zi a evreilor : eliminarea lor din instituțiile publice, concedierea multora din întreprinderile particulare, interzicerea și îngrădirea efectuării profesiunilor intelectuale, deposedarea multora de proprietăți prin măsurile de așa-zisă „românizare" etc. Mai mult și mai complet, după declanșarea războiului antisovietic, regimul antonescian a organizat deportarea în Transnistria a unui mare număr de evrei. În timpul deportării și în lagărele de concentrare de-acolo au pierit mii și mii de oameni în urma maltratărilor, execuțiilor, foamei, frigului, epidemiilor. Oamenii dictatorului Antonescu împreună cu reprezentanții Gestapoului și-au mînjit mîinile cu sîngele evreilor nevinovați.

Oricît de adînc ne dor morții din Transnistria, victimele pogromului legionar de la București, ale celui de la Iași, nu putem, n-avem dreptul să uităm, să nu arătăm că totuși în România, — deși la cîrma țării se afla un guvern fascist, deși țara era cotropită de naziști — crimele împotriva populației evreiești n-au luat nici pe departe proporțiile din Germania nazistă și din celelalte țări din Europa supuse Reichului hitlerist. În condiții deosebit de dramatice, tradiționala omenie a poporului român și-a spus și de data aceasta cuvîntul. În acei ani însîngerați, cînd în Europa bîntuia crima fascistă, România a constituit fără îndoială, în multe privințe, o impresionantă excepție. E suficient să spunem că în timp ce în mai toate țările în care a pătruns cizma nazistă, marea majoritate a populației evreiești, în multe din ele pînă la 80—90%, a fost exterminată, **în România marea majoritate a fost salvată.**

Desigur, este extrem de dureros să fii nevoit să cîntărești gravitatea crimelor după numărul victimelor. Crima de a ucide o singură mamă nevinovată, un singur prunc abia născut, o singură logodnică, numai pentru că sînt de altă rasă este atît de mare încît nu suferă comparație. Și totuși ar fi un gest de impietate, un act de mare nedreptate să nu subliniem mereu și mereu că prigoana deslănțuită împotriva evreilor de nazism și susținută de regimurile fasciste din țările europene a fost mult frînată în urmările ei catastrofale în România datorită omeniei poporului român.

Să dăm cuvîntul faptelor care sînt cele mai convingătoare. În șase țări europene : Polonia, Cehoslovacia, Belgia, Iugoslavia, Grecia, Olanda — în care locuiau, în total, aproape 4.000.000 de evrei, au supraviețuit holocaustului, aproximativ 250.000. România singură a salvat viața la peste 350.000 dintre cetățenii săi evrei.

Unii tentați să minimalizeze această impresionantă și atît de adînc umană excepție, susțin că ea s-a datorat înfrîngerii de la Stalingrad, după care Antonescu s-a abținut de la măsuri drastice antievreiești, înțelegînd că războiul hitlerist este pierdut. Adevărul este că nici după Stalingrad, nici după **Kursk**, nici după debarcarea anglo-americanilor, nici după atingerea frontierelor Germaniei de către trupele sovietice victorioase, exterminarea evreilor nu s-a oprit în Europa.

La sfîrșitul lui aprilie 1944, cînd, în Bunker-ul de la Berlin, Hitler se pregătea să fugă în cel mai laș mod posibil de răspundere, Himmler, îngrijindu-se de capsula cu cianură pentru șeful său, continua să trimită ordinele necesare ca nici un **Häftling** să nu cadă viu în mîinile trupelor eliberatoare. În acele zile de sfîrșit de aprilie, deținuții din toate lagărele de concentrare răzlețite prin Bavaria se îndreptau în trenuri și în nesfîrșite coloane pe jos spre centralele lor spre a fi exterminați.

Dar, nu numai fapte din vestul Europei confirmă adevărul că naziștii și acoliții lor fasciști din țările subjugate au derulat „programul rezolvării definitive a problemei evreiești" de la venirea lor la putere și pînă în cel de al 12-lea ceas. Este elocventă în această privință sălbăticia cu care s-au aplicat legile de la Nürenberg în Ungaria horthystă. Deportarea la Birkenau-Auschwitz pînă la ultimul om al evreilor din nordul Ardealului cotropit de horthyști, s-a făcut nu la începutul războiului, nu înainte de Stalingrad, ci spre sfîrșitul războiului.

Se știe că specialistul nr. 1 al naziștilor în „rezolvarea definitivă a problemei evreiești" și organizatorul acestei rezolvări a fost Adolf Eichmann, șeful secției IV.B.4 din Centrala Gestapoului. Sosit la Viena imediat după **Anschluss**, ține un

discurs: „Acum, desigur, fiecare evreu știe că i-a sunat ceasul" și telegrafiază la Berlin. „Ii țin total în miinile mele". În 1939, sosind la Praga ordonă: „Evreii trebuie să plece și încă repede". A doua zi primul convoi de evrei cehi pleca spre un lagăr de concentrare. La Thereziensstadt declară: „Listele cu numele evreilor decedați constituie lectura mea preferată".

Eichmann și-a trimis emisarii și la București, dar fără izbînda scontată. În schimb, experiența de „înalt funcționar al morții" dobîndită în Austria, Cehoslovacia, Polonia etc. și-a valorificat-o cu înspăimîntătoare duritate în Ungaria și în teritoriile cotropite de horthyști.

Cu toate greutățile războiului, **Eichmann** obține de la guvernul horthyst 110 trenuri cu cîte 40—50 de vagoane și în mai puțin de două luni, între 14 mai — 9 iulie 1944, trimite la Birkenau-Auschwitz 431351 de evrei. La un moment dat, diagrama deportărilor e pusă în pericol. La 2 iunie 1944, un raid anglo-american bombardează principalele noduri de cale ferată. Plecarea spre Auschwitz a transporturilor de deportați, planificate pentru noaptea de 2 spre 3 iunie, este oprită. Printre acestea și cel de al cincilea transport din ghetoul din Cluj, din care făceam parte și eu cu familia mea.

Eichmann spumegă de furie. Nu admite nici o derogare. „Dacă sînt bombardate liniile ferate, convoaiele să plece pe jos!". Se fac eforturi disperate și în numai trei zile totul reintră în normal. La 6 iunie, trenul cu cel de al 5-lea transport de deportați din Cluj urmează celelalte „trenuri ale morții" ce gonesc spre Auschwitz.

Dintre evreii din Cluj, aflat atunci sub crîncena ocupație horthystă, au scăpat de deportare doar cîțiva care au avut curajul și șansa să treacă prin Feleac, peste granița vremelnic impusă, în Turda. Dar nu numai evreii ci și românii din Transilvania ocupată au îndurat represiuni sîngeroase, care au culminat cu masacrele de la Ip și Trăsnea. A reuși să treci, atunci, în acele zile și nopți dramatice, în România, însemna pentru fiecare evreu, salvarea de la o moarte sigură.

În România au fost salvați de la „soluția finală" concepută de naziști și aplicată în toate țările cotropite — incomparabil cei mai mulți evrei față de toate țările Europei însîngerate, nu pentru că presiunea Reichului a fost mai mică, nu pentru că aici n-ar fi fost la putere un regim fascist, ci pentru că omenia și solidaritatea poporului român cu frații lor evrei a atenuat, uneori pînă la anihilare, efectul legilor rasiale și a măsurilor concepute de dictatura militaro-fascistă. Flacăra acestei omenii și solidarități a fost ținută mereu vie de lupta Partidului Comunist Român, de larga mișcare antifascistă.

Nu pot încheia acest articol fără a evoca momentul, de neuitat pentru mine, cînd, adolescent fiind, nu împlinisem încă 18 ani, mi s-au dezvăluit dimensiunile nebănuit de profunde ale acestei omenii și solidarități pe care fiii acestui popor le sorb o dată cu laptele de mamă.

Am fost arestat, împreună cu întreaga familie, în comuna Soimeni județul Cluj, în dimineața de 3 mai 1944. În cursul aceleiași zile am fost transportați cu celelalte familii de evrei din sat și cu cele din Vultureni la postul de jandarmi horthyst din Fodora. În dimineața următoare, cele 7 familii de evrei din Soimeni, Vultureni și Fodora, încărcate în 7 care trase de bivoli, am pornit spre ghetoul din Cluj. Convoiul înconjurat de un puternic cordon de jandarmi cu pene de cocoș la înfricoșătoarele lor pălării negre, a trecut din nou prin Soimeni.

Nu știu cînd și cum au aflat oamenii de ora trecerii noastre, dar în clipa cînd convoiul nostru a ajuns, tot satul, cu mic cu mare coborîse de pe toate ulițele la drumul țării. Bătrînii, dincolo de șanț, stăteau nemișcați, sprijiniți în bîtele lor ca niște statui. Bărbații se apropiau pe nesimțite de convoi, trecînd șanțul și adresîndu-ne cuvinte de îmbărbătare. Jandarmii și-au scos puștile din bandulieră și au început să strige: „La o parte!... Nu vă apropiați că tragem!" Atunci, ca la un semnal, femeile au țîșnit spre convoi și scoțînd de sub șorțuri tot felul de coșuri și traiste pline, le-au aruncat peste noi. Carele au fost literalmente acoperite cu pîine aburindă, plăcinte calde, pui fripți, bucăți de slănină, caș și urdă, oale cu smîntînă.

Jandarmii amenințau, urlau disperați, izbeau la întîmplare în cine apucau cu patul puștilor. Zadarnic. Pînă cînd pîinile și coșurile n-au început să cadă din care, nemaiîncăpînd, femeile nu s-au dat la o parte.

Pe parcursul calvarului străbătut, cînd am aflat că mama și trei frați au fost asfixiați în camerele de gazare, că tata a fost ucis la Mauthausen și cînd nu știam dacă mai am pe cineva din familie în viață, imaginea acestei omenii și solidarități, imaginea consătenilor mei români ieșiți la drumul țării și „învelindu-ne" parcă — să nu ne fie frig și foame — cu pîine și plăcinte, în timp ce ei erau izbiți cu patul puștilor mînuite cu sălbăticie de jandarmii horthyști a fost singura care mi-a dat forță să rezist, care-mi șoptea mereu că nu sînt singur, că am unde să mă întorc, că mai este, sigur mai este ci-

neva care mă așteaptă. Cînd gardurile de sîrmă ghimpată s-au prăbușit, beția, nemaipomenita beție a eliberării, oricît de copleșitoare și amețitoare a fost, nu mi-a putut înlătura sentimentul de singurătate care mă rodea, acolo, departe, la liziera unei păduri bavariene de unde priveam cum ard barăcile **Konzentrationslager**-ului Landesberg. Abia cînd m-am întors în Soimeni și-am coborît la drumul țării și-am mers așa, de unul singur, ore în șir, doar cu gîndurile mele, pe urmele acelui convoi de 7 care trase de bivoli, m-am simțit cu adevărat eliberat, m-am simțit din nou acasă și am putut să încep cea de-a doua mea viață.

OLIVER LUSTIG ■

Amintiri de la Barașeum

În felul său, teatrul Barașeum a reprezentat un fenomen social și cultural unic în Europa anilor 1941–1944, cînd continentul era dominat, în cvasitotalitatea sa, de către Germania hitleristă. Un fenomen unic din cîteva motive. Mai întîi, prin însăși existența sa. Nicăieri pe cuprinsul continentului nostru nu ființa un teatru evreiesc, adică aparținînd acelei populații pe care ideologia hitleristă o definea drept „rasa" vinovată de toate păcatele societății, pe care legile hitleriste o excludeau de la orice activitate cu contingențe culturale și pe care organele de represiune hitleriste o destinau exterminării fizice, în cadrul faimoasei „soluții finale".

În orice parte a Europei, indiferent dacă era vorba de țări ocupate de Wehrmacht sau de „sateliți" ai celui de-al treilea Reich, ar fi fost de neconceput un teatru profesionist evreiesc, funcționînd în conformitate cu toate normele generale admise pentru o astfel de instituție – cu alte cuvinte, o trupă permanentă și stabilă de actori și muzicieni, un lăcaș propriu, un repertoriu bine definit și o autofinanțare pe baza obișnuitei difuzări a biletelor. De fapt, un astfel de teatru ar fi fost de neconceput și în România, ținînd seama de legislația regimului legionar-antonescian din perioada septembrie 1940-ianuarie 1941, legislație pe care înfrîngerea rebeliunii gardiste din 21–23 ianuarie 1941 nu a anulat-o. Dar, în țara noastră, lucrul a fost cu putință datorită forței unei opinii publice progresiste și democratice, care-și trăgea seva din vechile și generoasele tradiții umanitariste ale poporului român și care a obligat pe guvernanții epocii nu numai să nu dea curs presiunilor naziste de a aplica „soluția finală" pe teritoriul României, ci și de a se abate, în diverse privințe, de la propria sa ideologie și de la propriile sale legiuiri.

Teatrul evreiesc Barașeum mai prezenta o trăsătură caracteristică, de o deosebită importanță: de-a lungul întregii sale activități din perioada 1941–1944, el a funcționat exclusiv în limba română. Aceasta însemna că, încă de la bun început, spectacolele sale au fost accesibile unui public mult mai larg decît cel evreiesc (și să nu uităm că numai o parte dintre evreii înșiși cunoșteau limba idiș). Asupra acestui aspect vom reven numaidecît.

Teatrul Barașeum și-a luat numele după cel a unui medic român de naționalitate evreiască, doctorul Iuliu Baraș (1815–1863), o figură proeminentă în viața științifică și culturală a țării noastre. Alături de doctorul Carol Davilla, el a fost unul dintre organizatorii medicinei din România, întemeind primul spital de copii din București. Doctorul Baraș a popularizat cunoștințele științifice, publicînd o revistă numită mai întîi „Isis" și apoi „Natura" (1856–1859), semnînd un manual de igienă populară (1857) și unul de botanică forestieră (1861), precum și cărți de zoologie (1862), mineralogie (1863) etc. Numele său a fost dat și străzii pe care se afla teatrul Barașeum, astăzi Teatrul evreiesc de stat.

Această stradă se află în inima cartierului Văcărești, locuit pe atunci (și de multă vreme) de o numeroasă populație de naționalitate evreiască. Între cele două războaie mondiale, pe scena acestui teatru jucase una sau alta dintre multele companii de limbă idiș, a căror existență în București și în alte orașe ale țării este atestată încă de la mijlocul secolului trecut.

În alcătuirea la care se referă evocarea noastră, teatrul Barașeum și-a inaugurat prima stagiune în toamna anului 1941. Liviu Rebreanu, care ocupa pe atunci un post de răspundere la Ministerul Instrucțiunii Publice și al Artelor, a jucat un rol de seamă în obținerea autorizației necesare de funcționare. Organizată de un grup de întreprinzători particulari, compania era formată din actori și actrițe, directori de scenă și instrumentiști, autori, compozitori și scenografi de naționalitate evreiască, cărora legislația fascistă din septembrie-octombrie 1940 le interzisese orice activitate în teatrele românești.

Barașeumul și-a deschis porțile cu o revistă intitulată „Ce faci astă seară?" Ea își trăgea inspirația în primul rînd din genul revuistic românesc, de veche tradiție și remarcabilă strălucire, precum și din experiența și tehnicile teatrelor de limbă idiș. Bineînțeles, programul a trebuit să treacă prin furcile caudine ale cenzurii antonesciene, potrivit dispozițiilor aplicate pe atunci tuturor teatrelor din România.

Dar, ca și colegii lor de naționalitate română, autorii, compozitorii și interpreții de

la Baraşeum au găsit mijlocul, încă de la primul spectacol, să strecoare aluzii şi subînţelesuri cu caracter antifascist. Îmi amintesc, de pildă, un cîntec pe jumătate comic, pe jumătate dramatic, intitulat „Sperietoarea de păsări", care reprezenta de fapt o virulentă caricatură a regimului nazist: versurile sale scoteau în evidenţă caracterul lui terorist, dar subliniau necesitatea rezistenţei, demonstrînd că păsările, în ciuda micimii lor, erau vii şi multe, în vreme ce sperietoarea, oricît de fioroasă ar fi părut, era moartă şi menită să putrezească. Un alt cuplet, în aparenţă sentimental, „Ce-i al meu al meu rămîne", sugera caracterul temporar al măsurilor oficiale de jaf împotriva populaţiei evreieşti. Iar un tablou ca „Aristocraţii" ridiculiza teoriile rasiale ale hitlerismului şi promova ideea egalităţii dintre oameni, indiferent de naţionalitate, credinţă religioasă, sau situaţie socială.

După părerea mea însă, principalul efect al spectacolului „Ce faci astă seară?" şi al celor care l-au urmat a avut un caracter mai curînd implicit decît explicit. Navigînd împotriva curentului ideologiei rasiste a zvasticii, ele demonstrau, la modul lor modest, fără pretenţii şi adesea amuzant, că evreii, departe de a forma o comunitate de monştri antiumani, aşa cum îi zugrăvea propaganda fascistă, erau oameni ca toţi oamenii, cu multele lor necazuri şi cu puţinele lor bucurii, cu sentimente şi reacţii identice cu ale tuturor concetăţenilor lor. Cu alte cuvinte, Baraşeumul a dovedit că, în ciuda discriminărilor şi persecuţiilor la care erau supuşi de către oficialităţi, evreii au continuat să formeze o parte integrantă a poporului român, împărtăşindu-i întrutotul destinele.

Încă de la primele sale spectacole, „Ce faci astă seară?" s-a bucurat de un imens succes. Sala teatrului Baraşeum a fost plină de un public format întotdeauna în parte şi nu rareori în majoritate din români veniţi din toate cartierele capitalei. Aşa cum era şi firesc pentru un teatru din acea vreme, cei mai mulţi dintre spectatori erau intelectuali, fie ei evrei sau români. Totuşi, nu lipsea publicul recrutat din alte categorii sociale şi profesionale ale Bucureştiului, începînd cu muncitorii din fabrici şi sfîrşind cu ofiţerii îmbrăcaţi în uniformele armatei române.

Nu a trecut mult şi teatrul Baraşeum a devenit unul dintre locurile favorite de întîlnire între bucureştenii de diferite naţionalităţi. Glumele debitate pe scenă se povesteau pretutindeni, cîntecele interpretate acolo se fredonau pretutindeni. Dar acest fenomen de osmoză, atît de singular în Europa cotropită de fascişti, nu s-a mărginit la atît. După cîte-mi amintesc, începînd de prin 1942, alături de actorii şi compozitorii evrei, au lucrat pentru teatrul Baraşeum şi colegii lor de naţionalitate română, bineînţeles fără a-şi dezvălui identitatea. Printre creatorii care au contribuit astfel la succesele Baraşeumului, cred că nu greşesc cînd includ nume prestigioase ale dramaturgiei, revuisticii şi muzicii uşoare româneşti ca Vasile Vasilache, Ion Vasilescu, Nicuşor Vlădoianu, Nicolae Kirculescu, Nicuşor Constantinescu şi marele Constantin Tănase însuşi.

În treacăt fie spus, această colaborare frăţească dintre scriitori, muzicieni şi artişti nu se făcea numai într-un singur sens. Sfidînd decretele şi interdicţiile, nu puţine au fost teatrele din Bucureşti şi din alte oraşe ale ţării care au dat de lucru autorilor şi compozitorilor evrei, chiar dacă numele lor nu au putut să apară pe afişele şi programele respective. Cel mai concludent exemplu în această privinţă îl oferă Mihail Sebastian, a cărui piesă, „Steaua fără nume", a intrat în repetiţie la teatrul „Alhambra" în septembrie 1943 şi a avut premiera în martie 1944. Piesa a fost atribuită unui imaginar Victor Cincu, dar adevărul era atît de larg cunoscut încît publicaţia teatrală „Cortina" şi-a permis să-şi avertizeze cititorii că, în spatele acestui pseudonim, se ascundea „un renumit dramaturg, căruia timpurile cele grele nu-i îngăduie să-şi dezvăluie adevărata identitate".

După „Ce faci astă seară?", teatrul Baraşeum a pus în scenă şi alte reviste, precum şi piese ca „Fata cu părul de aur", de Scarlat Froda sau „Cafeneaua cea mică" de Tristan Bernard. Indiferent dacă erau lucrări recente sau provenind din vechiul repertoriu universal, ele se caracterizau, fără excepţie, printr-un mesaj progresist, democratic şi umanist, mesaj al cărui tăiş antifascist devenea din ce în ce mai evident pe măsura întorsăturii pe care o luau evenimentele celui de al doilea război mondial.

De îndată după 23 August 1944, pe scena teatrului Baraşeum au început să joace actori români, în vreme ce colegii lor evrei şi-au redobîndit locurile în celelalte teatre. Cea dintîi premieră după Eliberare este concludentă pentru ţinuta antifascistă a teatrului. Era vorba de dramatizarea de către Mihail Sebastian a romanului „Nopţi fără lună", de John Steinbeck, închinat mişcării de rezistenţă europene împotriva ocupanţilor hitlerişti.

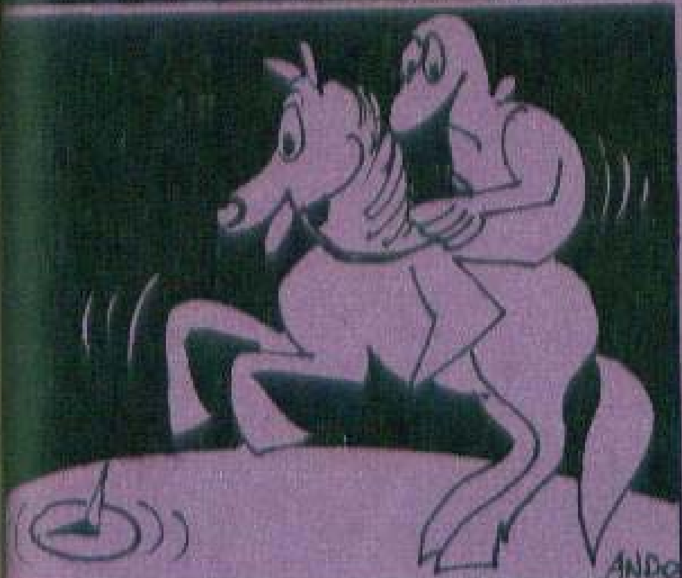
Dincolo de ceea ce a fost poate menirea sa iniţială — cea de a ridica moralul populaţiei evreieşti în timpul războiului — teatrul Baraşeum a atins, în 1941—1944, cel puţin alte două obiective deosebit de preţioase: a promovat idei şi concepţii diametral opuse sălbaticului rasism al naziştilor şi, mai cu seamă, a oferit românilor şi evreilor un teren de contact cordial, profund omenesc. În mărunta sa picătură de apă, teatrul Baraşeum a oglindit măreaţa realitate a României — refuzul de a se lăsa antrenată de carul însîngerat al lui Hitler.

NICOLAE MINEI

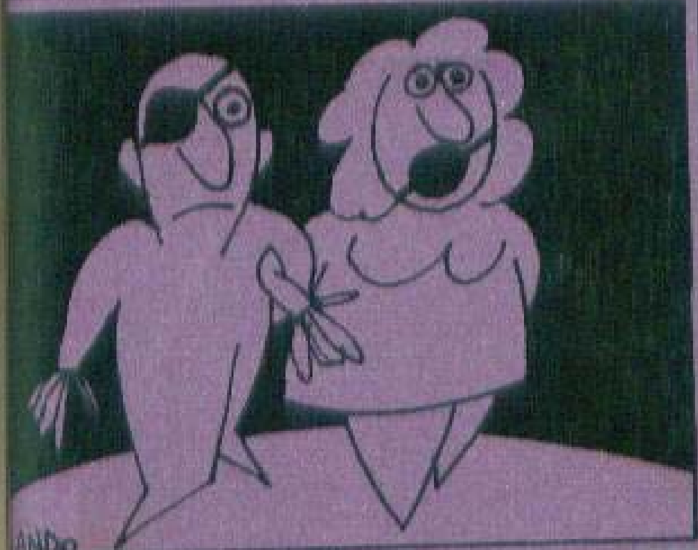
ucul

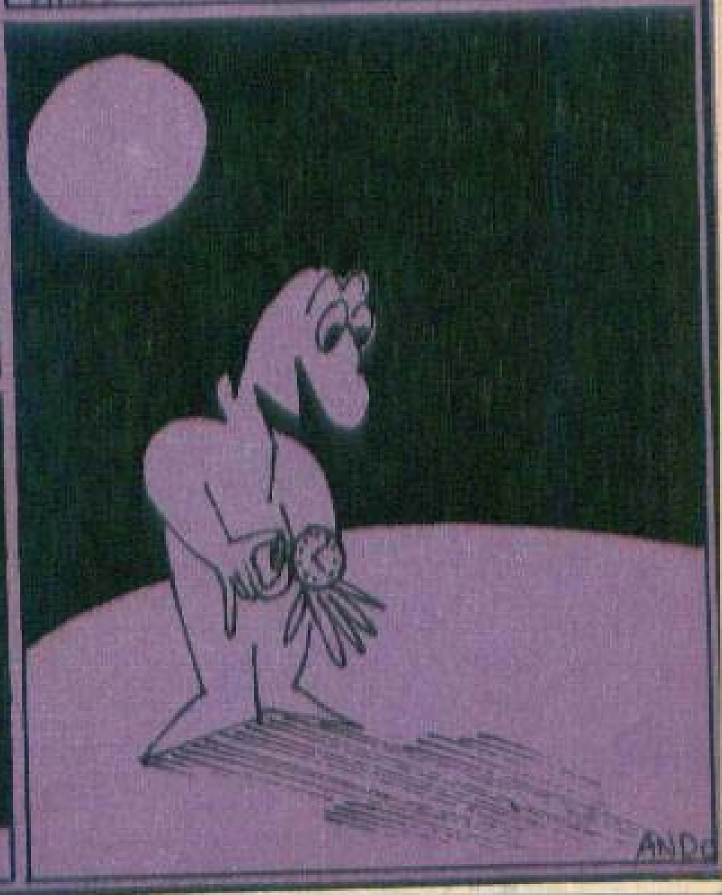
ando ..

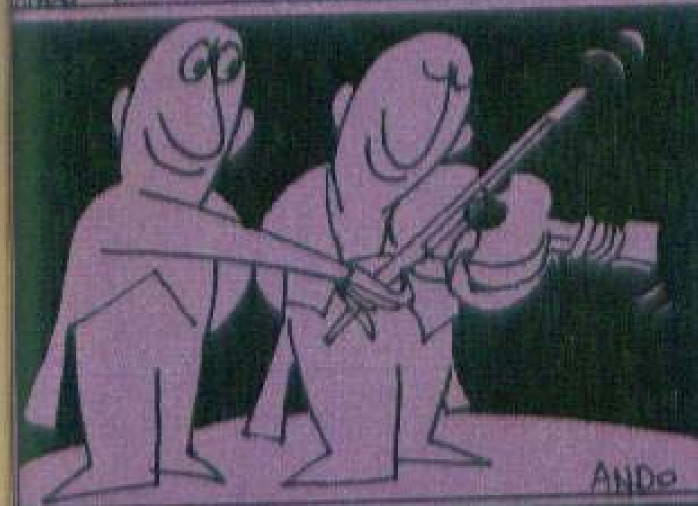

BĂTĂLIA PENTRU NOU ÎN MEDICINĂ

Fidelă unei prese active, revoluționare, „Flacăra" și-a propus să fie, și credem că a reușit, după puterile ei, o adevărată tribună a noului, sprijinind depistarea și afirmarea acestuia. Se știe, noul nu s-a impus, nu se impune și nu se va impune niciodată ușor cît ai bate din palme, acest proces implicînd mutații profunde și o luptă, nu tocmai simplă, împotriva mentalităților instaurate la un moment dat, a obișnuințelor, a comodităților. Numai că la noi, în climatul fertil al revoluției tehnico-științifice, noul găsește, e ajutat să găsească, drumurile cele mai drepte și cele mai limpezi de afirmare, inițiatorul și mentorul acestei atitudini față de nou, ca instrument în slujba progresului țării și a bunăstării oamenilor ei, fiind însuși secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Oprindu-ne, concret, asupra bătăliei pentru nou purtată în medicină, domeniu în care binefacerile acestuia au o valoare deosebită tocmai pentru că, în România socialistă, omul e privit și tratat ca bunul cel mai de preț, să parcurgem împreună, stimați cititori, filele cîtorva din cele mai importante „dosare" ale revistei noastre, notînd succesele pe care ideile acestora le-au înregistrat în decursul anului ce stă să se încheie.

Să începem cu medicamentul original brevetat, pe care doctorul Mihai Leontopol îl folosește, încă din 1968, cu bune rezultate în tratamentul cancerului. În 1981, descoperirile doctorului Leontopol au primit numeroase confirmări internaționale, argumentate temeinic, științific, în măsură să ateste, fără putință de tăgadă, prioritatea mondială a ideilor gîndite și concretizate la București. Mult timp, e de datoria noastră să reamintim acest aspect, doctorul Leontopol a fost acuzat, mai voalat, mai fățiș, că n-ar deține o armătură științifică suficientă în sprijinul noutății sale. Rezultatele terapeutice, evidente, oameni care trăiesc după ce li se preziseseră, cu ani în urmă, sfîrșituri grabnice, n-au putut fi, evident, contestate, s-a contestat atunci (și se mai contestă), dintr-o precauție nejustificată, latura ca să zicem așa chimică a descoperirii, știut fiind faptul că „L" are la bază fenoli substituiți și, printre componente, hidrochinona, capabilă să acționeze asupra metabolismului canceros prin oxidoreducere. Numai că 1981 a spulberat, cu dovezi robuste, și această ultimă rezervă față de un medicament care a depășit de mult stadiul probelor pe animale, fiind folosit, cum aminteam, de peste 15 ani în terapia umană, cu rezultate remarcabile.

Mai întîi, un reputat chimist, doctorul în farmacie Aurel D. Petrescu, a adus, vezi „Flacăra" nr. 17, argumente științifice în favoarea rolului cheie deținut de hidrochinonă în lupta împotriva cancerului, invocînd o întreagă literatură de specialitate (82 de poziții bibliografice) în sprijinul afirmațiilor sale. Doi cercetători bucureșteni, biologul Constantin Vlădescu și biofizicianul Marin Apetroae au făcut, pe baza unor studii efectuate în vitro pe animale purtătoare de tumori și pe țesuturi fără tumoră, comunicări de răsunet la Simpozionul medicamentului românesc original și, ulterior, la Conferința europeană de radiobiologie, luminînd mecanismele de acțiune tumorală a hidrochinonei (prin depresia catalazei) și posibilitățile acesteia de a fi folosită în terapia combinată anticanceroasă („Flacăra" nr. 28).

Un pas, extrem de important, fusese făcut, dar scepticii continuau să existe. Numai că, pusă în gardă de noutățile medicului român, medicina internațională s-a apucat și ea să aprofundeze cercetările privitoare la hidrochinonă și, nu peste multă vreme, aceste cercetări au venit să confirme importanța descoperirilor lui Mihai Leontopol și, implicit, prioritatea absolută. Trei colective de cercetători de la renumitele universități americane din Detroit (Michigan), Yale (New Haven) și Minneapolis (Minnesota) au dat publicității în tot atîtea reviste, „Science", „Journal of Medicinal of Chemistry" și ,respectiv, „Cancer Research", rezultatele investigațiilor lor de laborator, ajungînd la aceeași concluzie cu doctorul Leontopol, numai că 15 ani mai tîrziu! Sintetizată, după „Science", această concluzie subliniază că „administrarea la om a hidrochinonei poate ajuta în tratamentul clinic al melanomului malign", ea punînd medicamentul „L" într-o nouă lumină, confirmîndu-i o dată în plus, ca o justificată speranță a contemporaneității în lupta împotriva cancerului.

Mai nou, doctorul Mihai Leontopol, vezi „Flacăra" nr. 47, a fost invitat, singurul invitat din străinătate, la Zilele urologiei din Bavaria, ținute în localitatea Mallersdorf în prezența unor somități ale disciplinei, reputații profesori Schmiedt, Eisenberger, Sachse, Stachler, Hofstetter etc. Conferința lui, „Noi posibilități în tratamentul cancerului urologic", susținută de diapozitive, a stîrnit un interes major. Participanții

Doctorul Mihai Leontopol citindu-şi comunicarea făcută la Zilele urologiei din Bavaria. Ilustraţie reprodusă după ziarul „Straubinger Tagblatt" (stînga) „Boicilul", medicament polivalent, a apărut recent în farmacii şi sub formă de unguent (mijloc) Doctorul Ioan Puşcaş din Şimleu Silvaniei, un nume de referinţă în gastroenterologia românească (dreapta)

...au fost evident surprinşi de noutatea comunicării, medicul român a expus datele metodei sale, explicînd că medicamentul „L" poate fi folosit fie ca medicaţie unică, fie prin asociere cu terapiile aşa-zise clasice.

Dacă 1981 a fost, iată, un an bun pentru doctorul Leontopol, el n-a fost altfel nici pentru alte idei pe care, în decursul timpului, „Flacăra" le-a promovat şi sprijinit. Modest şi neobosit, doctorul Ioan Puşcaş din Şimleu Silvaniei, autorul medicamentului original brevetat (încă din 1971), „Ulcosilvanil" eficient în terapia antiulceroasă, şi-a continuat căutările şi acelaşi Simpozion al medicamentului românesc a luat cunoştinţă „Flacăra" nr. 17, de mai noile descoperiri ale lui Ioan Puşcaş. Efectuate la Şimleu, orăşel devenit, graţie succeselor terapeutice ale doctorului Puşcaş, centru gastroenterologic de faimă internaţională, confirmate la I.C.C.F. Cluj-Napoca, respectivele noutăţi înseamnă tot atîtea priorităţi în tratamentul unor forme de ulcere rezistente la medicamentele obişnuite, tratament avînd la bază etoxzolamida.

La o vreme la care Centrul metodologic de parodontologie, funcţionînd în temeiul concepţiei originale şi a metodei operatorii propuse de doctorul Grigore Osipov Şineşti, „părintele parodontologiei moderne", cum îl numea reputatul profesor Novelli, îşi continuă activitatea, înflorind din suferinţă sute şi sute de bolnavi, chimista Tina Covaliu a adunat noi dovezi de preţuire în dreptul medicamentului antilitiazic numit „Covalitin". După ce, în urma unor testări pretenţioase, acesta a pătruns în clinici de urologie din Italia, Franţa şi Spania, el şi-a găsit loc, mai nou, şi în cele din Egipt, ca urmare a faptului că Tina Covaliu a fost aleasă membră de onoare a Universităţii din Cairo, dar mai ales ca urmare, logică, a efectelor sale terapeutice, probate mai ales în Clinica ... din Bucureşti.

Dacă trecem la alt „dosar", cătina albă a depăşit pragul tatonărilor, intrînd în componenţa a 3 produse (ulei în sprayuri, pulbere degresată, periei ce aşteaptă, la ora la care aşternem aceste rînduri, girul I.C.C.F. spre a intra în producţie de serie, e, fără îndoială, meritul profesorului craiovean Ion Brad. Din cele 12 comunicări existente, în prezent, în lume, 9 aparţin românilor, iar profesorul Brad şi-a legat o mare parte a activităţii sale de cătina albă, folosită deopotrivă în medicină şi, recent, vezi „Flacăra" nr. 40, în legumicultură. Administrînd cătină albă unei culturi de tomate, profesorul Mircea Bălaşa de la Facultatea de horticultură din Craiova a obţinut un spor de 15 tone la hectar faţă de lotul martor. Autovaccinurile doctorului Mihai Băcanu au avut şi ele, în 1981, un an fructuos, cu toate că Ministerul Sănătăţii n-a dat totdeauna dovadă de înţelegere faţă de cauza lor. Mai receptiv s-a arătat Ministerul Agriculturii, care a pus la dispoziţia doctorului Băcanu o staţie pilot la I.S.C.I.P. Giurgiu, ştiut fiind faptul, demonstrat anterior, că administrarea autovaccinurilor la porcine poate conduce la o rapidă creştere în greutate şi la o spectaculoasă scădere a mortalităţii.

Ce-a mai adus 1981 pentru noul în medicină? „Trofoparul" chimistei Magdalena T...ar de la I.C.C.F., leac recomandat în tratamentul bolilor hepatice, a apărut, după ...stule tergiversări, în farmacii. S-au ...

dat, în noiembrie, cele dintîi șarje de „Apifitol", biostimulator sub formă de sirop și soluție, elaborate pe baza activității laboratorului experimental de apifitoterapie condus de Tamara Păunescu. Să reamintim că, preparînd extracție de produse vegetale și apicole, brevetînd aceste amestecuri încă din 1969, Tamara Păunescu deține o prioritate absolută în materie, extractele sale fiind eficient folosite în tratarea unei game largi de maladii, „Apifitolul", de pildă, recomandîndu-se ca un stimulator puternic al funcției hematopoetice. Deși întemeiat în 1977, pe lîngă Institutul de virusologie „Ștefan S. Nicolau", Laboratorul experimental a bătut multă vreme, pasul pe loc, randamentul lui fiind, din diverse motive, sub așteptări. Anul acesta însă, sprijinul acordat acestei unități, moral și material deopotrivă, a crescut și se poate afirma că apifitoterapia și-a cîștigat, în 1981, locul meritat, deși rămîne încă destul loc pentru mai bine.

Cîteva cuvinte, spre încheiere, despre medicul timișorean Vasile Boici și medicamentul său antialgic și antireumatic „Boicil forte". Istoria lui e, în mare, cunoscută, n-o s-o mai luăm de la Adam și Eva. Un timp, „Boicilul" a avut soarta de azi a medicamentului „L", în sensul că administrarea lui la om a luat-o înaintea procurării, pe cale experimentală, a unui echipament științific complet. Numai că timpul, așa cum se va întîmpla și cu leacul lui Leontopol, i-a dat dreptate lui Vasile Boici, nu detractorilor lui, „Boicilul" căpătînd statutul justificat de vindecările și ameliorările demonstrate. Recent, vezi „Flacăra" nr. 32, tratamentul cu „Boicil" i-a salvat Ștefaniei Șerbănuț din București, suferindă de „radiodermită", un picior de la amputare, asta după ce, nota bene, metodele terapeutice așa-zise clasice își declaraseră neputința. Ca urmare a unor cercetări întreprinse într-un cabinet de specialitate al Spitalului de chirurgie osoasă „Foișor", doctorii Liliana Murgu și Igor Dociu au pus în evidență acțiunea polivalentă a „Boicilului", comunicînd experiența lor și tipărind-o în numărul 2 din 1981 al revistei „Stomatologia".

Ar mai fi, firește, multe de spus. Nu s-a acționat încă, deși „Flacăra" a semnalat adesea, în direcția valorificării moștenirii științifice lăsate, pe de-o parte, de chimistul Nicolae Chișu (etiologia și tratamentul bolii neoplazice) și, pe de alta, de doctorul Mihai Iubu (tehnică chirurgicală originală în rinite alergice și afecțiuni O.R.L.), s-au mai creat, fie din invidie, fie pur și simplu de ignoranță, obstacole în calea noului, acesta a mai fost, uneori, uitat în mape și sertare. În general însă, 1981 a fost un an fructuos în această privință, fiind de așteptat ca 1982 să ducă la sfîrșit, să finalizeze cele începute, să le ofere mai multă consistență, o calitate superioară. Să sperăm că așa va fi.

OVIDIU IOANIȚOAIA ■

avizier

TURNEU LA BÎRLAD

Un turneu de mare succes a făcut prin 1947 piesa „Trei luni de dragoste". În distribuție, patru actori de primă mînă: Radu Beligan, Ninetta Gusti, Tanți Căpățînă și Mircea Șeptilici. Colindînd prin țară, din oraș în oraș și din tîrg în tîrg, turneul ajunge și la Bîrlad, unde era agent teatral Iancu Braunstein. Mircea Șeptilici, venind mai devreme la teatru, vede un imens afiș cu litere de șchioapă: „Fermecătoarea Tanți Căpățînă, alături de nostima Ninetta Gusti, comicul Radu Beligan împreună cu drăgălașul și simpaticul Mircea Șeptilici, în fruntea unui ansamblu de 30 de persoane, vor prezenta în orașul nostru „Trei luni de dragoste". Rețineți din timp ultimele bilete". Mircea Șeptilici, intrigat, îi spune lui Braunstein: „Măi Iancule, tu ești nebun? Vrei să ne ia lumea la bătaie? N-ai văzut piesa la București? Nu știi că sîntem doar 4 actori în distribuție și nu 30?" Iancu, dîndu-și pălăria pe ceafă și scoțîndu-și o țigară, îi răspunde calm: „Ci ti superi domnu' Șeptilici? Sînteți patru? Dar Basmagianu, impresarul dumneavoastră și cari aduci un plic pe scenă? Femeia care mătură și cu cei trei copii ai ei? Electricianul cu familia, eu cu nevastă-mea și toți care muncim pentru public nu fac treizeci? Ei! Și ci? Nu mîncăm toți o pîine bună? Așa că stați liniștiți și jucați frumos, ca la București, că mă descurc eu cu publicul...".

RESPECT PENTRU ADMINISTRATOR

Talentatul și simpaticul actor Emanoil Petruț era în anul I la Institutul de teatru din Iași. Locuia la cămin. Administratorul căminului era C. Alexandrescu, care totodată ocupa și funcția de sufleor la Teatrul Național. Într-o zi, Petruț urma să-și facă debutul, într-o... figurație. În seara premierei, emoții, trac. Petruț intră în scenă și fără de voie își aruncă ochii în cușca sufleorului. Văzîndu-l pe Alexandrescu, ia o poziție respectuoasă și...: „Vă salut, tovarășe administrator"!

străzi bucureștene

Fără îndoială, rolul esențial al numelor de străzi este să diferențieze arterele orașelor, în așa fel încît să ne putem lămuri ușor asupra unei adrese. În Statele Unite, străzile sînt numerotate, ceea ce are un avantaj: nu e nevoie să ceri informații ca să știi unde este o stradă, pentru că toate sînt dispuse în ordinea numerică.

Dar sistemul folosit în Europa, adică atribuirea unui nume fiecărei străzi, are și el un folos: stabilește o legătură cu trecutul. Astfel faptul că găsim nume de străzi legate de diverse meșteșuguri e explicabil prin existența în trecut a unor centre de confecțiuni sau de desfacere a mărfurilor, de exemplu str. Mămulari („negustori de mărunțișuri"), str. Cavafi („cizmari"), Clopotari, Olari, Precupeți, Șelari; str. Lipscani (unde se aduceau produse de la Lipsca, adică Leipzig), str. Gabroveni (de la Gabrovo, în Bulgaria) etc.

În afară de aceasta, numele străzilor mai servesc la omagierea personajelor de seamă ale țării: oameni politici, militari, savanți, artiști și așa mai departe sînt menținuți în amintirea urmașilor prin faptul că unele străzi le poartă numele. Aici aș aduce o primă critică sistemului bucureștean: tăblițele cu nume de străzi sînt transformate într-un fel de enciclopedii, prin faptul că se adaugă informații cu privire la personajul respectiv: ce activitate a avut, cînd a trăit etc. Mă întreb adesea: un om care nu știe cine a fost Ștefan cel Mare va deveni informat citind tăblița cu numele străzii?

Un defect este și gruparea numelor de același fel în același cartier, pentru că poate provoca confuzii. Probabil că modelul l-a furnizat Parisul, care are un cartier supranumit **Europa**, deoarece cuprinde o serie de străzi cu nume de orașe europene. Avem și noi în București o regiune cu nume de orașe și de țări străine, alta cu nume de muzicieni, alta cu nume de medici și așa mai departe. Dacă în fiecare parte a orașului ar fi folosit un nume de țară, unul de medic și așa mai departe, le-am ține minte; așa însă, știm că numele de muzicieni se găsesc în cutare parte a capitalei, dar nu mai știm unde este fiecare dintre ele.

Mai demult, edilii noștri, impresionați de unele neologisme care li se păreau distinse, le-au folosit pentru a boteza numeroase străzi cu astfel de cuvinte, care nu au nici un rost: avem în București str. Avalanșei, a Docenților, a Eclipsei, a Idealului, a Ritmului și așa mai departe, fără să se poată ști ce legătură are strada respectivă cu ritmul, cu idealul, cu eclipsa. Pe o suprafață plană nu există avalanșe. N-ar fi deloc greu să se găsească nume de personalități care merită să ia locul acestor denumiri. Nu avem străzi cu numele lui George Enescu, al lui Constantin Parhon și de asemenea lipsesc din ghidul orașului București nume ca Mihail Sadoveanu, Ovid Densusianu, Jean Bart, Victor Eftimiu, Lucia Sturdza-Bulandra, Mihail Ralea, Tudor Vianu. Nu ar fi deloc greu de prelungit această listă.

După părerea mea însă, unele nume n-ar fi trebuit schimbate, de exemplu Matache Măcelaru se potrivea foarte bine pentru o piață de alimente; acum i se zice Ilie Pintilie, și nu vedem ce legătură are omul politic cu mărfurile vîndute în piață. Mai adaug că se creează o oarecare complicație prin faptul că într-o parte a orașului este bulevardul Ilie Pintilie, într-altă parte piața Ilie Pintilie, iar într-al treilea cartier, bustul aceluiași personaj.

De asemenea, strada care, acum vreo 50 de ani, se numea a Fîntînii (pentru că acolo fusese fîntîna domniței Ralu, creatoarea primului teatru în țara noastră), acum poartă numele de Nuferilor, fără să se vadă nici o urmă de nufăr.

Se fac greșeli de limbă la scrierea numelor pe tăblițe, de exemplu strada Pictor Verona, strada Poet Anghel, ca și cînd **pictor** sau **poet** ar face parte din nume. Dacă era vorba să se explice cine au fost, iarăși cu scopuri enciclopedice, ar fi trebuit spus **pictorul, poetul.** Pe de altă parte se constată greșeli de pronunțare, pe care în general nu se preocupă nimeni să le corecteze, de exemplu mai toată lumea zice strada Mavrogheni, fără **i** final (numai cu muierea lui **n**, ca în cuvîntul **oameni**), deși nu este un plural românesc, ci un nume grecesc, terminat, în forma originală, în **-is**); pe de altă parte se spune strada Batiștei, ca și cum ar fi vorba de „bătătură" (deci „curte"), cînd în realitate Batiște este nume de persoană.

Ar trebui deci dată mai multă atenție întîi felului cum se creează numele de străzi, al doilea felului cum se scriu și al treilea pronunțării, căci fără aceasta nu se realizează scopul de a ține prezent în mintea oamenilor trecutul patriei.

AL. GRAUR

DRUM SPRE LOS ANGELES,

...Din cabina de comandă a D.C.-ului o voce langu-roasă anunța că în cîteva minute vom ateriza la Los Angeles.

Pasagerii se desmeticesc descotorosindu-se de păturile moi și de pernițele cu care pînă acum și-au ajutat som-nul (trape misterioase le în-chid) își aranjează cît de cît ținuta și unii mai fac o vizi-tă de rămas bun la bărulețul nichelat solicitînd o porție întremătoare de whisky.

Perdelele metalice se pe-trec lin peste ecranele cine-matografelor punînd punct unor proiecții derulate som-nolent.

Ecrane...

Aterizăm la Los Angeles dar eu nu uit că acolo jos mă așteaptă misteriosul Hol-lywood. Eu la Hollywood îmi voi opri motoarele.

Dar înainte ca monstrul în care stau, ca Iona în burta lui Chit, să atingă pistele de beton încerc, lipindu-mi na-sul de hublou, să pescuiesc, avar, cîteva imagini... Cobo-rîm lin ca printr-un fum u-leios. Se alcătuiesc și se rup păreinice formații de nori. Acolo jos, între miriade de lumini șiroitoare văd miste-rioase „găuri" de un albastru ireal presărate printre pilcuri de arbori dar și printre zgî-riie nori. Ce ar putea fi? Par gigantice lacrimi ori dra-matice despicături ale scoar-ței umplute cu vin cosmic (Aveam să aflu că nu sînt altceva decît banale bazine de înot iluminate din bel-șug).

Jos, luminile sînt porto-calii. Muchiile zgîrie-nori-lor captează conture stranii.

Coborîm.

Și coborîm în luxurianta unui decor demn de cele mai naive întruchipări onirice ale Hollywoodului : șiruri de eucalipți vibrîndu-și coa-mele leonine, zvelți palmieri demarcînd partiere somno-lînd în aceleași irizări de sardanapalic banchet electric, automobile călcînd benzile șoselelor sfîrtecînd violent conglomeratul de orașe care ar fi (totuși) orașul Los An-geles.

Înainte de Los Angeles (a-mericanii veșnic în criză de timp, mari amatori de di-minutive și de prescurtări comode rostesc abrupt și mu-zical L.A.). (El, El) așez așa-dar firească obsesie a Hol-lywoodului. E un tribut, fi-resc și el, dat copilăriei mele tîrgoviștene în care sute de nopți le trăim visînd, pînza ponosită a cinematografelor „Popular", „Victoria" ori „Sala de arme" revelîndu-mi intangibila lume a filmului. Colecțiile vechilor reviste „Cinema" cu care mă îm-proprietărisem singur cotro-băind prin podurile multelor locuințe schimbate mă fami-liarizaseră cu (mai ales) cu-lisele cetății Viselor și știam despre stelele și steluțele Hollywoodului un neverosi-mil cumul de detalii picante. și incitante.

Dar înainte de Hollywood să interpun cîteva cuvinte despre mirajul artei socotite a opta într-un catalog cle-ment. Ele sînt, de fapt, două recente tăieturi din presă. Prima are sunetul căutat și comunicat militar. Este ex-lapidaritatea aproape a unui trasă dintr-o rubrică de fap-te diverse dar pare a avea o mișcare a silabelor ce o a-propie de psalm.

Așadar:

„Un trandafir presat a fost vîndut marți la o licitație organizată la Brand Chalke, în Anglia, pentru suma de 1 725 dolari. El purta sărutul Gretei Garbo și fusese ofe-rit de actrița suedeză lui Sir Cecil Beaton cu aproa-pe trei decenii în urmă, în ziua cînd s-au cunoscut. Beaton s-a îndrăgostit de Garbo, a cerut-o în căsăto-rie, iar trandafirul a fost presat și apoi montat într-o casetă de lemn gravat cu argint".

A doua „prefață" a iubi-rii pe care o nutrim pentru film ar putea fi aceste cî-teva rînduri desprinse și ele dintr-un jurnal italian și sînt opera de rutină a unui reporter interpelînd o cele-britate a ecranului cu cele mai stupide întrebări cu putință, adică mărturisirea amorului și idiosincraziilor generate de film.

Să începem cu ceea ce îi repugnă celebrului inter-vievat:

„Ce nu-mi place: party-urile, ceremoniile, ciorba de burtă, interviurile, mesele ro-tunde, cei care cer auto-grafe, melcii, călătoriile, să stau la coadă, munții, bar-ca, radioul pus să cînte ca-fenelele cu muzică, muzi-ca în general (dacă sînt pus cu sila s-o ascult), posturi-le de radio care emit de di-mineață pînă seara muzică de dans, glumele ieftine, fanaticii sportului, Woody Allen (nu știu de ce dar zău că nu știu: chiar că n-ar strica să stricăm amîndoi cîteva cuvinte, poate-mi schimb părerea), baletul, ies-lea din Bethleem, brînza Gorgonzola, festivitățile de înminare a premiilor, stri-diile, discuțiile despre Brecht, Brecht în genere, prînzurile de lucru, invitațiile, chestio-nările despre opiniile mele, Humphrey Bogart (cum poate fi cineva atît de furios în permanență?), concursurile publice de la televiziune, Margritte, vernisajele, pre-mierele de teatru, Dario-Fo, manuscrisele, ceaiul, ceaiul de mușețel, icrele negre, o-rice soi de vizionare pentru presă, teatrul Maddalena, citatele, adevăratul bărbat, filmele tinerilor, teatralita-tea, temperamentul, Piran-dello, clătitele, filmele poli-tice, filmele psihologice, fil-mele istorice, ferestrele fără jaluzele, Alinierea, Neali-nierea, Ketchup-ul".

Și iată acum — reversul medaliei — lista ce seamănă cu un inventar de agent de poliție scris conștiincios după o crimă „sublimă", iată ce-l atrage din (și în) lumea fil-mului pe adversarul lui Humphrey Bogart: „Gările, Matisse, aeroporturile, rizot-to-ul, Rossini, trandafirii, fra-ții Marx, tigrul, să am o în-tîlnire cu cineva dar cu nă-dejdea că-mi va trage clapa (chiar dacă este vorba de cea mai superbă femeie), Tótò, să nu fiu prezent, Pie-ro della Francesca, tot ce e frumos la o femeie fru-moasă, Homer, Joan Blon-dell, luna septembrie, în-ghețată de migdale prăjite, cireșele, Brunello di Montal-cino, trenul, pachetele cu gustări servite în trenuri, Ariosto, cîinii de rasă spa-niel, cîinii în general, miro-sul de pămînt reavăn, miro-sul finului și al frunzei de

DRUM SPRE... CINEMA

dafin fărîmițată de valuri, marea iarna, pe toți cei scumpi la vorbă, James Bond, sălile goale, restaurantele sunînd a gol, lipsa de strălucire, bisericile pustii, Ostia, Torvajanica, dangătul de clopot să bîntui duminica după-amiază de unul singur prin Urbino, bîsuiocul, Bologna, Veneția și iar Veneția, toată Italia, portăresele, Simenon, Dickens, Kafka, London, castanele prăjite, metroul, să călătoresc cu autobuzul, paturile înalte și mari, Viena (deși n-am fost niciodată acolo), să mă trezesc, s-adorm, papetăriile, creioanele Faber 2, programul artiștilor de circ din antractul de la cinematografele de altădată, ciocolata amăruie, secretele, zorile, spiritele, Wimpy, Stan și Bran, Turner, Leda, Gloria și Greta Garbo, subretele dar și balerinele".

Așezate în chip de vers, răspunsurile la întrebările (am convenit: neghioabe) se constituie în veritabile poeme demne de marile voci ale poeziei mondiale. Dar iubitorul de înghețată de migdale prăjite și, simultan, de Piero della Francesca e „doar" un neasemuit regizor de film (pentru mine Regizorul). Nu Zeus ci „doar" Federico Fellini.

*

Decembrie 1977...

Deși sînt născut în 1936 să-mi imaginez cum arăta Hollywoodul cu mult înainte ca „filmul" vieții mele să fi început să ruleze.

Mijloacele — livrești desigur — cu care voi încerca să realizez un reportaj... anticipativ îmi sînt asigurate de (surprinzător de bogata) presă românească de cinema.

Răsfoiesc revista **CINEMA** din 15 noiembrie 1924, cu portretul Raquelei Meller pe copertă. „Transatlantic film" cu sediul în strada Biserica Enei 11 bis, București anunță „Triumful inimei", dramă în 8 acte cu Norma Talmadge și „Floarea pasiunei", dramă în 6 acte cu celebra Norma Delmadge cele mai noi producțiuni ale regizorului Ioseph M. Schenk. Alte proxime premiere: „Căderea Troei" cu Edie Darclea și Wladimir Gaidaroff, „Regina Păunilor" cu Mae Murray și „Les visages de l'amour" — ultima și cea mai superbă creațiune a celebrei artiste italiene Soava Gallone. Dacă de Norma Talmadge lexicoanele cinematografice încă mai vorbesc, cine mai știe azi (în afara acelui Adam al criticii de film care e scumpul nostru D. I. Suchianu cel ce știe totul și... ceva în plus), de Mae Murray ori Soava Gallone, bunicuțe ale filmului mut?

Dar iată cum arată programul unei zile din viața unei actrițe atît de intens solicitate cum pare a fi Mae Murray. Încă din 1924 se încerca o timidă demitizare a vieții de la Hollywood. Deci, frumoasa Mae se scoală la 4 și 30. Pînă la 5 și 15 cînd își ia cafeaua își face toaleta ori cel puțin o parte din ritualul cosmetic, fiindcă de la 5 și 30 pînă la 6 și 30 ea se fardează și își prepară rochiile. La 6 și 30 se suie în automobil care o duce la studiou. Drumul durează o oră, astfel încît la 7,45 actrița e pe platoul de filmare. La 8 precis începe turnarea. La orele 13 prînzul, de la 14 și 17 „luarea vederilor". La 19 întoarcerea acasă, între 19 și 19,20 baia, masajul și rochia de seară. La 20 dineu (rochia de seară e îmbrăcată obligatoriu chiar dacă n-are invitați). La 21 corespondență, telegrame, publicitate pînă la 21,30 cînd diva pleacă într-o scurtă plimbare pe Vine Street astfel că la 22 e în pat.

Iată și lista cinematografelor bucureștene Select, Pathé Palace, Frascati, Eforie, Clasic, Apollo, Palace Bulevard Vlaicu, Doamnei, Terra, Mod, Volta, Marconi, Roma, Popular, Pathé Rahova, American, Jupiter, Gloria și Edison. Pentru 1924 cifra e mai mult decît mulțumitoare. Transcriu, pentru nota lor exotică și cîteva nume purtate de săli de cinema provinciale: Casa Poporului (Cîmpina), România Mare (Călărași), Democrația (Cîmpia Turdei), Petrele Doamnei (Cîmpulung Muscel), Paradis (Galați), Iluzion (Orhei) Aquilla (Pitești), Uzinele Statului (Roșia Montană), Domeniul Coroanei (Segarcea), Vatra Săteanului (Tecuci), Liceul Sfîntul Haralambie (Măgurele), Casele Naționale (Sulina). De cele mai multe ori pe firme e inscris numele patronului: Ivanovici, Ignat Kiss, Lery, Bostan, Saceac, Pastia, Lichtfuss, Wilhelm Tigheli, August Bill, Huss, Otton, Ghenea, Martinescu, Borel etc...

Dintr-un număr din 1928 al aceleeași reviste conduse de Nestor Cassvan „membre du syndicat des journalistes cinématografiques de Paris" aflăm că publicația bucureșteană avea reprezentanți permanenți în 13 țări. Se publică picanta fotografie a actriței Lena Molena (pe numele adevărat Elena Molnea) și, la rubrica și ea fotografică intitulată „ce fac artistele spre a fi zvelte" imagini ale unor domnișoare în costume de baie ce se nevoiesc să exemplifice exerciții pentru „dezvoltarea pieptului" și pentru „subțierea taliei și a pulpelor".

Un număr din iulie 1930 are pe copertă cuplul Hans Stüve-Elvira Godeanu în „primul film sonor românesc **Ciuleandra**". Un extrem de actual eseu de Emil Isac (!) în care filmului i se prevede un viitor strălucit dar neinstare să concureze teatrul deschide un sumar din care nu lipsesc prezentarea condescendentă a debutantului în film... Maurice Chevalier, reportajul „cu Lupe Velez în insula caraibilor, anunțul unui nou film românesc „Les Walaques" (!) cu Maria Mohor în rolul principal și o reclamă senzațională: „Pentru filmele bune nu există sezon mort! Casa Metro-Goldwyn cu filme superioare sonore, vorbite în toate limbile occidentale prezintă la Cinema Capitol pentru prima oară cu totul schimbată pe vedeta Greta Grabo în marea ei creație sonoră „Sărutul", un film european, regia marelui regizor francez Jacques Feyder!"

GHEORGHE TOMOZEI ■

1881 — SERBAREA GENIULUI

După şapte ani de străduinţe, un comitet de iniţiativă format din fruntaşii intelectualităţii româneşti (între care Al. Odobescu, B.P. Hasdeu, V.A. Urechiă, Theodor Aman) strînge fondurile necesare ridicării unei statui lui Ion Heliade-Rădulescu. La 21 noiembrie 1881, lucrarea este gata şi bucureştenii, adunaţi cu miile în faţa Universităţii, au prilejul să asiste la „Serbarea geniului", cum a fost numită atunci solemnitatea inaugurării. S-au ţinut cuvîntări înflăcărate de omagiere a „părintelui literaturii româneşti"; s-au depus zeci de coroane de flori; statuia a fost încinsă cu o eşarfă pe care erau scrise cuvintele, spuse cîndva de Heliade: „Urăsc tirania; mi-e frică de anarhie". Tot atunci a fost bătută şi o medalie comemorativă, închinată lui Heliade, cel dintîi scriitor care, pe calea literaturii, ne-a făcut să iubim limba românească. Acesta a fost primul nostru monument dedicat unui scriitor. Lucrarea a fost executată de sculptorul italian Ettore Ferrari.

1882 — PRIMĂRIA CAPITALEI

O ilustrată de acum o sută de ani: *Bucureşti — Primăria.* Imobilul acesta se afla pe uliţa Colţei, la numărul 40 — deci în locul unde este înălţat astăzi măreţul Hotel Intercontinental. Bucureştenii îi spuneau „Palatul Primăriei", pentru că „avea parter şi etaj, cu zece odăi mari şi luminoase, cu faţa spre Universitate şi este iluminat cu gaz aeriform, două felinare străjuind chiar pe frumoasa alee din faţă". În anul 1912, Palatul acesta, obosit de vreme (fusese construit în anul 1810), n-a mai putut fi folosit şi Primăria s-a mutat într-un alt imobil, situat pe Calea Călăraşi, colţ cu Calea Văcăreşti, vizavi de biserica Sf. Vineri, într-un imobil care există şi astăzi.

1888 — MARELE CLOPOT

Actualul clopot de la Mitropolie este cel mai mare din ţară. Are 3,41 metri înălţime şi diametrul de 2 metri. Cîntăreşte 8 142 de kg. A fost instalat la 17 aprilie 1888. Fabrica de la Budapesta, care l-a turnat din materialul provenit prin topirea vechiului clopot aflat la Mitropolie din anul 1613, precum şi din tunurile luate de la turci, în 1832, îl recomandă, cu mîndrie: „Are tonul FA grav şi plăcut la auz, cum nu este altul". Mulţi ani uriaşul clopot a stat pe o schelă joasă de metal şi era tras de patru oameni. Acum este instalat sus, în clopotniţa mare, şi nu i se mai vede măreaţa siluetă. Un buton electric, apăsat de la distanţă, înlocuieşte efortul voinicilor care se trudeau altădată.

1886 — PALATUL ATENEULUI

Primele conferințe organizate de societatea Ateneul Român s-au ținut în sala Ministerului Instrucțiunii, aflată în vecinătatea Cișmigiului. În 1886, lansîndu-se o loterie și reușindu-se să se strîngă fondurile necesare, societatea a achiziționat terenul de pe Calea Mogoșoaiei, pe care se aflau fundațiile abandonate ale manejului Asociației Echestre, și au început lucrările de edificare a Palatului Ateneului pe care-l vedem astăzi în inima Capitalei. În 1889, aceste lucrări au fost terminate și conferința inaugurală s-a putut ține în sala cea mare de la etaj, la 19 martie. Lucrările de extindere au continuat pînă în 1897. După trei sferturi de veac, în care timp a fost sediul a sute și sute de conferințe, concerte, spectacole, concursuri, șezători și recepții, bătrînul palat a fost complet renovat — între anii 1963—1969 — dîndu-i-se o nouă strălucire și adăugîndu-i-se instalații tehnice menite să-i asigure o acustică dintre cele mai bune.

1890 — PRIMUL 1 MAI

Alegerea zilei de 1 Mai ca sărbătoare a muncii a fost făcută de către delegații la primul congres al Internaționalei a II-a, ținut la Paris la 20 iulie 1889 — congres la care au participat și socialiștii români D. Voinov, E. Racoviță și alții. Respectînd angajamentul pe care și l-au luat prin semnarea moțiunii de la Paris, socialiștii din București au pregătit din timp demonstrația de la 1 Mai 1890, organizatorii principali fiind Ioan Nădejde, Alexandru Ionescu și Constantin Mille. Ziarul „Munca" scria, la 3 martie 1890: „Tot muncitorul să lase lucrul, în această zi, și să sărbătorească frățește întîia mișcare uriașă a muncitorilor din toată țara, care vor cere cu acest prilej ca ziua de muncă să scadă la opt ceasuri. Ceea ce fac frații noștri din toată lumea să facem și noi; avem suferințe ca și ei, ca și dînșii muncim azi mai mult decît dau voie puterile omenești".

La primul 1 Mai, ținut la București, au participat peste 5 000 de muncitori, care au defilat cu muzica în frunte. S-au cîntat: „Internaționala", „Marsilieza", „Deșteaptă-te române" și alte cîntece revoluționare.

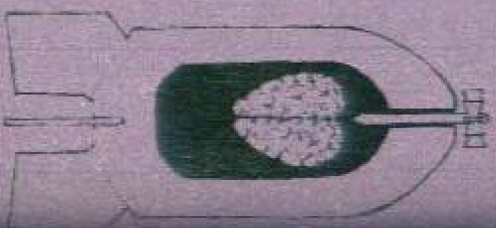
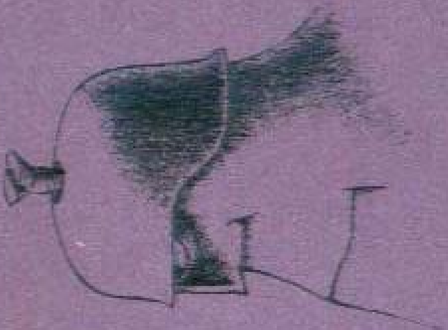

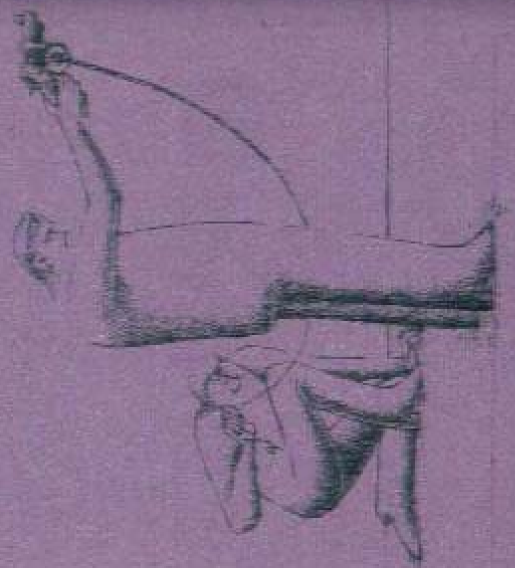
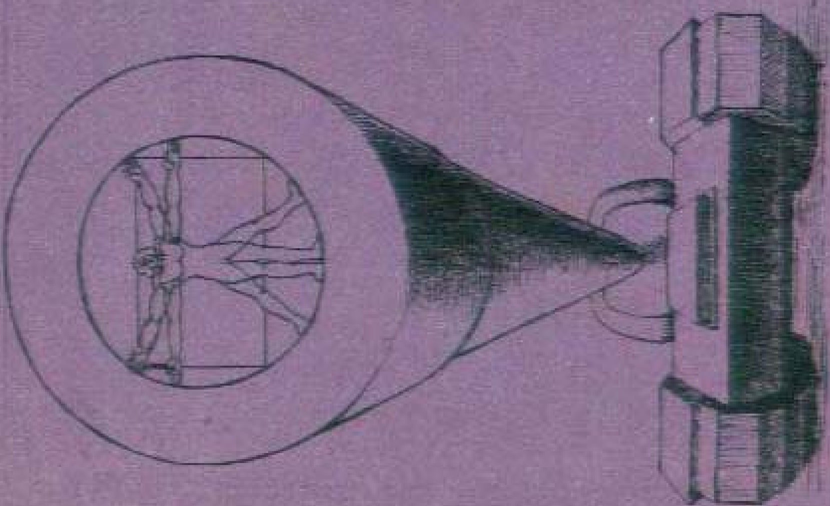

1888 — TURNUL COLȚEI

Supărare mare printre bolnavii internați la Spitalul Colței, în anul 1870. Primarul Capitalei a hotărît ca postul de observație al pompierilor să fie instalat în vîrful Turnului Colței, care se afla în imediata vecinătate a spitalului. Supărarea este pricinuită de faptul că pompierul de serviciu este obligat să strige de pe turn, din cinci în cinci minute, „Ascultă!", pentru a dovedi că veghează neîntrerupt, gata să dea alarma cînd s-ar ivi vreun început de pîrjol. Or, să auzi un astfel de strigăt, de seara și pînă dimineața, era un adevărat calvar, mai ales pentru bolnavii care aveau nevoie de liniște. Ziarele susțin reclamațiile bolnavilor, dar primăria nu poate muta postul pompierilor, neavînd alt turn în oraș. Face totuși ceva, hotărăște împuținarea strigătelor — o dată pe oră și cu glasul mai scăzut. O măsură mai drastică ia primarul Pache Protopopescu, în anul 1888. El dărîmă turnul, ca să poată alinia bulevardul. Pe gardul Spitalului Colței a fost montată atunci o placă pe care s-a putut citi mult timp: „Aici a fost Turnul Colței, zidit la anul 1742 și care a servit ca foișor pentru foc de la 1848 pînă la 1888, cînd s-a dărîmat".

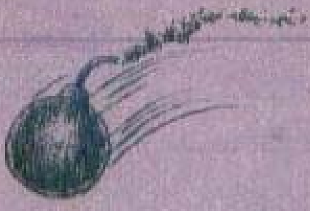

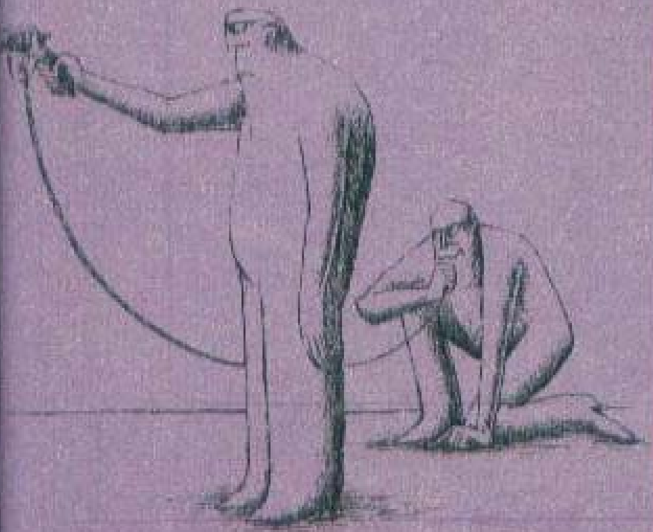

racul

ANTON DRAGOȘ

OSTAȘII LUMINII COLINDĂ

Versuri : ELENA FARAGO **Muzica : COSTEL POPA**

Larg deschideți poarta sufletelor toate
N-am venit să cerem și-am venit să dăm,
Larg deschideți poarta sufletelor toate
N-am venit să cerem și-am venit să dăm...

REFREN

Dalbe și iar dalbe flori adevărate
Dalbe și iar dalbe flori de măr.

Dincolo de munții vieții și-ai himerei,
Le-am cules azi-noapte flori de măr,
Le-am cules din munții unde veșnic merii
Roditori de aur cresc într-adevăr.

Florile pe care le-am cules azi-noapte,
Vor rodi în brazda sufletelor toate.
Merele de aur, merele visate
De colindătorii veacurilor toate.

REFREN

Cu cîțiva ani în urmă, într-o emisiune a televiziunii, mai precis, la Antena Cîntării României realizată în județul Caraș-Severin, am făcut cunoștință cu un grup de muzică tînără. Numele lui era și mai este și astăzi 2 1/2. Îmi amintesc revelația pe care am trăit-o atunci izbit fiind de puritatea și autenticitatea actului lor de artă. Desigur, revelația mea de atunci nu fusese una conștientă, mult mai tîrziu s-a întîmplat aceasta. Simplitatea apariției și căldura cîntecelor lor m-au fermecat. Eram pe atunci un simplu spectator cu sufletul deschis oricărui artist pe care l-ași fi întîlnit. Nu mă interesa nici numărul de acorduri 7 + sau 5 — și nici respectarea strictă a regulilor armoniei clasice, sau fie ele cît de moderne. Eram doar pradă acelui ecou lăuntric pe care totdeauna îl trezește actul artistic. Emoția pe care mi-a produs-o grupul 2 1/2 nu este însă asemănătoare cu cea pe care mi-a produs-o Bob Dylan cu „Blowing in the wind", de exemplu. Făcînd parte ca și cei din grupul 2 1/2 din același spațiu geografic și cultural, constat că marea lor putere de penetrație este amplificată de încă o subiectivitate. Pentru că imaginea colindătorilor și glasul colindelor lor sînt adînc înlăcrimate în mine și în toți cei ce își iubesc copilăria. Această valoare sentimentală nu poate fi smulsă sufletelor noastre. Ea a îmblînzit copilăria noastră și pe a părinților noștri.

Am regăsit grupul de colindători 2 1/2 și în 1981. Revenirea lor la Cenaclul „Flacăra" a reînprospătat serile de muzică și poezie. Costel Popa, Stan Petru și jumătatea Nino Popa, căci ei formează grupul, au adus pe scena cenaclului marele fior al colindului românesc. Cîntecele lor compuse pe tiparul vechilor colinde de iarnă îmbogățesc repertoriul muzicii noastre tinere și în același timp îl și individualizează pregnant. Două sînt meritele acestor minunați băieți: unul de conștiință, dar și unul de curaj. Încăpățînarea lor de a ne reda cîntecele de iarnă atît de nedrept lăsate uitării, încrederea lor că în mijlocul erei electronice se poate face auzit și blîndul nostru colind, sînt fundamentul marilor reușite ale membrilor grupului 2 1/2.

O pată de lumină este de fiecare dată recitalul lor. Am senzația că au adus cu ei mari troiene de zăpadă, că gerul și nu emoțiile le-au roșit obrajii, că speranța din cîntecele lor este speranța omului sărac într-un an nou, mai bun pentru el. Grupul 2 1/2 plecat din Oțelul Roșu să colinde oamenii țării nu este doar un nume nou al muzicii tinere, este mult mai mult. O confirmare a muzicii tinere.

VICTOR SOCACIU

TURNEELE FINALE ALE C. M. DE FOTBAL ÎN...

...ACUTE ȘI AMINTIRI DE NEUITAT

TURNEELE FINALE ALE CAMPIONATELOR MONDIALE DE FOTBAL AU FOST, APROAPE FĂRĂ EXCEPȚIE, NIȘTE LUPTE CRÎNCENE, DUSE PENTRU UN AMĂRÎT DE BALON PE CARE CEI MAI PUTERNICI, MAI BUNI ȘI MAI NOROCOȘI AU REUȘIT SĂ-L INTRODUCĂ DE MAI MULTE ORI ÎN CETATEA ADVERSĂ, ADICĂ ÎN PAȘNICA POARTĂ DE 7,42 M, ÎN CARE BALONUL, ODATĂ INTRAT, S-A ZBĂTUT CA UN PEȘTE, FĂRĂ SCĂPARE, SPRE BUCURIA UNORA ȘI AMĂRĂCIUNEA ALTORA.

I. **1930. Uruguay.** Primul turneu final al C.M. s-a desfășurat în Uruguay, deși pe lista țărilor pretendente la această onoare mai figurau Italia, Olanda, Spania și Suedia. Uruguayul a avut cîștig de cauză pentru importantul motiv că se oferea să suporte costul drumului și al sejurului la Montevideo tuturor echipelor participante, contribuție financiară demnă de luat în seamă chiar și în anul 1930, cînd a avut loc primul turneu final.

Angajîndu-se să construiască și un imens stadion, cu o capacitate de 80 000 de locuri, celebrul „El Estadio Centenario", uruguayenii asigurau și un cadru promițător unei întreceri de o amploare fără precedent. Este adevărat că la 13 iulie 1930, data începerii turneului, marele stadion nu era încă gata, din cauza unor ploi rebele care au durat vreo trei luni, dar la inaugurarea sa oficială, care a avut loc cu ocazia partidei Uruguay-Peru, el a fost plin ochi, în el înghesuindu-se nu mai puțin de 100 000 de spectatori.

Element demn de reținut: prima țară înscrisă la cel dintîi campionat mondial a fost ROMÂNIA! Ceea ce dovedește, între altele, că dragostea pentru fotbal a românilor nu este de ieri, de alaltăieri, ci are foarte vechi „date de serviciu". După cum dovedește și dorința noastră, a românilor, de a întrece „cu toții" într-un joc pe care-l iubeam cu adevărat și în care nu eram deloc slabi. Dimpotrivă.

Cum a ajuns echipa României în Uruguay este un adevărat roman, al cărui principal autor este mult regretatul om de fotbal Octav Luchide, pe atunci secretar general al F.R.F.

El a și alcătuit „caravana" care avea să traverseze oceanul. 15 jucători: Deșu, N. Covaci, St. Barbu, Steiner, Rafinski, Bürger, Eisenbeiser, Zauber, Robe, Lăpușneanu, Stanciu, Vogl, Subășeanu, I. Czako, Rudy Wetzer; doi conducători — O. Luchide și P. Nedelcovici, doi tehnicieni — I. Lucescu și C. Rădulescu și un ziarist de la „Gazeta Sporturilor".

Tăind secvențe pline de culoare și nu lipsite de un oarecare dramatism, vrem totuși să amintim că delegația fotbalistică a României a ajuns în portul Genova, de unde urma să se îmbarce pentru călătoria transoceanică, fără bilete de vapor. Jucătorii nu știau nimic, așteptau surîzători în soare ora urcării în vapor, în timp ce conducătorii delegației parlamentau disperați cu agenția de vapoare „Lloyd Sabaudo", care nu vroia să audă nimic. Pînă la urmă, a fost o îmbarcare ca în filme, Octav Luchide și Paul Nedelcovici obținînd biletele în ultimele minute înaintea plecării transoceanicului „Conte Verde", ei apucînd să pună piciorul pe puntea vasului exact în clipa cînd pasarela începuse să se ridice...

Nu mai insistăm asupra călătoriei peste Atlantic, în timpul căreia jucătorii noștri și-au atras simpatia tuturor călătorilor prin felul lor deschis și prietenesc de a fi, prin corul lor apreciat de însuși celebrul bas Șaliapin, aflat și el pe vas, prin zbenguiala din bazinul de înot al transatlanticului, zbenguială care trebuia totuși să țină seama de prezența unui număr mare de călugărițe misionare, cam... nesportive, firește, de felul lor.

Revenind la fotbal, să notăm că la prima ediție a C.M. românii au cîștigat primul lor meci, cu Peru, cu scorul de 3—1, dar și cu

Italianul Meazza (in stinga) şi ungurul Orsi înaintea finalei din 1938, ciştigată de Italia

preţul unor accidente grave, Steiner II suferind o dublă fractură, de tibie şi de peroneu, în timp ce Vogl şi Stanciu au fost loviţi, şi ei, zdravăn. Meciul al doilea a însemnat însă un eşec net, 0—4 cu echipa Uruguayului, după 90 de minute — scriau înşişi comentatorii localnici — mai strinse decît ar lăsa-o să se înţeleagă scorul final. Uruguayul avea însă să cîştige, în final, campionatul mondial, ceea ce i-a făcut pe foştii noştri „misionari" să declare că, oricum, au căzut de pe un cal frumos...

Cîteva cuvinte despre finala acestui turneu. Se calificaseră Uruguay şi Argentina. Interes enorm. Interes sud-american, adică nebun, pentru joc. Zece vapoare pregătite la Buenos Aires pentru a-i transporta pe suporterii argentinieni peste estuarul La Plata, la Montevideo. Fireşte, vapoarele nu au putut să încarce decît o mică parte din multele mii de pasionaţi care ardeau de dorinţa să participe de visu la marea bătălie.

Meciul a fost dramatic. La pauză conduceau argentinienii cu 2—1. Pînă în minutul 57, cînd Pedro Cea egalează, victoria părea să surîdă oaspeţilor. După egalare însă, valurile atacului gazdelor n-au mai putut fi oprite, tribuna purtîndu-şi favoriţii spre un succes pe deplin meritat, ultimele două goluri ale jocului, înscrise de Iriarte şi Castro, consfinţind o victorie aşteptată cu sufletul la gură de o ţară întreagă.

II. **1934, Italia.** Surprinzător pentru mulţi, cu atît mai mult cu cît Italia nici nu participase la prima ediţie. Totuşi Italia îşi cîştigă dreptul de ţară organizatoare ca urmare a faptului că dispunea de opt stadioane cu o medie de 50 000 de locuri, ceea ce asigura un cadru de participare, pentru echipe şi pentru public, demn de luat în seamă.

...Acute şi amintiri de neuitat

România, o forţă reală în fotbalul european, se califică totuşi cu destule emoţii pentru turneul final. Făcînd scor egal cu Elveţia (2—2), cu Baratki, de la Crişana Oradea, în formaţie, echipa noastră este contestată, meciul de la Bucureşti cu Iugoslavia (cu care elveţienii făcuseră joc egal) fiind decisiv. Fără Baratki, care nu avea drept de joc, fără Bodola şi Sepi II, care nu erau în formă, tricolorii cîştigă totuşi cu 2—1 partida cu Iugoslavia, obţinînd în felul acesta dorita calificare.

În optimile de finală, „cădem" cu un adversar foarte puternic, aspirant la titlu, cu Cehoslovacia. Meciul se joacă la Triest, la 27 mai 1934.

Deschidem scorul prin celebrul Dobay, dar pierdem cu 2—1. S-a spus — şi s-a scris — că primul autor al victoriei echipei cehoslovace a fost Planicka, un adevărat portar de legendă, care a apărat adevărate mingi imposibile.

Lansaţi de o victorie pentru care au luptat din greu, fotbaliştii cehoslovaci vor sprinta pînă în finală (3—2 cu Elveţia, 3—1 cu Germania), în care vor pierde, greu, cu 2—1, în faţa gazdelor, Italia ajungînd a doua campioană a lumii din istoria acestor întreceri. Merită să amintim că învingătorii echipei noastre, fotbaliştii cehoslovaci, au condus în finală pînă în minutul 82 (!), prin golul înscris de extrema lor stingă, Puc. Cînd prea puţini mai sperau într-o egalare providenţială, tot o extremă stingă, Orsi, un argentinean italienizat, egalează în urma unei acţiuni care a păcălit solida apărare cehoslovacă. Cinci minute după reluarea jocului, centrul înaintaş Schiavio aduce victoria „azzurrilor", care se prăbuşesc pe teren de fericire.

Locul I — Italia, locul II — Cehoslovacia, locul III — Germania, care reuşeşte să învingă în „finala mică" pe una din favoritele turneului, renumita Wunderteam, cum era supranumită echipa Austriei. O echipă „de vis" (cu jucători faimoşi, între care celebrul atacant Sindelar), o echipă care uimise bătrînul continent prin anii 30 graţie jocului său de o mare eleganţă şi spectaculozitate, dar care nu a cîştigat trofeul suprem ca urmare a insuficientei consideraţii care o acorda eficacităţii.

Încă de pe atunci s-a dovedit că fotbalul-spectacol îţi aduce întotdeauna aplauze, dar nu şi victoria care revine, de regulă, aceluia care subordonează totul, chiar şi mişcarea frumoasă, înscrierii golurilor.

III. **1938, Franţa.** Cea de-a treia ediţie a campionatelor mondiale debutează cu un eveniment fără precedent. Nici o ţară nu se

oferă spre a fi gazda turneului final! După un moment de cumpănă pentru F.I.F.A., apar trei candidate, Franța, Belgia și Olanda. Datorită lui Jules Rimet, probabil cel mai remarcabil om de fotbal din toate timpurile (numele lui fiind preluat, ulterior, de Cupa campionatului mondial), organizarea turneului este pînă la urmă atribuită Franței.

În sferturile de finală, România este eliminată după două jocuri în compania Cubei, o echipă căreia prea puțini îi acordau șanse de calificare în etapele superioare. În primul meci, fotbaliștii noștri au jucat „rece, tehnic și încrezut..." Rezultat: 3—3. În timp ce adversarii noștri au alergat foarte mult, au luptat pentru fiecare minge, s-au zbătut din toate puterile pentru a-și apăra șansa. Efectul acestui egal? Fotbaliștii români nu-și mai găsesc liniștea, încep să se teamă de un adversar pe care, înainte de primul joc, îl priveau cu o neascunsă superioritate (superioritate tehnică reală, dar fotbalul înseamnă și luptă, iar lupta a avut nu o dată cîștig de cauză în fața superiorității în înzestrarea pur fotbalistică) și, colac peste pupăză, trei titulari, (Vintilă, Chiroiu și N. Covaci) sînt indisponibili după prima întîlnire.

Rezultatul meciului rejucat, la 9 iunie, patru zile după primul meci? 2—1 pentru Cuba. Un eșec fără nici o scuză, cu atît mai penibil, cu cît Cuba avea să fie eliminată în partida următoare cu 8—0 de Suedia...

A fost prima lecție usturătoare pe care fotbalul nostru o primea de la o „buturugă mică". Din nefericire, multe zeci de ani fotbalul nostru nu a învățat cum trebuie această lecție elementară în care prima lege — nescrisă — spune că mingea este rotundă și, în consecință, nici un meci nu este cîștigat dinainte.

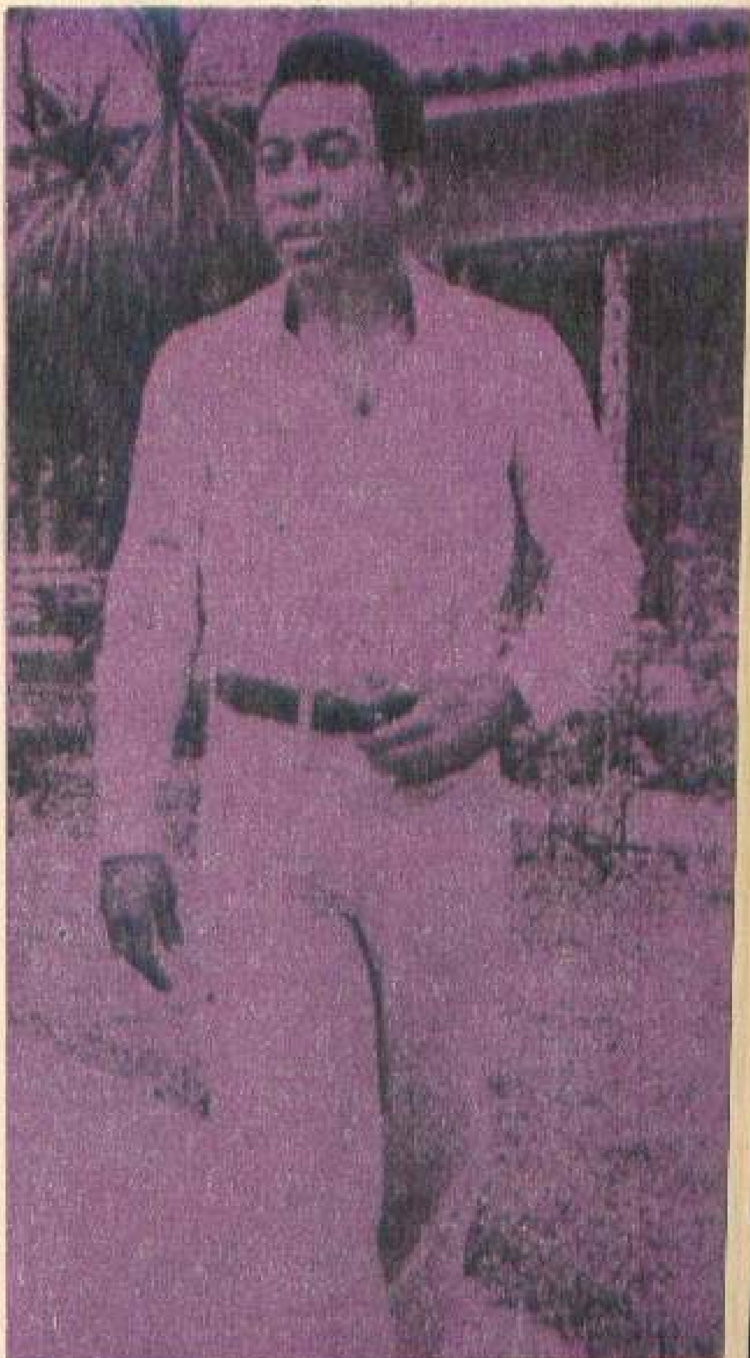
Elementele cu adevărat memorabile ale acestei ediții?

În primul rînd, o echipă a Braziliei cu o uimitoare — de pe atunci — virtuozitate tehnică. Virtuozitate dovedită în partida cu Polonia, în care se spune că celebrul și mult pomenitul Leonidas, poreclit „diamantul negru" de ziariștii francezi, a făcut artă cu mingea, stupefiind adversarii și spectatorii. Totuși, și acest meci a avut o istorie interesantă pentru brazilieni și pentru admiratorii lor. Era soare și frumos, vreme care convenea de minune brazilienilor, care au și luat conducerea cu 3—1. Cu acest scor la pauză, asupra orașului în care se disputa partida, Strasbourg, s-a abătut o ploaie torențială. Urmarea? Egalează polonezii. Leonidas, stînjenit vizibil pe terenul moale, vrea să-și scoată — își și scoate, dealtfel — ghetele din picioare, pentru a putea controla mai bine balonul. Arbitrul însă, suedezul Eckling, nu-i îngăduie lui Leonidas această licență absolut neregulamentară. Conduși de un jucător excelent, Wilimowski, polonezii termină timpul regulamentar de joc la un scor egal: 4—4.

Va fi, oare, eliminată echipa Braziliei, favorita spectatorilor grație jocului său superb? Nu! Reapare... soarele, brazilienii se încălzesc și cîștigă, greu, un meci față de care ziariștii francezi nu-și precupețesc superlativele.

Urmează o nouă victorie, în dauna Cehoslovaciei, Leonidas și coechipierul său Tim, un adevărat precursor al vrăjitorului Garrincha, depășind o echipă care stătea foarte bine în teren, se apăra perfect și contraataca periculos. În semifinală însă, fără vedetele Leonidas și Tim (păstrate pentru... finală), Brazilia pierde în fața Italiei, în prelungiri.

Finală istorică, Italia-Ungaria. De o parte celebrii Foni, Rava, Piola, Meazza, de cealaltă faimoasa linie de atac Sas-Vincze-

Pele ! Cel mai mare dintre cei mai mari fotbaliști ai lumii

...Acute şi amintiri de neuitat

Szengeller-Dr. Sarosi-Titkos, ciştigă primii, aducînd Italiei cel de-al doilea titlu mondial.

IV. **Brazilia,** ţara în care fotbalul se savurează odată cu cafeaua, va găzdui ediţia din anul 1950 a turneului final al Campionatului mondial de fotbal.

Pentru a se situa la înălţimea momentului, gazdele construiesc un stadion „cum n-a mai văzut lumea", vestitul Maracana (capacitate: 200 000 de locuri), a cărui inaugurare are loc la 24 iunie 1950, ocazionînd o victorie categorică a gazdelor: Brazilia—Mexic 4—0.

Din acest turneu final, o „curiozitate", vestita echipă a Albionului — în care figurau nu mai puţin vestiţii Billy Wright, stoper celebru, conducătorul de joc Mortensen şi o extremă faimoasă, Finney — pierde la anonima formaţie a Statelor Unite, prin golul înscris de Gaetjens, gol care o elimină din cursa spre titlu. De neuitat povestea dramaticei finale, care a însemnat o adevărată dramă pentru gazde.

Finaliste, Brazilia şi Uruguay. Braziliei îi era suficient şi un meci egal pentru a ciştiga titlul suprem. În tribunele Maracanei, 172 722 de plătitori. O emoţie nefirească domină totuşi această masă uriaşă de oameni care speră, dar se tem totuşi. 0—0 la pauză! În repriza a doua, gazdele deschid scorul, spre descătuşarea psihică a spectatorilor, dar uruguayenii nu renunţă la luptă. Mai mult, domină din ce în ce mai pronunţat jocul şi, drept urmare, egalează prin Schiaffino (al cărui voleu nu iartă!), un inter care va intra şi va rămîne în istoria fotbalului

Olandezul Suurbier îl „culcă din fentă" pe vest-germanul Holzenbein. Fază din finala C.M. 1974, R.F.G.—Olanda 2—1

prin acest gol şi prin isprăvile sale ulterioare din Europa, unde va ajunge o vedetă de mare clasă. La 1—1 însă, tot Brazilia era campioană mondială... Dar meciul nu se terminase. Cu 11 minute înainte de încheierea timpului de joc, o extremă de gabaritul lui Crişan sau al lui Năsturescu, Ghiggia, şutează senzaţional şi îl învinge pentru a doua oară pe portarul brazilian Barbosa: 2—1 pentru echipa Uruguayului, care devine astfel campioană a lumii.

Pregătit pentru un adevărat carnaval, care să încununeze triumful brazilian, Maracana arată ca un uriaş templu în doliu. În tribune se plînge, în Rio de Janeiro se plînge, întreagă această ţară a fotbalului trăieşte o imensă tristeţe. Se dau şi cazuri de suporteri cu inima slabă care nu rezistă acestui necaz şi mor. Nu facem poezie gratuită, dar pentru cîţiva dintre legendarii suporteri cariocas drumul finalei de la 24 iunie 1950 a însemnat cu adevărat drumul de la extaz la agonie.

V. **Elveţia 1954.** La această ediţie a turneului final se consumă o altă dramă de legendă, cea a echipei Ungariei. A celei mai puternice echipe a Ungariei din toate timpurile. Calificarea ei în finală seamănă, pe alocuri, cu o... plimbare a unui „11" care mătură literalmente toţi adversarii care-i apar în faţă. 9—0 cu Coreea de Sud, 8—3 cu R.F. Germania, meci în care Puşkaş, creierul formaţiei ungare şi cel mai periculos atacant al său, este accidentat grav şi nu va reintra decît în finală (şi atunci incomplet refăcut). În sferturi de finală, Ungaria—Anglia 4—2, în semifinale, Ungaria—Uruguay tot 4—2, după prelungiri, meci în care crainicul Gyula Sepessi, în prezent preşedinte al federaţiei ungare, îşi pierde pur şi simplu vocea, atît de disputat şi de spectaculos a fost acest meci care putea foarte bine să fie o finală de înaltă clasă. A fost singurul joc dinaintea finalei în care ungurii au trebuit să se întrebuinţeze serios pentru a ciştiga. Pe culoarul celălalt urcă tocmai... echipa R.F. Germania (zdrobită în preliminarii de unsprezecele maghiar) — 2—0 cu Iugoslavia şi 6—1 cu Austria.

Finala este cu adevărat „de pomină". Iată şi cele două echipe aliniate pe stadionul „Wankdorf" din Berna: **Ungaria:** Grosics — Buzanski, Lorant, Lantoş, Boszik, Zakarias, Czibor, Kocsis, Hideguti, Puşkaş, Toth. **R.F. Germania:** Turek — Posipal, Kohlmeyer, Eckel, Liebrich, Mai, Rahn, Morlock, O. Walter, F. Walter, Schäffer. **Arbitru:** Ling (Anglia)

Jocul începe în nota de dominare tehnică şi teritorială a ungurilor care, avînd şi ascendentul psihic al acelui 8—3, în meci direct, din preliminarii, îşi privesc adversarii cam de sus. Acest ascendent sporeşte chiar în timpul finalei, la începutul căreia fotbaliştii unguri zburdă realmente, conducînd cu 2—0 în primele 8 minute, Puşkaş înscriind primul gol în minutul 5, iar Czibor pe cel de-al doilea în minutul 8. A ciştigat Ungaria fi-

nala? Încă nu, pentru că oamenii lui Fritz Walter își joacă pînă la ultimul glonț cartea.

Ceea ce urmează este de domeniul „fantasticului fotbalistic". În minutul 10 Morlock reduce scorul: 2—1. În minutul 18, puternica extremă Rahn egalează: 2—2. În repriza a doua se luptă „pe viață și pe moarte". Nimeni nu reușește însă să marcheze pînă în minutul 84, cînd același buldozer Rahn șutează ca din tun: 3—2 pentru echipa R.F. Germania. S-a terminat finala? Nu! În minutul 88 egalează Pușkaș, dar arbitrul englez Ling anulează — pe drept, pe nedrept, părerile ulterioare au fost împărțite — golul și în acel minut echipa Ungariei este irevocabil învinsă într-o finală care părea pentru marea, pentru imensa majoritate a tehnicienilor, cîștigată dinainte.

VI. **Suedia 1958.** Pentru orice iubitor al fotbalului cunoscător, cît de cît, al istoriei sale, acest turneu rămîne momentul afirmării eclatante a formației Braziliei, precum și al apariției celei mai strălucitoare stele din cîte a cunoscut vreodată acest joc. Edson Arantes do Nascimento devine la acest turneu Pele, marele Pele, inegalabilul Pele, „El Rey" din soccerul tuturor timpurilor.

Două meciuri stăruie și acum în memoria „microbiștilor" de oriunde, două meciuri încheiate cu același scor: 5—2. Brazilia—Franța și, în finală, Brazilia—Suedia. Notînd că Franța alinia cea mai bună echipă a sa dintotdeauna, în frunte cu Kopa, Fontaine (golgeterul absolut al tuturor turneelor finale, cu 13 goluri), Vincent sau Jonquet, să ne oprim mai mult la finala care a avut loc pe stadionul „Rasunda", din Stockholm. Deși deschid scorul, prin Liedholm, suedezii primesc patru goluri la rînd, autori — Garincha, Vava, Pele și Zagalo, reduc din handicap prin Simson, dar nu-l pot opri pe „copilul minune" al brazilienilor, pe Pele, care nu avea 18 ani împliniți, să marcheze un al cincilea gol care încheie partida. Acuta „istorică" a finalei, golul trei, înscris de același Pele. Aflat la aproximativ 20 de metri de poarta adversă, cu spatele spre ea, Pele preia din zbor o minge înaltă, și-o aruncă peste cap, se întoarce fulgerător spre poarta suedeză și, înainte ca balonul să atingă pămîntul, șutează extraordinar, din voleu, la păianjen... Un gol care a înmărmurit pe toată lumea, adversari, coechipieri și spectatori... Un gol fantastic, poate cel mai frumos dintre cele peste 1 000 de goluri pe care avea să le înscrie Pele în cariera-i fabuloasă care a urmat.

VII. **Chile 1962.** Tot Brazilia avea să cîștige campionatul mondial, dar fără Pele! În cadrul grupei turneului final, în partida Brazilia—Cehoslovacia, disputată la Vina del Mar, acesta suferă o ruptură musculară. Pierdere de neînlocuit? Da și... nu. Da, pentru că Pele era, de pe atunci, fotbalistul nr. 1 al lumii. Nu, pentru că Aymore Moreira găsește un înlocuitor de rasă pentru titularul rănit, pe Amarildo. În finala care se disputǎ pe „Estadio Nacional" din Santiago de Chile se rejoacă, de fapt, partida din grupă Brazilia—Cehoslovacia, încheiată cu 0—0 la Vina del Mar. În meciul final însă, trebuia să iasă un învingător. Deschide scorul Cehoslovacia, prin Masopust. Brazilienii se clatină, adversarii lor par foarte calmi, foarte degajați și pasează, pasează întruna, încît aproape orice partener de joc ar fi amețit de atîta alergătură. Nu este însă cazul brazilienilor, care aruncă pînă la urmă în aer toată tactica și toată strategia cehoslovacilor și egalează tocmai prin... Amarildo, care înscrie dintr-un unghi imposibil. În continuare, sud-americanii se întrec în atacuri care de care mai periculoase, înscriind încă de două

Un bărbos celebru. Vest-germanul Gerd Müller, un vîrf de atac care... spărgea orice apărare și înscria din aproape orice poziție

...Acute și amintiri de neuitat

ori, prin Zito și Vava. Scor final 3—1, victorie logică, obținută însă după un start slab și după destule momente de cumpănă ale partidei.

VIII. **Anglia, 1966.** Senzația turneului final, eliminarea unei mari favorite, a „Squadrei azzurra", de către echipa R.P.D. Coreene, prin golul înscris de Pak Du Ik. „Milionarii italieni" conduși de Edmundo Fabri se întorc la Roma pe furiș, noaptea, piloții avionului companiei Alitalia mizînd pe ideea că înverșunații „tifosi" nu vor fi de față la revenirea (pleoștită) a favoriților lor. Eroare! În clipa cînd se aprind reflectoarele, spre scara avionului pe care coborau celebrii Rivera, Fachetti, Mazzola et comp. se abate o ploaie de ouă și de alte „arme" de uz casnic. Cu Pele faultat în repetate rînduri în partidele cu Bulgaria și Portugalia, Brazilia iese și ea repede din competiție. Se ajunge la o finală mult așteptată, al cărui rezultat final a fost cel mai controversat din toată istoria campionatelor mondiale. Anglia—R.F. Germania. Vest-germanii deschid scorul prin Held. Egalează Hurst și repriza se încheie egal: 1—1. După pauză, mezinul fraților Charlton, „girafa" Jackie, sare peste toată apărarea adversă, lovește foarte puternic balonul cu capul, Höttges respinge pînă la Peters care nu ratează ocazia de a lua conducerea pentru Anglia: 2—1. Vest-germanii se aruncă în atac la disperare, dar toate acțiunile lor se lovesc de zidul apărării britanice pînă în minutul 88, cînd Schnellinger, fundașul urcat în atac, înscrie cînd nimeni nu se mai aștepta. 2—2, prelungiri. Conduși de marele strateg care a fost Bobby Charlton, englezii pleacă din nou spre victorie, pe care o obțin prin șutul lui Hurst, deși balonul a lovit bara transversală, a căzut în pămînt și a fost degajat de Höttges. Arbitrul Dienst s-a consultat cu tușierul Bahramov, au ajuns la concluzia că balonul ar fi depășit — în aer —linia porții și centralul a acordat gol. Un gol neconfirmat, ulterior, de nici un film, de nici o cameră de televiziune!!! Meciul fiind jucat, englezii mai înscriu, în ultimele secunde ale timpului regulamentar al prelungirilor, un al patrulea și ultimul gol.

Așa se face că Bobby Moore va primi din mîna reginei Elizabeta a II-a a Angliei „Cupa Jules Rimet", dar vest-germanii — și nu numai ei — vor susține în toate împrejurările că au fost învinși printr-o... bară, nu printr-un gol adevărat.

IX. **Mexic 1970.** Tricolorii noștri trec, după 40 de ani, din nou Oceanul Atlantic, prin calificarea lor în turneul final. O calificare care a început printr-un usturător 0—3 pe „Estadio Nacional" din Lisabona și s-a încheiat cu un 1—1 la București, pe „23 August" în compania grecilor. Favorita grupei, echipa Portugaliei, este eliminată printr-un joc al rezultatelor, dar și prin golul lui Dobrin (România—Portugalia 1—0), care la București și-a condus echipa cu toată strălucirea talentului său incontestabil. Incontestabil doar pînă în... Mexic, pentru că la turneul final cel mai bun fotbalist român al ultimilor 20 de ani și poate al tuturor timpurilor nu apucă să joace nici măcar 1 (un) minut, antrenorul Angelo Niculescu, altfel un tehnician cu destule merite și calități dar și cu acest păcat de neiertat, omițîndu-l în toate meciurile. La toate partidele grupei „de la muerte", jucată la Guadalajara, unde tricolorii pierd greu (cu 1—0) meciul cu Anglia, campioana lumii, apoi cîștigă spectaculos partida cu Cehoslovacia (gol splendid al lui Neagu și penalty transformat de Dumitrache, scor: 2—1), pentru a pierde onorabil partida cu Brazilia, meci încheiat cu scorul de 3—2 pentru viitorii campioni ai lumii.

Storși, fizic și psihic după un meci dramatic (4—3 cu R.F.G.), italienii sînt aproape „măturați" în finală de Brazilia, care cîștigă cu 4—1, golurile fiind înscrise de Pele, Gerson, Jairzinho și Carlos Alberto, respectiv Bonisegna.

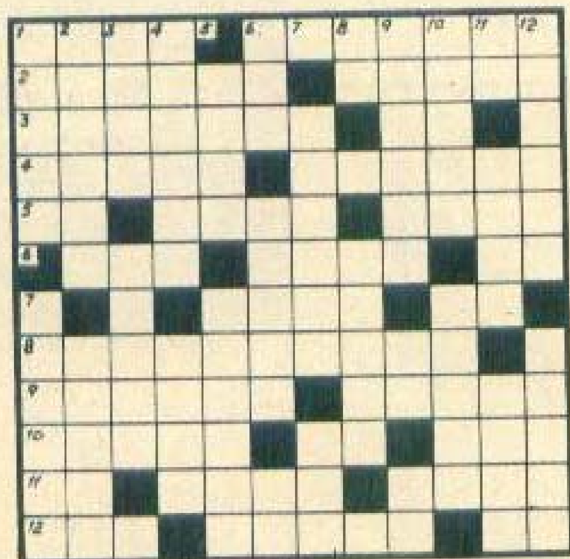
X. **1974, R.F. Germania.** Momentul cel mai interesant (nu au fost prea multe) al acestui turneu l-a constituit, fără îndoială, partida pentru locul întîi în lume. R.F. Germania—Olanda. Superioară, după unele opinii, prin numărul personalităților din echipă, prin numărul de „ași" — primul fiind evident Cruyff —, echipa din țara lalelor a fost învinsă „scurt" (1—2), dar destul de clar. Beneficiind de un penalty chiar în minutul 1 (fault asupra lui Cruyff) — transformat de Neeskens —, olandezii s-au gîndit mult-mult prea devreme să-și apere acest avantaj minim. Au greșit, după cum a demonstrat-o limpede desfășurarea ulterioară a partidei, fiind egalați tot printr-un penalty, transformat de Breitner, Gerd Müller înscriind golul victorios. Mai puternică în ansamblul ei, mai omogenă și mai combativă, echipa vest-germană a avut cîștig de cauză în duelul său cu tehnica superioară a olandezilor. Un fapt notabil pentru fotbalul românesc, reprezentat — bine — la acest turneu final de... arbitrul bîrlădean Nicolae Rainea.

XI. **1978, Argentina.** Ca și în alte destule ediții ale turneului final, au cîștigat gazdele. Pe merit, au susținut ulterior majoritatea specialiștilor și chiar a nespecialiștilor. Îndrăznim însă să credem că dacă în minutul 90 al finalei, la scorul de 1—1, olandezul Rensenbrink ar fi înscris, fructificînd extra-

ordinara ocazie pe care a avut-o — liber, la 6—7 metri de poarta lui Fillol, a șutat pe lingă bară — și deci dacă olandezii ar fi repurtat victoria, în această situație, credem că toți cei care au susținut că Argentina a meritat titlul ar fi susținut în aceeași măsură, că... Olanda a meritat locul I în lume. Nu este o simplă speculație. Argentinienii au luptat mai mult, au dominat mai mult, dar olandezii au fost foarte periculoși pe toate „contrele" lor, care ar fi putut la fel de bine să decidă victoria finală de partea lor. Deschizînd scorul prin Mario Kempes, gazdele au fost egalate prin uriașul olandez Naninga, jocul a fost în continuare încleștat, echilibrat, pînă în minutul 90, cînd olandezii au avut victoria aproape în... buzunar. Au ratat însă — incredibil! — marea lor șansă, iar în prelungiri Kempes și Bertoni au stabilit scorul final al partidei, 3—1 pentru Argentina. De reținut că Argentina s-a calificat în finală la golaveraj (8—1 Argentina, 6—1 Brazilia în grupa lor semifinală), grație acelui „exagerat" (6—0) cu care gazdele au învins surprinzătoarea formație a Perului, care, la rîndul său, eliminase puternica echipă a Scoției, în grupa preliminară. Deci acest golaveraj... rotunjit (cam nesportiv, au susținut, ulterior, unii comentatori) i-a promovat pe argentinieni în finală. Fără această victorie neobișnuită, Argentina nici nu ar fi ajuns în finală, ar fi ajuns Brazilia, și cine știe cine și-ar fi adjudecat titlul. Dar toate acestea sînt simple vorbe scrise, fapt este că echipa lui Kempes și Passarella a cîștigat ultima ediție a campionatului mondial. Fotbalul nostru a fost din nou reprezentat la acest turneu — și tot bine reprezentat — de un singur om, de același arbitru Nicolae Rainea. Așadar, titlul suprem a trecut din nou oceanul. Rămîne de văzut dacă la El Mundialul spaniol se va întoarce din nou pe bătrînul continent.

MARIUS POPESCU

IEPURI

ORIZONTAL: 1) Somn iepuresc — Tip de iepurar de cîmp. **2)** Urecheați — Fricosului i se face cît un purice. **3)** Bun... luat de pe spinarea iepurelui (dim.) — Big! **4)** Ochi de pădure — A spune povești vînătorești. **5)** Împușcat în spate! — Iepure de..., specie cu blana cenușie — Își ia valea (dim.). **6)** Acela — Harpă (pop.) — Cămăși înflorate. **7)** Folositor — Comparație. **8)** „La vînătoare" și „Iepurele" sînt două din poeziile acestui cunoscut poet român (1886—1937). **9)** Preferința verevițelor (dim.) — Iepure (reg.). **10)** Nas mic — Cute! — Alungă cîinii (interj.). **11)** La marginile cătunului! — A icni (reg.) — Mistreț. **12)** Apă în deșert — „Pîinea" iepurilor în orice sezon — Coadă la iepuri!

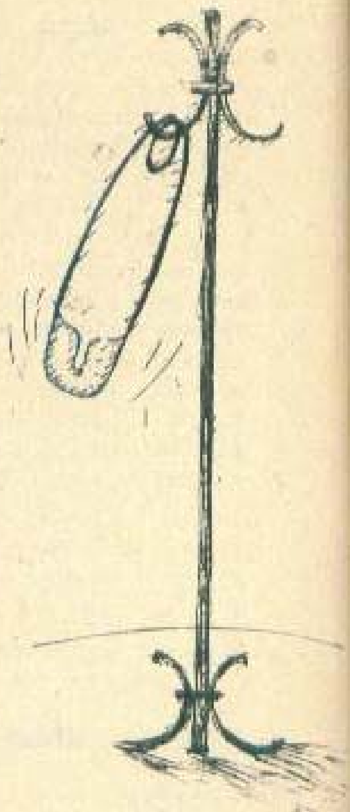
VERTICAL: 1) ...iepurelui, plantă erbacee cu tulpina înaltă — Autorul cîntecului „Iepurașul" (Dumitru D.). **2)** Lăptuca cea mult savurată de iepuri — Cocoțate pe casă. **3)** I-a furat opincile iepurelui într-o poveste — Numele științific al iepurelui. **4)** Un jupîn de vulpoi — Localitate în Japonia. **5)** Vrăjmași ai iepurelui de pădure — Podoabe de faimă la iepure. **6)** Glumă (reg.) — Loc de naștere — Natriu. **7)** Înțepătoare — Tragere la țintă. **8)** Nichel — Puse în calea iepurilor pentru a-i prinde de vii. **9)** Rasă de iepuri renumită prin părul mătăsos — Apar norii... — ...și vătuii! **10)** Cunoscută felină (pl.) — Adăposturi pentru iepurii de casă. **11)** Stăpînul lumii — Ramură verde, indispensabilă iepurelui pentru a-și toci dinții — Cioban. **12)** Împușcați, dar nu mortal — Păsări negre.

Dicționar: TIO, IHNI, UED, LEPUS, INUI, VIT.

PETRACHE MUREȘ
Vișeul de Sus

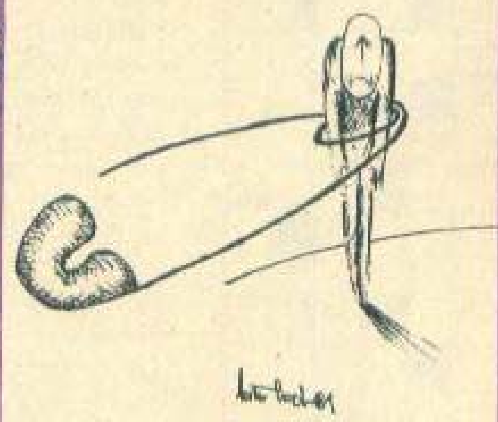
ACUL

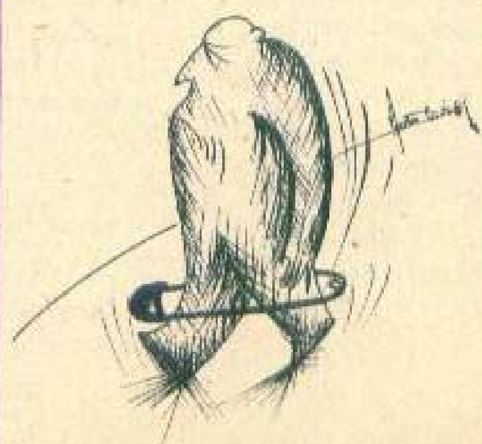
SORIN POSTOLACHE ■

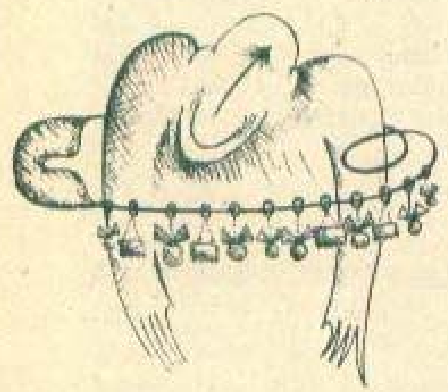

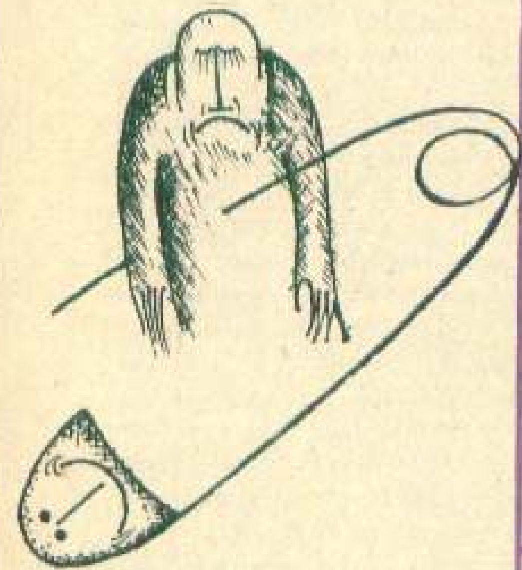

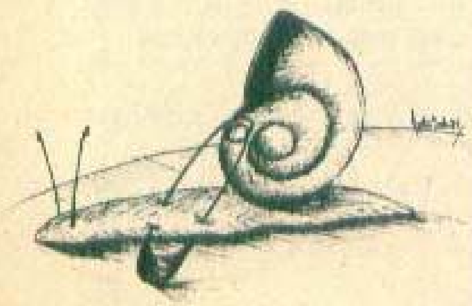

cele 6 gloanțe de pe CONNECTICUT AVENUE și dedesubturile lor

FILMUL EVENIMENTELOR

La un inceput de săptămînă ca oricare altul, luni, 30 martie 1981, președintele Statelor Unite, Ronald Reagan, protejat de cei care aveau misiunea să-i asigure securitatea, ieșea din hotelul Hilton, unde ținuse o cuvintare, și se îndrepta spre automobilul său. La un moment dat, unul dintre operatorii de televiziune, aflați într-un grup compact dincolo de cordonul care oprea accesul spre locul pe care-l străbătea Ronald Reagan, a strigat: „Domnule președinte !", cu intenția de a-l determina pe șeful administrației americane să-și întoarcă fața, și astfel să-l poată filma cît mai bine. Președintele a făcut mai mult decît să întoarcă privirea: a dat la o parte pe însoțitorii care erau interpuși între el și cameră și a ridicat mîna în semn de salut. Atunci s-au auzit, timp de două secunde, șase pocnete, pe care mulți le-au luat drept explozii de petarde. În realitate însă, erau șase împușcături, șase gloanțe destinate șefului Casei Albe și care veneau exact dinspre grupul de ziariști spre care se îndreptase Reagan. Realizînd că-i vorba de un atentat, trei oameni din gardă s-au precipitat spre președinte, pe care au izbutit să-l pună la adăpost, în mașina blindată, care a demarat în trombă. În primele minute care au urmat panicii, ziariștii și ceilalți martori oculari afirmau că președintele nu fusese atins. Ei au alergat în ajutorul a trei oameni căzuți pe trotuar. În acest timp, în interiorul mașinii prezidențiale oamenii din serviciul de securitate au descoperit drama: o dîră lată de sînge se prelingea pe cămașa președintelui. El a fost condus imediat la spitalul George Washington, unde a fost supus unei operații care a durat 2 ore și 45 minute. S-a constatat că fusese împușcat în partea stîngă a pieptului. Glontele se oprise în plămînul stîng, la o adîncime de 7 centimetri, și trecuse la numai 3 centimetri de inimă.

În tot acest timp a impresionat curajul, stăpînirea de sine ale președintelui, faptul că nu și-a pierdut nici în cele mai grele momente simțul umorului. Deși slăbit, foarte palid, din cauza pierderii de sînge, el a refuzat targa, s-a dat singur jos din mașină și a intrat în spital drept ca luminarea. Chirurgilor de la serviciul de urgență, care urmau să-l opereze, le-a spus surizînd: „Sper că sînteți cu toții republicani, nu-i așa ?". Pe un amic senator, venit imediat să-l vadă, l-a asigurat: „Nu vă faceți probleme din pricina mea, mă descurc eu". Iar soției, Nancy, parafrazînd pe un mare boxer din anii '20, i-a spus: „Ce să-i faci draga mea, am omis să eschivez".

În urma intervenției chirurgicale, glontele din plămînul drept al președintelui a fost îndepărtat. Era unul din cele șase trase. Dar celelalte cinci ? Primul din serie l-a rănit grav la cap pe James Brady, purtătorul de cuvînt al Casei Albe. Au mai fost loviți un polițist și unul din membrii gărzii personale. Se înțelege, toți cei răniți au fost imediat spitalizați. Cel mai grav a fost atins — în frunte — James Brady. El a căzut fulgerător la pămînt și toți l-au crezut mort. Imediat după ce a fost adus la spital, s-a comunicat vestea decesului său. Dar pe urmă s-a constatat că mai respira, totuși. Ca atare, a fost urcat și el pe masa de

operație, unde, timp de mai bine de trei ore, chirurgii s-au străduit să-l salveze. La terminarea operației, specialiștii nutreau speranțe în ceea ce privește supraviețuirea, nu însă și cu privire la păstrarea integrității facultăților intelectuale.

ASASINUL

Cine trăsese ? Făptașul se numea John Warnock Hinckley, un tînăr blond, grăsuliu, fără antecedente penale. Un personaj fără istorie, s-ar zice. Cercetîndu-i-se însă biografia, s-a constatat că nu totul era în ordine, că existau suficiente motive de suspiciune atît în legătură cu echilibrul psihic al tînărului, cît și cu vederile sale politice.

John Hinckley crescuse în Texas, la Dallas, orașul în care se petrece o crimă zilnic, și unde adesea neînțelegerile legate de circulație se rezolvă cu focuri de revolver. Locuise în cartierul bogătașilor, din rîndul cărora făcea parte și tatăl său, director al unei companii petroliere. Copilul de bani gata și foarte răsfățat a început la un moment dat s-o ia razna. Și-a abandonat studiile universitare și a început să colinde cu chitara sa electrică motelurile din Statele Unite, fiind mare amator de muzică pop și de înghețată. Intrat în conflict cu familia, s-a înscris, în 1978, în Partidul național-socialist din S.U.A., de unde a fost însă expulzat pentru... extremism. „Vorbea mereu de împușcarea oamenilor sau de aruncarea în aer a imobilelor — spunea șeful naziștilor americani despre fostul lui emul. Lumea credea c-ar fi nebun sau agent al poliției".

După ce-a văzut filmul „Taxi Driver", John Hinckley și-a închipuit că poate să joace și el, în viață, rolul pe care actorul Robert de Niro l-a interpretat pe ecran : să ucidă un politician de vază, pentru a demonstra femeii iubite cît e de mare pasiunea lui și să-i cîștige, în felul acesta, dragostea. Aleasa inimii lui Hinckley era tot actrița din „Taxi Driver", Jodie Foster.

După ce s-a fixat asupra personalității pe care urma s-o ucidă, a cumpărat trei revolvere și 50 de încărcătoare și, la 9 octombrie 1980, s-a deplasat în orașul Nashville (Tennessee), cu intenția de a intra în acțiune. Dar, ghinion, pe aeroport a fost reținut de poliție, iar arsenalul i-a fost confiscat. După un scurt interogatoriu, i s-a dat drumul ; firește, fără arme. Însă tînărul grăsuliu n-a renunțat. Cîteva zile mai tîrziu și-a cumpărat de la un armurier din Dallas un revolver arhipopular, de calibrul 22, pe care a dat 47 de dolari. Cu acest revolver a tras Hinckley luni, 30 martie 1981, asupra președintelui Reagan. Și de-abia atunci poliția s-a gîndit să verifice care anume din personalitățile de vază ale Statelor Unite se găsea la Nashville la 9 octombrie 1980. Și s-au lămurit : în ziua respectivă se afla în oraș președintele de atunci, Jimmy Carter...

SIMPLĂ FAPTĂ DE DEZECHILIBRAT ?

În camera de hotel a lui John, la Washington, anchetatorii au găsit o fotografie a lui Lee Harvey Oswald, presupusul asasin al președintelui Kennedy, și o scrisoare către frumoasa actriță din „Taxi Driver" : „Jodie, te rog să privești în inima ta și să-mi dai cel puțin o șansă de a-ți cîștiga stima și dragostea, după acest act istoric". Fotografia și scrisoarea par a spune lămurit, de la bun început, că intenția de lichidare a președintelui Reagan n-are nimic comun cu politica, fiind opera unui dezechilibrat. Ce fel de dezechilibru ? Mulți au văzut în gestul lui Hinckley complexul ratatului împotriva celui căruia Fortuna i-a surîs. Ca urmare a uciderii lui John Kennedy la Dallas, a lui Martin Luther King la Memphis, a lui Bob Kennedy la Los Angeles, și după diverse alte atentate (împotriva lui George Wallace, Malcolm X, președintele Ford), un institut de cercetări însărcinat cu studierea categoriei de indivizi care vor, cu indiferent ce preț, să ucidă un om de vază conchidea că există de-a lungul celor 52 de state americane cam o sută de mii de dezaxați, de inhibați, în ale căror capete bolnave se învîrtește obsedant o idee fixă : să-l ucidă pe președinte. Intră aici și setea bolnăvicioasă de glorie, în genul lui Erostrate, care, pentru a deveni celebru, a dat foc templului zeiței Diana din Efes, una din cele șapte minuni ale lumii. Portretul robot al unui ucigaș de celebrități, susține institutul amintit, începe totdeauna prin aceea că foștii colegi, cunoscuți, n-au nimic de spus despre el. E vorba deci de o figură ștearsă, fără importanță. Dar dacă cercetezi mai amănunțit, descoperi o grămadă de complexe, blocaje de tot felul, ratări școlare sau profesionale, tratamente psihiatrice și fascinația pentru mișcările extremiste. S-ar putea chiar avansa ipoteza, susține o binecunoscută revistă, potrivit căreia în fiecare orășel din Statele Unite există un asasin potențial de președinte, iar faptul că acest omorîtor provine, statistic vorbind, cu mai mare frecvență din vestul decît din estul Americii, apare natural, avînd în vedere că tocmai vestul, unde, între altele, a fost asasinat John Kennedy, a fost (dacă nu mai și este) fief-ul violenței în Statele Unite.

Teza ucigașului dezechilibrat este explicația cea mai răspîndită, susținută atît de specialiști, mai ales de psihiatri, cît și — în special atunci cînd e vorba de atentate asupra unor personalități politice — de factorii oficiali. Dar nu este singura. Mulți au refuzat să creadă că atentatul la viața unui președinte nu are dedesubturi politice. Astfel, în spatele asasinării lui John Kennedy au fost imaginate toate mașinațiunile posibile, fără ca pînă în prezent, la 19 ani de la tragedia de la Dallas, să se fi putut stabili ceva concret. În cazul lui Hinckley, totul proba clar mobilul, iar afacerea a fost, de la început chiar, ca și clasată, jude-

carea și condamnarea lui fiind o simplă formalitate. Dar și aici s-au ridicat întrebări: dar dacă grăsuliul, cu psihicul său cam în suferință, nu era decît o unealtă? Dar dacă gestul de „vitejie" menit s-o impresioneze pe actriță îi fusese sugerat de alții? Care alții ar fi putut foarte bine să-l dirijeze toate gesturile, inclusiv fabricarea alibiului cu scrisoarea. Revista franceză „L'Express" s-a referit chiar la posibilitatea ca cele șase gloanțe trase în fața Hotelului Hilton să servească drept revelator al luptei pentru putere. Legat de aceasta, s-au pus alte serii de întrebări: cum a putut John Hinckley să se plaseze liniștit, fără să i se ceară nici un fel de legitimație, la cinci metri de președinte, în mijlocul unui grup de reporteri acreditați în cea mai perfectă formă? S-a dat explicația că, desigur, mai sînt și lipsuri, nici un sistem de protecție nu este total și infailibil. Foarte adevărat, numai că acest lucru ar fi fost valabil dacă intrusul era, pentru poliție, un ilustru necunoscut. Ceea ce însă nu se potrivea în cazul lui Hinckley, care, ținînd seama de apartenența lui, pentru o vreme, la Partidul național-socialist, și de faptul, amintit deja, al arestării sale pe aeroportul din Nashville, ar fi trebuit luat de mult în evidența organelor însărcinate cu protecția președintelui. Dacă s-ar fi procedat așa, cele șase gloanțe de pe Connecticut Avenue n-ar mai fi fost trase.

AGITAȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA PUTERII

Deși chestiunea incapacității președintelui Reagan, ca urmare a rănirii sale, nu s-a pus nici un moment, era clar că pînă la ieșirea sa din spital trebuia să gireze cineva treburile curente. Și întrucît vicepreședintele Bush nu era atunci în capitală, cel ce a venit la Casa Albă imediat după atentat și a acționat ca un interimar al președintelui a fost secretarul de stat (ministrul de externe) Haig. Adresîndu-se, prin intermediul televiziunii, cetățenilor S.U.A., el a spus: „Conform constituției, aveți președinte, vicepreședinte și secretar de stat. În această ordine". Numai că ordinea, după însăși legislația Statelor Unite, nu era aceasta.

Constituția S.U.A. are – potrivit chiar comentatorilor americani – și prevederi cam învechite, care nu prea mai corespund realităților sfîrșitului de veac 20, cum ar fi, de exemplu, existența timp de mai bine de două luni de zile a doi președinți. Însă în ceea ce privește asigurarea succesiunii în caz de dispariție subită a președintelui, constituția americană, susțin aceiași comentatori, funcționează remarcabil. Imediat după dispariția președintelui, el este înlocuit de vicepreședinte, care continuă mandatul prezidențial pînă la viitoarele alegeri, fără însă a-și numi un vicepreședinte (același lucru se întîmplă și în cazul demisiei președintelui). Multă vreme, rolul vicepreședintelui s-a redus doar la atît, adică la acela de rezervă pentru cazul cînd funcția supremă devine vacantă. În rest, el nu era la curent cu nici una din treburile de stat importante, iar despre deciziile președintelui afla din ziare, ca orice muritor. Unii vicepreședinți au caracterizat ei înșiși, în cuvinte uneori de spirit, alteori de amărăciune, lipsa de greutate a posturilor pe care le dețineau. Astfel, prin 1900, cînd era vicepreședinte, Theodore Roosevelt spunea că „un vicepreședinte este și mai inutil decît un prinț consort". Un alt vicepreședinte, Th. R. Marshall, declara: „Ar fi pentru mine o nespusă tragedie să-l înlocuiesc pe președinte, fiindcă nu sînt la curent cu nimic. Cel mai mărunt funcționar al guvernului ar fi mai calificat decît mine". Iar Harry Truman, pe care Franklin Delano Roosevelt îl ținea cu totul în afara problemelor de stat (el n-a știut nimic nici de Ialta, nici de cercetările pentru fabricarea bombei atomice), avea pentru funcția sa de atunci cuvinte nu prea măgulitoare: „Vicepreședintele Statelor Unite este la fel de inutil ca și a cincea țîță la vacă". În ultimele decenii însă participarea vicepreședintelui la treburile statului a crescut.

Dar ce se întîmplă în cazul dispariției simultane a președintelui și vicepreședintelui, sau a vicepreședintelui devenit președinte? Potrivit unei reglementări din 1947, s-a stabilit o ierarhie strictă a personalităților administrației, în virtutea căreia dispariția celor din față permite preluarea automată a funcției supreme de către numărul la care s-a ajuns. Iată primii 9 de pe listă: 1). Președintele; 2). Vicepreședintele; 3). Speakerul Camerei Reprezentanților; 4). Vicepreședintele Senatului; 5). Secretarul de stat (ministrul de externe); 6). Ministrul trezoreriei; 7). Ministrul apărării; 8). Ministrul justiției; 9). Ministrul de interne. Urmează apoi ceilalți membri ai administrației, citați într-o ordine ierarhică riguroasă.

După cum se poate lesne observa, în cazul atentatului împotriva lui Reagan, secretarul de stat sărise cu două locuri mai în față, ca să nu mai vorbim de faptul că secretarul (ministrul) apărării avea și el întîietate în problemele militare. Sosirea la Washington a vicepreședintelui George Bush a pus însă capăt acestei mici neînțelegeri și totul a intrat în normal. Dealtfel, președintele Reagan a fost tot timpul „în exercițiu", chiar și pe timpul cînd s-a aflat în spital.

Dind la o parte pe oamenii din gardă, președintele Reagan salută pe ziariști. Se observă mașina blindată a președintelui

Gardianul din stinga il observă pe asasin

Cu mina încă ridicată, Ronald Reagan înregistrează șocul provocat de glonte

Roland Reagan, avind privirea îndreptată în continuare spre asasin, este împins de oamenii din gardă în mașina blindată

Autorul atentatului, John Hinckley, după arestare (sus)

Celelalte trei victime ale atentatului : purtătorul de cuvint al Casei Albe, James Brady (i se văd doar picioarele), un agent de poliție și un membru al serviciilor de gardă (in prim plan, stinga)

LA FIECARE 13 SECUNDE SE CUMPĂRĂ O ARMĂ ?!

Nimeni n-a negat legătura dintre tentativa de asasinat din fața hotelului Hilton și climatul de violență din Statele Unite, țara în care se comit, raportat la o sută de mii de locuitori, de 9 ori mai multe crime decît în Europa occidentală, țara în care se înregistrează un omor la fiecare 24 de minute, în care rata creșterii anuale a criminalității este de 13 la sută, iar criminalitatea în Statele Unite – fenomen aflat, potrivit statisticilor, într-un proces de creștere vertiginoasă – este pusă în relație și cu proliferarea armelor. În S.U.A., la fiecare 13 secunde se cumpără o armă de foc. Ca urmare, pentru cei 250 milioane de americani se află în circulație nu mai puțin de 150 milioane arme de foc, dintre care 55 milioane de revolvere. Și este limpede că oricare ar fi mobilurile atentatelor, oricine ar fi autorii, ducerea lor la îndeplinire este într-o măsură foarte mare facilitată de posibilitatea procurării fără probleme a armelor necesare.

Dacă s-au ridicat voci contra vînzării libere și deținerii fără restricții a armelor? Da, în repetate rînduri. Au făcut-o cunoscute personalități, printre care senatorul Edward Kennedy, adversar hotărît al vînzării libere a armelor. Un alt senator, Daniel Moynihan întreba Congresul: „Oare cîte împușcături vor mai fi necesare ca să terminăm o dată cu pistoalele?". Se pare că foarte multe. Pentru că, lăsînd la o parte faptul că însuși președintele Reagan este partizanul circulației nestingherite a puștilor și revolverelor pe teritoriul american, la mijloc sînt interesele de miliarde de dolari ale producătorilor de arme, constituiți în atotputernica National Rifle Association. Iată portretul pe care-l face acestei companii revista „Paris Match": „National Rifle Association, puternic grup de presiune care susține și protejează dreptul de a cumpăra și utiliza liber o armă de foc, militează, de-a lungul anilor, punînd la bătaie miliarde de dolari, pentru ca să nu se poată vota de către Senat sau Congres nici o lege preventivă, nici un oricît de mărunt articol în vreo lege avînd drept scop controlarea sau limitarea, fie neînsemnată, a șuvoiului irațional de arme, petarde și muniții care inundă Statele Unite de la un capăt la altul". Deviza acestei companii este: „Nu armele omoară, ci oamenii". Sofism ieftin, care n-a împiedicat pe „Le Nouvel Observateur" să pună această companie direct în cauză: „Dacă președinții americani au o rată a mortalității mai ridicată decît alții, dacă între New-York și Los Angeles se comite o crimă la fiecare 24 de minute, această asociație își are negreșit contribuția ei". Legat de deviza cu privire la raportul om-armă în răspunderea pentru crimele ce se produc, este de notat că negustorii de puști etalează la loc vizibil tot felul de panseuri cu conținut asemănător. Astfel, la prăvălia de unde și-a cumpărat Hinckley revolverul de calibrul 22 atîrna o pancartă pe care scria: „Armele nu sînt mai responsabile pentru crimele produse decît muștele din lăzile de gunoi".

Că nu este așa, că vînzarea liberă a puștilor și pistoalelor mărește, ipso facto, criminalitatea, este recunoscut acum de toți specialiștii. O dovadă în plus o constituie situația din Massachusetts, stat a cărui legislație a devenit foarte severă împotriva armelor de foc. În numai doi ani după adoptarea acestei legislații, numărul omuciderilor a scăzut cu peste 55 la sută.

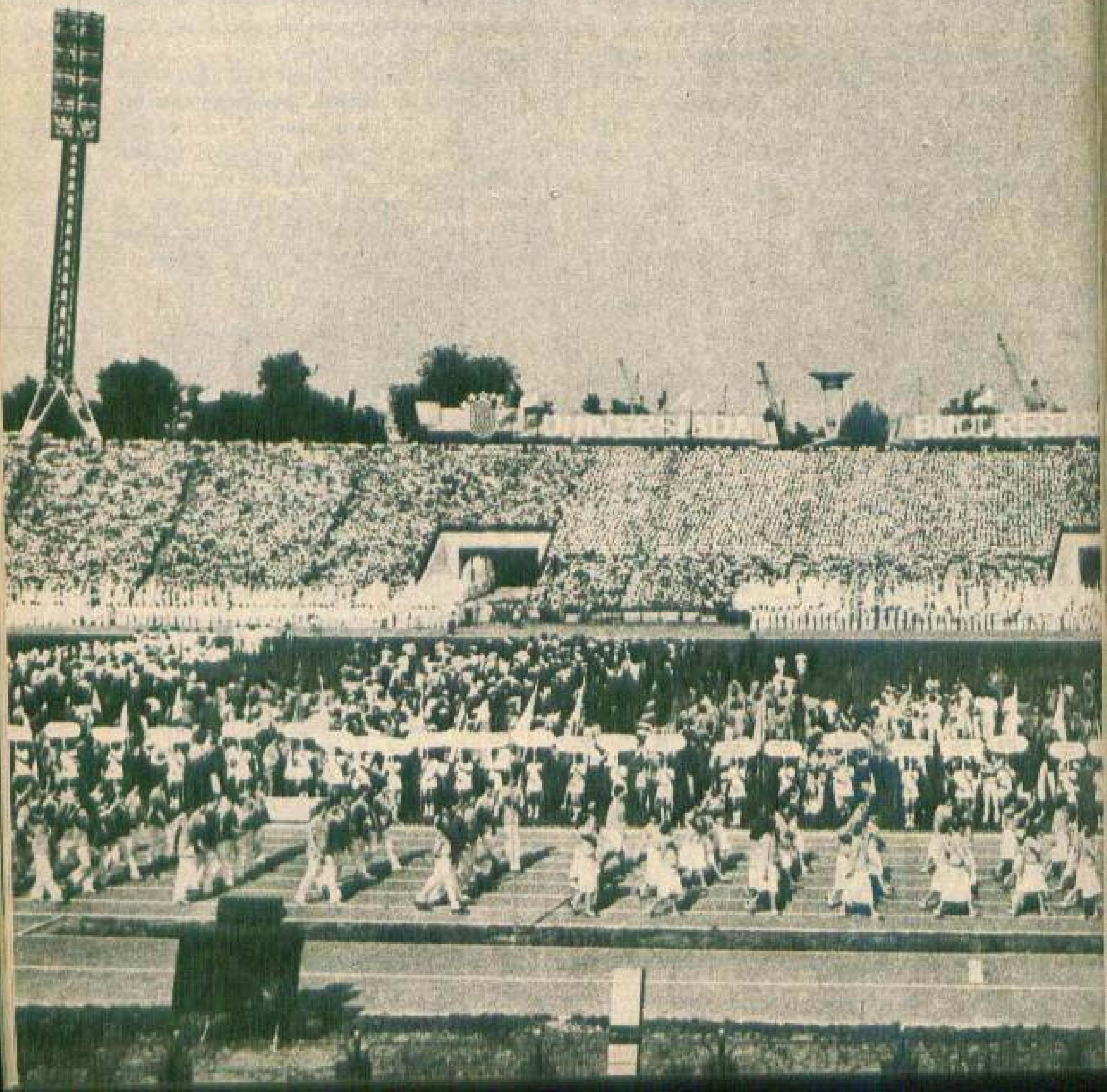
O MESERIE PERICULOASĂ

Atacul de la 30 martie 1981 asupra lui Ronald Reagan a constituit al 11-lea atentat împotriva unui președinte al Statelor Unite. Cu acest prilej, s-a relevat că, începînd din 1865, un președinte american din cinci a fost victima unei tentative de asasinat, reușite sau nu, ceea ce face ca exercitarea în S.U.A. a prerogativelor prezidențiale, oricît de glorioasă ar fi, să rămînă una din meseriile cele mai periculoase din lume.

Ce-i de făcut? Nimeni n-a pretins că deține cheia sigură a problemei. Dar foarte mulți au fost de acord că, și pentru securitatea președinților, luarea de măsuri hotărîte împotriva proliferării violenței, în frunte cu limitarea circulației armelor, ar fi binevenită. Astfel de măsuri vor face cu siguranță ca riscul meseriei de președinte american, chiar dacă rămîne, să fie unul mai mic. Pentru că, la urma urmei, chiar și președintele nu-i decît un om.

ION D. GOIA ■

UNIVERSI

ADA '81

Desfășurată sub înaltul patronaj al președintelui Nicolae Ceaușescu, cea de-a 11-a ediție a Jocurilor Mondiale Universitare de vară a constituit un eveniment sportiv major, o mică Olimpiadă, cum a mai fost ea numită, avîndu-se în vedere valoarea participării și a rezultatelor înregistrate. Dar semnificația Universiadei în ediție bucureșteană trebuie căutată dincolo de cadrul strict al întrecerii sportive. S-a spus, astfel, că a fost un festival al păcii și prieteniei, al tinereții de sub semnul lui Gaudeamus, al încrederii în oameni, în puterea lor de a construi o lume mai bună. Nimic mai adevărat, de vreme ce sub același cer senin de iulie s-au putut trăi, cunoaște și înțelege tineri de pe toate continentele. Mai presus de orice deosebire de rasă, limbă, convingere, bucuria de a trăi și a fi tînăr a irumpt către înălțimi. Floare între flori, înălțîndu-se spre soare pe ospitalierul pămînt românesc...

Au fost zile de regal sportiv în București, s-au aflat mari campioni, am asistat la o veritabilă sarabandă a recordurilor și la spectacole de înaltă ținută. Au fost, totodată, zile de efort susținut ale unor oameni care au ținut să nu dezmintă renumele de bună gazdă al poporului român. Și au reușit: vorbele atît de frumoase rostite de oaspeți și publicate în presa cotidiană înseamnă mult mai mult decît simple declarații de curtoazie. De zeci, de sute de ori am auzit, în multe din limbile pămîntului, cuvîntul acesta cu profunzimea simplității: „Mulțumesc!"

Amintirile sînt încă puternice. Revedem „solo"-ul scînteietor al Nadiei, fantastica finală a baschetbaliștilor, bucuria [illegible] a Sandei Simeonov pentru aurul Jocurilor dar și al încrederii regăsite după convalescență, drama [illegible], demnitatea maratonistului învins numit Vigneron, neputința electronicii de a-i departaja pe înotătorii Paulus și [illegible], notele de zece trecute în contul săritoarei chineze Chen Xiaoxia. Dar să nu anticipăm și să deschidem „jurnalul" pe paginile căruia s-a scris Universiada 1981, București — România...

IEȘIREA LA RAMPĂ

După ce, duminică, competiția a avut drept uvertură o ceremonie oficială și un spectacol „în care zîmbetul și sobrietatea s-au aflat împreună, ceea ce este dealtfel caracteristic românilor" (Carlo Metrola, conducătorul delegației italiene), luni a fost „Ora H". 2000 de bucureșteni au luat drumul patinoarului 23 August, unde luptătorii români de greco-romane au susținut zece meciuri și au cîștigat tot pe atîtea. Start la volei, baschet, polo, floretă băieți, sărituri. Iar la Palatul sporturilor și culturii s-a cîntat pentru prima dată Gaudea-

mus în cinstea învingătorilor. Aici, după ani și ani de așteptare, după ce vreme îndelungată singurul nume de luat în seamă era al lui Dan Grecu, am putut vedea cum gimnastica românească poate avea și alți băieți de ...aur. Kurt Szilier, Emilian Nicula, Romulus Bucuroiu, Dan Odorhean, adică echipa României, și încă o dată primul dintre ei, la individual compus, au urcat pe cea mai înaltă treaptă a podiumului! De reținut: Szilier s-a aflat la egalitate cu sovieticul Korolev, cea mai mare notă a fost acordată unui excepțional exercițiu la bară fixă (Emilian Nicula — 9,90), iar pentru unii dintre participanți însăși prezența într-un asemenea valoros concurs a reprezentat un succes, ceea ce poate constitui o explicație a execuțiilor ratate care și-au mai făcut loc. Dincolo de toate acestea, ziua de 20 iulie va rămîne înscrisă în cartea sportului nostru drept ziua ieșirii la rampă în plen a gimnasticii masculine.

CE ÎNSEAMNĂ FERICIRE LA 79 DE ANI

Ziua a doua. La Polivalentă nu aveai unde arunca un ac. Mai bine de 7000 de oameni, mulți dintre ei aflînd de „Tsukahara" abia prin anii Montrealului, ai primei medii 10 din istorie, au venit să vadă cu ochii lor dacă Nadia a rămas Nadia. La rîndul ei, copilul de ieri plecat din Onești pentru a cuceri lumea fremăta de emoție și nerăbdare: era asaltul singurului titlu care-i lipsea din palmares, iar acel titlu era pus în joc nu la Skien, Copenhaga sau Fort Worth, ci Acasă. Studenta Nadia Comăneci, suportînd și ea, în timp, transformările vîrstei, s-a arătat, din nou, aproape de perfecțiune la trei dintre aparate, mai ales la sol, unde s-a prezentat după ratarea de la bîrnă. Am crezut că această neșansă o va face să-și piardă cumpătul. Ne-am cutremurat o clipă, la gîndul că vom asista chiar aici, la București, la o mare înfrîngere. Ei bine, Nadia a intrat pe covor de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat, de parcă atunci ar fi început concursul. Cu un calm olimpian, dezinvoltă și grațioasă, Nadia a reamintit unei săli în extaz de zina de la Montreal: (10!), iar reporterului de spusele Ancăi Grigoraș, fostă și ea, ca ieri, medaliată la astfel de întreceri, antrenoare, în ultima vreme — alături de Gheorghe Gorgoi — a marii campioane: „Fata asta are nervi de oțel. Cînd vrea, e în stare să doboare și munții, atîta forță poate strînge în ea".

Dacă a existat o concurentă ce i-a periclitat poziția, aceea nu s-a numit nici Stela Zaharova, nici Maria Filatova, nici Zhu Zheng. Ea s-a chemat Emilia Eberle. În luptă, la rîndu-i, cu timpul curgînd nemilos — păstrăm relativ proaspătă în memorie apariția micii arădance în arena gimnasticii mondiale —, Emilia a făcut unul dintre cele mai bune concursuri ale sale din ultimul timp. Dar la al patrulea aparat, după un început promițător, cu un dublu salt perfect, Emilia a căzut. Ieșind de pe covor, ea rostea încet, ca pentru sine: „Ar fi fost prea frumos..." În asemenea împrejurare, Stela Zaharova a primit argintul, a treia fiind Dumitrița Turner, sigură și egală cu ea însăși la toate aparatele. Cu Rodica Dunca pe poziția a patra și cu Emilia (numai) pe a cincea, echipa României a acumulat 118,0 puncte, mai mult decît Uniunea Sovietică (116,20) sau R.P. Chineză (115,60) devenind campioană mondială universitară.

În această vreme, la sala de la 23 August, devenită a scrimei, finala floretiștilor semăna cu cea de la competiția supremă, disputată cu prea puțin timp în urmă. În orice caz, ordinea primilor doi a fost identică, Petru Kuki primind o nouă medalie de argint, metalul cel mai strălucitor revenind, ca și în orașul francez Clermont-Ferrand, sovieticului Smirnov. A început și festivalul atletic, cel dintîi campion fiind aruncătorul de greutate Mike Carter, din S.U.A. În cealaltă finală a zilei, cursa de 10 000 m a măsurat, de fapt, 10 400, numărătorii de ture uluindu-se, pur și simplu, timpii înregistrați nemaiavînd, astfel, relevanță. Notabilă, oricum, performanța tînărului nostru atlet György Marko, care a trecut linia de sosire după învingător, Toomas Turb (URSS). Gafa arbitrilor — indiscutabil, mare, dar trebuie spus că nu e prima competiție atletică importantă unde s-a întîmplat așa ceva — nu l-a împiedicat pe Adrian Paulen, președintele Federației internaționale de atletism amator, să exclame: „M-am îndrăgostit de Universiadă! La vîrsta mea, la 79 de ani, cred că-mi este îngăduit... În cursul dimineții, cînd am văzut 10 000 de spectatori la calificări, am fost un om fericit!"

La sărituri, moment memorabil: după două decenii, o sportivă, Ruxandra Hociotă, cucerește o medalie (bronz, la trambulină). Chinezoaica Li Yihua trece granița celor 500 de puncte, anunțînd parcă spectacolul de înaltă ținută care urma.

INEFABILUL ÎNĂLȚIMILOR

Amatorul de sport începe să aibă miercuri mari probleme. Întrecerile devin tot mai pasionante și e de-a dreptul imposibil de ales între un sport sau altul. La Patinoar, spre pildă, casele de bilete au fost luate din nou cu asalt. Din cei cinci români, trei au cucerit aurul, ceilalți mulțumindu-se cu argintul. Dintre campioni, Ștefan Rusu obține o performanță ieșind din limitele obișnuitului: după titlul olimpic, mondial și continental (acesta apropriat de 4 ori!) el își completează palmaresul prin medalia Universiadei. Frumoase și rezultatele lui Nicolae Zamfir și Ion Draica, chiar și cele ale lui Constantin Alexandru (de la care am așteptat totuși aur, el pierzînd în meciul decisiv în fața unui out-sider) și Vasile Andrei.

Atletismul a ținut, de asemenea, afișul. 25 000 de spectatori au asistat, printre altele, la o neobișnuită cursă de 1500 m. Totul părea normal, plutonul se înșirase monoton și, deodată, a țîșnit necunoscutul Aouita. Un sprint sec, uluindu-i parcă pe ceilalți, un avans însemnat și o explozie de bucurie a unui om care cîștiga pentru țara sa, pentru Maroc,

prima medalie la J.M.U. Îl vedem şi acum aievea, cu braţele înălţate a victorie cînd nu încheiase încă cursa şi ne întrebăm ce timp ar fi înregistrat dacă gîndea la record, şi-l aşteptăm în ziua cînd va bate, poate, recordul lumii, zi în care îşi va aminti de Bucureşti, oraşul afirmării sale... La 800 m, Gabriela Dorio a cîştigat cel dintîi duel cu Doina Melinte. La 400 garduri, un american, David Lee, s-a arătat demn de a-l concura pe marele Edwin Mozes. Poliatlonul feminin, devenit, în premieră la o competiţie de anvergură, heptatlon, şi-a desemnat învingătoarea în poloneza Malgorzata Guzowska, Corina Ţifrea cucerind bronzul şi înregistrînd un record naţional. Mel Lattany, din S.U.A., şi frumoasa Beverley Goddard din Marea Britanie au fost primii la 100 m. Apriga dispută a săritorilor de triplusalt s-a încheiat cu victoria sportivului chinez Zou Zhenxian, la înălţime valorosul Demianiuk s-a clasat abia al şaselea (campion: Leo Williams, din S.U.A.), iar în întrecerea suliţaşelor Petra Felke (R.D.G.) a avut „aruncarea de aur" în ultima încercare.

La Palatul sporturilor, finale pe aparate la masculin. Solul a avut doi cîştigători, românul Dan Odorhean şi chinezul Li Ning, calul cu mînere — patru, situaţie rar întîlnită! Ei s-au numit Li Ning, Li Xiaoping (R.P. Chineză), Iuri Korolev (URSS) şi Kurt Szilier (România). Mai simplu a fost la inele (învingător Li Ning, din nou el), sărituri (Li Yuejiu, urmat de Odorhean), paralele (de astă dată un japonez, Koji Sotomura) şi bară, unde adversar pentru Niculi a fost... perfecţiunea. Aşa s-au încheiat cele mai frumoase zile ale gimnasticii masculine româneşti.

La floretă, sovietica Ana Dmitrenko o învinge în asaltul hotărîtor pe Aurora Dan. Argintul acesteia prefaţă însă o mare izbîndă.

La înot, surpriza a venit de la prima finală: la 100 m bras a învins vest-germana Angelika Knipping. Alt laureat al zilei, în aceeaşi probă, dar la masculin — americanul Nick Nevid.

Un mare sportiv, Thierry Vigneron, face pronosticuri. „Va fi luptă mare la prăjină". Dincolo de victorie, pentru blondul francez

Nadia Comăneci sau graţia absolută

mai preţioasă este senzaţia pură a zborului. „Pentru că, nu-i aşa, există un inefabil al înălţimilor..."

GENEROZITATEA CAMPIONULUI

Final de apoteoză la gimnastică. Sala arhiplină, spectacol sportiv la graniţa cu arta, o gală de vis. Steaua Nadiei a mai strălucit o dată. La sărituri, ea a împărţit cea mai înaltă treaptă a podiumului cu Stela Zaharova. Nu a fost singură nici la paralele, unde Emilia Eberle a lucrat atît de precis încît 9,85 a apărut publicului o notă modestă! La sol, în schimb, exerciţiul ei a ridicat sala în picioare, consti-

tuind cel mai frumos final cu putință pentru un concurs de gimnastică de înaltă valoare, cum a fost acela de la Universiadă. Brigada de arbitre, încercînd să mai recupereze din dărnicia primei zile, i-a acordat 9,90. În inimile noastre, Nadiei i se cuvine 10. Pentru nenumăratele clipe de încordare și bucurie pe care această fată ni le-a dăruit... Extraordinară a fost și Emilia. Pe „puntea suspinelor" ea a fost de o uimitoare siguranță, nota primită (9,90) însemnînd o frumoasă revanșă asupra neșansei de marți. Și să nu le uităm nici pe Dumitrița sau Rodica, medaliate și ele, cu argint sau bronz, după cum trebuie să le mulțumim și Stelei Zaharova, Mariei Filatova, chinezoaicei Zhu Zheng, japonezei Yayoi Kano, celorlalte fete care au strălucit la Polivalentă.

18 medalii, dintre care 12 de aur, iată un bilanț demn de harnica noastră școală de gimnastică.

O fată de aur este și Carmen Bunaciu. Ea învinge, în proba favorită (200 m spate), campioana Statelor Unite și urcă pe podium între două americance. Pe care nu le privește de la înălțime decît o clipă, după aceea invitîndu-le alături, pe cea mai înaltă treaptă. Generozitatea stă bine autenticului campion.

Și luptătorii de greco-romane au ținut pasul gimnasticii: zece concurenți, tot atîtea medalii! Ion Păun, Ilie Matei, Victor Dolipschi — aur, Nicu Gingă și Gheorghe Ciobotaru — argint, acestea sînt numele noilor performeri. Uralele de la Patinoar nu mai conteneau.

Un italian (Giovani Scalzo) cîștigător la sabie. Un sportiv sovietic (Serghei Kuzmin) la trambulină. Drapelele U.R.S.S. și S.U.A. înălțîndu-se, pe rînd, la piscina 23 August, pentru Jill Sterkel, Serghei Zabolotnov, Kris Kirchner. Armin Lemmne, din R.D.G., primul la disc. Adăugați-i precedenților laureați: universalitatea întrecerii studenților sportivi ai lumii nu-i vorbă goală.

Așteptată zeci de ore și durînd ceva mai mult de cinci, prăjina a fost marele spectacol promis de icarii Poliakov și Volkov, Vigneron și Houvion. Mult anticipatul duel Vigneron-Poliakov n-a mai putut avea însă loc, chiar dacă cei doi s-au aflat la start, pentru că în acea zi de joi 23 iulie Konstantin Volkov, sătul să stea în umbră, n-a putut fi bătut, tresărirea lui de orgoliu anunțînd fantasticul record mondial, 5,84, pe care l-a realizat la puține zile după victoria de la Universiadă. Palpitantă a fost și finala de la 110 m garduri, cîștigată de Larry Cowling la numai 8 sutimi în fața clujeanului Pal Palffy. Încă două medalii, de bronz — Ion Zamfirache, la disc, și Liodor Pescaru, la marș, au completat recolta sportului românesc.

SPRE... MILIONIMI DE SECUNDĂ?

Întrebarea nu este chiar așa deplasată de vreme ce vineri Bill Paulus, americanul-recordman al lumii, și compatriotul său Bob Placak au fost înregistrați în 55,412 pe 100 m fluture, calculatorul electronic rămînînd neputincios în încercarea sa de departajare la miime de secundă! În aceeași probă, dar la fete, Jill Sterkel termină prima, Carmen Bunaciu a treia. Și la atletism tot fetele au fost fruntea, Florența Crăciunescu călcînd viguros pe urmele Liei Manoliu și Argentinei Menis. Iar dacă ea a urcat pe treapta de sus la premierea de la disc, două locuri mai jos s-a aflat, pe același podium, o altă româncă, Mariana Ionescu. S-au mai văzut cazuri, ar putea exclama cineva. Numai că între aur și bronz a existat de data aceasta cea mai strînsă legătură: Florența și Mariana sînt surori...

REVANȘA SCRIMEI

A exista, cîndva, în sportul românesc o mare campioană numită Olga Orban. Au mai fost și alte floretiste prin truda și talentul cărora scrima românească și-a făurit o tradiție. Dar anul trecut, la Olimpiadă, sportul acesta făcea un pas înapoi. S-au pierdut talentele? Răspunsul a venit la București, la Universiadă. Sîmbătă 25 iulie, pe seară, publicul aflat la sala 23 August aplauda frenetic, emoționat privind chipurile celor cinci fete, cu cîte o lacrimă fierbinte în colțul ochilor. Viorica Țurcan, Marcela Moldovan, Aurora Dan, Elisabeta Guzganu și Csila Ruparcics au făcut din echipa de floretă a țării cea mai bună echipă a Universiadei. Iată una dintre cele mai frumoase surprize ale jocurilor.

Atletismul și-a desemnat noi campioni. Frumoasa Kathy Smallwood, imbatabila Helma Knorscheidt, agilul Cliff Wiley, tenacea Anna Kostetkaia, vînjosul Klaus Ploghaus, iutele Iuri Naumenko. Pentru noi, cea mai așteptată probă a fost lungimea fetelor, unde le aveam pe Anișoara Cușmir și Vali Ionescu. Și, vreme de cinci sărituri (din șase), am trăit cu iluzia că recordmana și campioana olimpică Tatiana Kolpakova va fi învinsă. Anișoara a mers „ceas", cum se spune, Tatiana intrîndu-și în mînă abia la a patra tentativă — 6,76, la 1 centimetru de cea mai bună săritură a româncei, apoi 6,81 și încă o dată 6,76. Fetele noastre (Anișoara locul 2, Vali locul 3) au trebuit să amîne împlinirea promisiunilor, recunoscîndu-se învinse de o sportivă de mare valoare.

Continuă să cadă recordurile la piscină. Tenisul avansează, ca și turneul de polo, baschet, volei. La Patinoar a venit rîndul luptătorilor de la libere. Universiadă din plin. „O competiție atît de simpatică" încît Sara Simeoni a uitat cu totul de boală, de prea puținele antrenamente făcute. Atletismul e viața ei, ne spunea campioana înălțimilor și a modestiei, și fiecare săritură depinde de atmosfera de pe stadion, de cum simți spectatorul. Nu e ca la o cursă în care totul se termină în puține secunde...

AGONIE ȘI EXTAZ

Cu un ochi rîzînd pentru grandiosul spectacol de „la revedere", cu celălalt umezit la gîndul că timpul trece atît de repede, am închis duminică cartea atletismului Universiadei '81. A fost prea frumos pentru a nu aminti în întregime întîmplările ultimei zile de întreceri în sportul sporturilor. 800 m femei. Doina Melinte și Gabriela Dorio sînt din nou protago-

niste, dar ordinea de la 1500 e acum schimbată. Băcăuanca face „cursa vieții sale", cum scria Romeo Vilara, o cursă atît de bună încît marea învinsă din Italia o va îmbrățișa în stil latin. Se alătură lor o altă româncă, Tudorița Moruțan, sosită a treia. Înălțime femei. Recordmana lumii, campioana olimpică Sara Simeoni își recîștigă titlul mondial universitar cucerit în urmă cu patru ani la Sofia și pierdut acum doi ani în Mexic. Rezultat bun, 1,96, care o face pe Sara să se manifeste ca un copil. De bucurie, firește. 800 bărbați. Grecul Moutsanas este învins la finiș de Hauck (R.D.G.), într-o sosire de spectacol. Ștafeta 4 × 100 m. Victorie americană, și la băieți și la fete. Atleții sovietici își iau revanșa în cvadrupla cursă a turului de stadion, impresionantă fiind victoria de la masculin, în care Viktor Markin a recuperat un avans ce părea decisiv. Proba de 3000 m ne-a reamintit că sportul are marile sale drame. Valentina Ilinîh avea, la intrarea în ultimul tur, mai bine de 50 de metri avantaj față de Maria Radu. Aceasta din urmă își pierde poziția, nerezistînd atacului Bredei Pergar. Medalie de argint pentru sportiva din Iugoslavia? Nu, deoarece, sub ochii noștri uimiți, Natalia Ilinîh începe să se împleticească, linia de sosire se îndepărtează parcă pentru ea în loc să se apropie, Breda zărește minunea, depășind-o pe lideră, care, cu ultimele puteri, trece linia ce părea să-i consfințească victoria, prăbușindu-se. La aruncarea suliței, Dainis Kuula (U.R.S.S.) a onorat competiția și debutul în marele atletism al stadionului bucureștean „23 August" trimițînd obiectul zburător dincolo de orice limită atinsă vreodată pe pămînt românesc (89,52). Maratonul, în premieră la Universiadă. Americanul Wells Herbert conduce multă vreme, dar primul iese pe stadion, cu un avans apreciabil, sovieticul Ivan Kovalciuc. Al treilea, spre surpriza plăcută a tribunei, Gheorghe Buruiană. În fine, la 5000 m, Douglas Padilla a cîștigat ultima medalie de aur a întrecerii, pentru Statele Unite.

Ne-am despărțit, la oră de seară, de atletism, cu bucuria de a fi cunoscut mari campioni, de a fi văzut tribune populate ca atunci cînd lumea gusta altfel farmecul sportului-sporturilor, dar și cu nostalgie. Despărțirile sînt întotdeauna dureroase...

Carmen Bunaciu — a doua medalie de aur, eleva Cristinei Soptereanu repetînd astfel performanța din Mexic. Dacă am mai avea și alte înotătoare la fel de dotate, tenace și ambițioase ca această fată!... Jill Sterkel și Serghei Zobolotnov au făcut și ei o figură asemănătoare, urcînd, adică, iarăși pe cea mai înaltă treaptă a podiumului. Tot într-un sport legat indispensabil de apă, la sărituri, Chen Xiaoxia, studentă din R.P. Chineză, entuziasmează public, specialiști și arbitri: patru note de 10.

Un suedez, Bjoerne Vaeggoe, devine campion la spadă. Luptătorii de libere se apropie — sau dimpotrivă — de medalii. Patru finale la tenis vor fi disputate și de români (nu se știe deocamdată cine accede într-a cincea). Și totuși, vorbind de sporturile individuale începem să ne gîndim tot mai mult la cele de echipă.

ÎN FINE, IRINEL

Maratonul voleiului se apropie de sfîrșit, cu băieții noștri în prim plan. Ca și acela al baschetului, unde echipa masculină a tricolorului și-a făcut deja „planul" (e puțin lucru să fii alături de U.R.S.S., S.U.A. și Iugoslavia în semifinale?), cea feminină la fel, ba încă cu perspective de mai bine. Apropo de sportivii români. Bilanțul general devine tot mai strălucit. Virginia Ruzici a făcut un joc ireproșabil (doar patru mingi greșite în 14 ghemuri) și nu i-a lăsat nici o speranță Luciei Romanov în finala de simplu. La puțină vreme după aceea, marea noastră campioană făcea ceea ce altădată îi revenea lui Țiriac, adică dirija jocul de dublu. Numai că acum lîngă ea se afla nu Ilie Năstase, ci Florin Segărceanu. Deci, de două ori aur și o dată argint la tenis. De adăugat medaliile de bronz cucerite de luptătorii Aurel Neagu și Gheorghe Fodore, precum și de echipa de sabie (probă cîștigată de Italia).

Sînt cîțiva ani buni de cînd colegul Adrian Vasiliu spunea, în stînga și-n dreapta, că natația românească va avea o nouă și mare vedetă, că în afară de Carmen mai există și Irinel. Și am tot așteptat să-i vedem împlinită profeția pînă cînd, de curînd, ne-am zis că se mai pot înșela și specialiștii. (Nu mai departe decît ieri notam cu regret că Bunaciu e singură). Și iată că, atunci cînd nu mai credeam în ea, minunea s-a produs. Luni, 27 iulie, în finala de 400 m mixt, Irinel Pănulescu a cîștigat lupta cu adversare de valoare și cu inerția, sosind a treia, pentru a urca în cele din urmă la argint, în urma descalificării americancei Anne Tweedy. Pe primul loc — Mayumi Yokoyama, nume japonez, dar sportivă cetățean american. Alți învingători la înot: Serghei Fesenko (la al doilea titlu), Kim Linehan, fostă recordmană a lumii; sovieticii la 400 m mixt, americanca în cea mai lungă probă a craulistelor (800 m).

UN BRONZ CÎT... UN AUR

Satul începe să devină mai gol. Lumea se grăbește, pe universitari îi așteaptă alte examene, în amfiteatre sau arene. Universiada se află la ora ultimelor decizii.

În această zi de marți 28 iulie tenisul a avut în program două finale iar pe treapta de sus a podiumului tot atîtea „dubluri" din România. Adică Virginia Ruzici — Florența Mihai și Florin Segărceanu-Andrei Dîrzu. Fetele au oferit un spectacol de neuitat în compania unor tenace jucătoare japoneze. Băieții au refăcut un teren ce părea pierdut (două seturi handicap și 3—4 în al treilea) în fața cuplului italian. Luptele libere și-au desemnat alți cinci campioni, dintre care trei din Uniunea Sovietică. Pentru tricolori, un loc secund: Gheorghe Bîrcu. Cădere de cortină și la Ștrandul tineretului, cu un solist (Li Hongping, din R. P. Chineză) de nota 10, acordată în două rînduri. Într-o altă zonă de București, la piscina „23 August", se consemnează noi recorduri ale competiției; odată urcă pînă la aur un sportiv sovietic, de trei ori americanii.

Decizii și în sporturile de echipă. La polo, acolo unde am trăit o vreme febra... aurului, Hagiu și ceilalți cuceresc a treia medalie ca valoare, ceea ce nu e totuși de colea, într-o întrecere sub semnul dramatismului, al surprizelor. Americanii au fost neînvinși pînă în ultima zi, cînd au jucat cu băieții lui Tolea Grințescu. Aceștia au învins, un 6—4 care i-a costat pe americani primul loc, adjudecat astfel de cubanezi. În fine, baschet fete.

În urma unor dispute echilibrate, în care fetele noastre au luptat cu ardoare pentru culorile țării, demonstrînd un real progres, ele au reușit ceea ce nu s-a mai reușit pînă acum în întreaga istorie a baschetului nostru: o medalie, fie ea numai de bronz, într-o competiție de înaltă valoare. Ca o dovadă, primele locuri au revenit puternicelor echipe ale U.R.S.S și S.U.A.

SPECTACOLUL DE GALĂ

Miercuri 29 iulie. Ziua din urmă a Universiadei '81. Și, cu siguranță, printre cele mai frumoase.

Scrima și-a încheiat întrecerea în stil mare, ultimele ore din cele peste 100 de pe planșele de la „23 August" fiind ale unui concurs de mari performeri ai spadei. Dintre toți, cei mai buni s-au arătat frații Ion și Mihai Pop, Liviu Angelescu, Rudolf Szabo, Octavian Zidaru și așa echipa României a devenit campioană a lumii sportive universitare. La tenis laureat a fost unul dintre cei de pînă atunci, adică un român, adică Florin Segărceanu (Dîrzu i-a ținut pasul, intrînd în posesia bronzului). Campionul sovietic Vadim Borisov, creditat și cu un titlu european, i-a rezistat aproape 4 ore, i-a pus mari probleme în seturile de început, însă în final Florin s-a impus cu un clar 6—2. Că la natație concursul a fost sau nu chiar „de vis", cum se exprima cineva, iată o chestiune de domeniul relativului. Cert este că și în ziua ultimelor starturi au căzut alte recorduri, că Jill Sterkel s-a dovedit nu numai o mare visătoare dar și o înotătoare de senzație, cîștigînd pentru a cincea oară o medalie de aur, că între sportivii sovietici și cei americani dialogul protagoniștilor a continuat pînă a contenit competiția, recolta fiind întrucîtva egală. În această luptă și-au mai făcut loc și alții. Marea noastră certitudine Carmen Bunaciu sau acest Daniel Machek, care a adus bucurie delegației cehoslovace în ultima clipă. Revenind la această clipă, să ne întrebăm unde se situează valoric, cu adevărat, natația noastră, de vreme ce ștafeta Carmen Bunaciu, Brigitte Prass, Mariana Paraschiv, Irinel Pănulescu este în stare s-o întreacă pe cea sovietică, apropriindu-și medalia de argint?

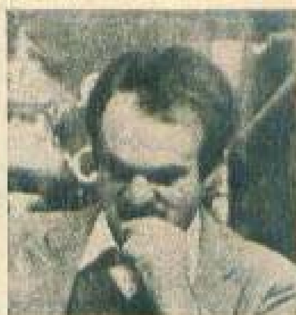
La Floreasca, pînă mai ieri un... fanion între sălile bucureștene, acum devenită „bătrîna" Floreasca, maratonul voleibalistic s-a încheiat prin două momente superbe, spectatorii, atît de numeroși încît nu puteau face nici o mișcare, au stat mai mult în picioare, obligați la această poziție de jocul marilor echipe ale României, R.P. Chineze, Cubei. Din prima și din cea din urmă țară au fost finalistele la băieți, rezultînd un meci dramatic, o luptă gigantică, o bătălie a nervilor. Cubanezii au cîștigat primul set, Cătahițiga și ai săi pe celălalt, apoi din nou Cuba, și iarăși Macavei, Ionescu, Mina, Gîrleanu, Enescu, Stoian, Grădinaru, Vrîncuț. În cel hotărîtor, băieții lui Nicolae Sotir, venerabilul maestru, au pornit greșit, remontînd însă de la 2—5 și cîștigînd la 9. Din China și din Cuba au fost fetele în lupta pentru aur. Spectacol, dăruire pînă la epuizare și o victorie numai aparent simplă pentru voleibalistele asiatice (3—0).

Și parcă pentru a ne face să ne despărțim și mai greu de ea, ducîndu-i amintirea mult în timp, Universiada a avut drept final apoteotic un joc de baschet cum bucureșteanul nu mai putuse să vadă. Un joc între matematică și artă, între știință exactă și frumos. Un joc în care americanul McGee a anulat cu mișcarea-i și saltu-i de felină handicapul celor 17 cm pe care uriașul sovietic Tkacenko îi avea în plus. Un joc al tuturor posibilităților, cîștigat de S.U.A. dar tot atît de bine putea să învingă și echipa marelui (doar la figurat) Serghei Kapustin. Dincolo de scor (93—87) să spunem că baschetul mare a dat la o parte tot vălul de mister ce-l despărțea de noi — în definitiv, echipa României a venit a patra, după cele două citate și după Iugoslavia, toate trei piscuri ale baschetului la care nici nu puteam privi înainte vreme. Am văzut tot ce se poate vedea în sportul dintre panouri și am mai văzut o sală arhiplină la Palatul sporturilor aplaudînd îndelung, minute în șir, după fluierul final, mulțumind astfel celor două finaliste pentru tot ce ne-au arătat. McGee, Carter, Boyle și ceilalți se bucurau ca niște copii, transformînd mișcarea unduitoare din teren într-un dans al bucuriei. Kapustin sau Deriughin găseau puterea să zîmbească privindu-și învingătorii fericiți. Fericiți erau și miile de oameni cărora Universiada în ediție românească le-a bucurat ochiul și le-a înnobilat sufletul cu SPERANȚĂ

GEO RAEȚCHI ■

În exclusivitate pentru almanahul „Flacăra"

3 „REPRIZE" CU SANDRO MAZZOLA

„VIITORUL FOTBALULUI E AL RIGORII, NU AL POEZIEI"

Cînd am plecat la Milano, însoțind delegația dinamovistă înaintea partidei cu Inter din Cupa U.E.F.A., mi-am propus, între altele, să stau de vorbă cu Mazzola, unul din „Monștrii sacri" ai fotbalului de acum 10-15 ani. Am crezut, recunosc, că va fi o treabă ușoară, știind că fostul jucător, retras din activitatea competițională în 1976, e consilier delegat la Inter. Am pregătit cîteva întrebări, le-am tradus într-o italiană cît mai corectă, dar socoteala de-acasă nu s-a potrivit cu cea de la Milano. Signor Sandro n-a avut timp pentru mine, dar l-am înțeles. Pe de-o parte, meciul cu Dinamo îl preocupa în mod deosebit și, se va vedea, nu fără temei, pe de alta, eu făceam parte, nu-i așa, din tabăra adversă.

Pînă la urmă însă l-am „prins", realizînd interviul de mai jos în mai multe „reprize".

1 LA CIRCOLO DI INTER, UN FEL DE SEDIU AL SUPORTERILOR FOSTEI DUBLE CAMPIOANE INTERCONTINENTALE, GAZDELE OFERĂ UN „DRINK" ÎN ONOAREA DINAMOVIȘTILOR. MAZZOLA E, FIREȘTE, PREZENT, SURÎZĂTOR CA UN JUNE PRIM. N-A RENUNȚAT LA MUSTAȚĂ ȘI E LA FEL DE SUPLU CA PE VREMEA CÎND JUCA, POATE CHIAR MAI SLAB. FUMEAZĂ, ÎN SCHIMB, ENORM, APRINZÎND TRABUC DUPĂ TRABUC. N-ARE NICI UN FEL DE MORGĂ, E SIMPLU, E DIRECT.

— Signor Sandro, vă mai amintiți de meciurile cu Dinamo?

— Firește. Dacă nu greșesc, am marcat 3 goluri în poarta lui Dinamo, toate la Milano, nu?

— Nu greșiți, ați înscris și la 6-0 și la 2-0 pentru Inter, la București însă n-ați jucat. De ce?

— O, nu mai știu. Sînt mulți ani de atunci, cîți sînt?

— Primele partide s-au disputat în 1964, ultimele în 1965, Inter s-a calificat de fiecare dată.

— Nici nu-i de mirare că s-a calificat, Inter era, pe vremea lui Herrera, o echipă formidabilă. O mașinărie cu 11 rotițe. Fiecare jucător era superspecializat, Picchi făcea regia, Burgnich realiza un marcaj sufocant, Jair fugea ca o mașină și așa mai departe.

— Așa e, numai că fotbalul de azi e tot mai mult altfel. Jucătorii nu mai sînt superspecializați, toți trebuie să știe și să facă de toate. E mai bine, e mai rău?

— E doar altfel. Schimbarea au adus-o, dacă nu mă înșel, olandezii, cu fotbalul lor așa-zis total. Nici acesta n-a durat însă mult, căci brazilienii au introdus zona, ajutîndu-se de o tehnică fascinantă. Ei au de partea lor, nu uitați, clima, în Brazilia se joacă, fără probleme, 365 de zile pe an. În prezent, anglo-saxonii par cei mai eficienți, dar asta nu se întîmplă, cred eu, din cauza strategiei la care apelează, un fel de semizonă cu marcaj strict în propria jumătate de teren, cît se datorează faptului că sînt mai puternici.

— În ce sens mai puternici? Mai puternici decît cine, signor Sandro?

— Sînt mai bine construiți decît noi, decît latinii.

— Bine, bine, dar brazilienii ce sînt?! Dar argentinienii, doar ei sînt campionii lumii?!

— N-aveți nici o grijă, pînă în Spania!

— Să înțeleg că anglo-saxonii au cele mai mari șanse la viitoarele mondiale?

— Da, da, viitorul fotbalului e al rigoarei, nu al poeziei.

— Frumos spus, dar cît de adevărat? și, mai ales, dacă va fi așa, cine va avea de cîștigat?

— Nu știu cine va avea de cîștigat și, ca să fiu sincer, nici nu-mi fac probleme din asta. Lumea, oricum, va iubi fotbalul și nu-l va părăsi, numai că ea trebuie să înțeleagă că fotbalul e, tot mai mult, o chestiune serioasă.

— Cum adică serioasă?

— O treabă ca oricare alta. Un interes, dacă vreți.

— Nu prea vă înțeleg, dar ce contează, opiniile dumneavoastră, dreptul dumneavoastră de a le exprima. Ne întoarcem deci la Herrera, da?

— N-am zis asta. Nu ne întoarcem nicăieri, mergem înainte, căci fotbalul nu-i modă, el nu va mai fi niciodată exact ce-a fost. Nu vedeți, prea puțini se gîndesc cum să joace și prea mulți caută să-i împiedice pe adversari s-o facă.

— Nici asta nu-i bine!

— Nu-i nici bine, nici rău, pur și simplu e. Victoria e totul.

— Gîndiți prea „italienește" signor Sandro.

— Fotbalul nostru a fost acuzat de multe, dar niciodată de lipsă de realism.

— Apropo, ce pronostic îmi dați pentru meciul de mîine?

— Va fi greu, Inter '81 nu mai e Inter '64, dar vom cîștiga. M-aș bucura să fie 2-0, cred că ne-ar ajunge pentru calificare.

Z A FOST, SE ȘTIE, 1-1 PE „SAN SIRO", DINAMO JUCÎND DE LA EGAL LA EGAL, DACĂ NU MAI BINE, CU ALTOBELLI ȘI COMPANIA. DUPĂ MECI, MAZZOLA ARĂTA LA FEL DE SENIN CA ȘI ÎNAINTEA LUI, IMPERTURBABIL RĂSPUNZÎND CU ELEGANȚĂ „CONTRELOR" ZIARIȘTILOR ITALIENI. N-AVEA TIMP, MI-A MĂRTURISIT, SĂ SE GÎNDEASCĂ LA PARTIDA RETUR, ÎL OBSEDA DERBIUL CU MILAN, EDIȚIA 189, TOTDEAUNA UN FEL DE „ÎNCEPUTUL ȘI SFÎRȘITUL LUMII" ÎN BĂTRÎNUL MEDIOLANUM. DE ACEEA, POATE, N-A VRUT SĂ DISCUTE DESPRE INTER.

— Ce impresie v-a lăsat Dinamo?

— E o echipă solidă, știe ce vrea. Portarul Moraru mi-a scos peri albi, a apărat ca un zeu, dar în mod deosebit mi-a plăcut marcatorul golului, Custov parcă, jucător serios. Cum de nu joacă în națională?!

— Poate va juca, mai are timpul. Știți, de cîteva săptămîni, de națională răspunde Mircea Lucescu.

— Am auzit. Sîntem, dacă pot spune așa, prieteni, sper să-l văd la București E, ca și Dinu, un gentelman. În plus, din cîte m-am lămurit, iubește fotbalul și asta e mare lucru. Pentru jucători și, mai ales, pentru antrenori. La noi, în Italia, mulți fotbaliști, mai ales din generațiile mai noi, fac treaba asta numai ca să cîștige bani sau faimă. Intrarea în prima echipă nu mai e, din păcate, privită ca o trambulină, ci ca un sfîrșit de drum, de unde ambiții care se sting prematur. În ceea ce-l privește pe Lucescu, doar despre el discutam, s-ar putea să vă califice în Spania.

— Greu, signor Sandro, poate chiar imposibil. Am avut toate cărțile în mînă și le-am dat altora. Dacă Ungaria bate Norvegia, la Budapesta, jucătorii noștri vor vedea mondialele la televizor.

— Chiar așa, mă mir că, avînd asemenea jucători, ați ratat meciul cu Elveția! Nu cumva ați fost prea siguri?

— Nu mai știu cum am fost, dar am pierdut! Asta a fost!

— Bănuiesc c-a fost tristețe mare la București, nu?

— Da, dar sperăm să ne bucurăm pe 4 noiembrie.

— Returul cu Inter? Mai greu, căci eu cred că Inter are tot ce-i trebuie pentru a cîștiga Cupa U.E.F.A.

— Chiar și după acest 1-1?!

— De ce nu? Anul trecut, de pildă, în Cupa campionilor, ne-a eliminat Real Madrid, dar spaniolii n-au fost cu nimic mai buni. De fapt, fotbalul internațional e, azi, mai echilibrat ca altădată, uneori un dram de șansă poate decide calificarea. În această seară, șansa v-a surîs vouă, dar cine știe cum va fi la București?

e mai noi, fac
numai ca să
sau faimă. In-
ma echipă nu
păcate, privită
lină, ci ca un
n, de unde am-
sting prematur.
priveşte pe Lu-
despre el dis-
putea să vă ca-
nia.

signor Sandro,
imposibil. Am
ărţile în mînă
altora. Dacă
e Norvegia, la
jucătorii noştri
ondialele la te-

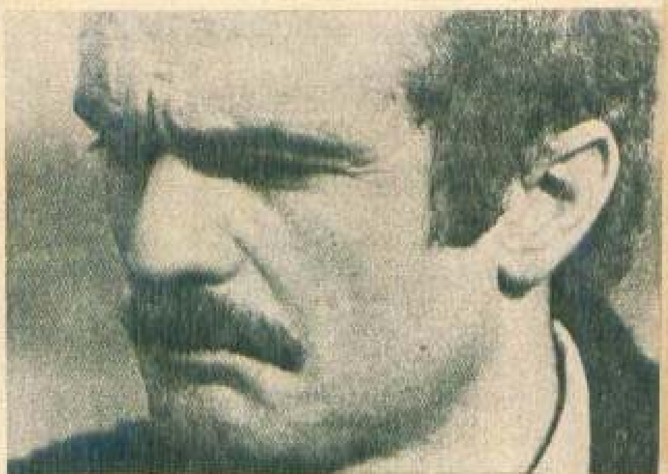
şa, mă mir că,
nea jucători, aţi
cu Elveţia!
ţi fost prea si-

ştiu cum am
pierdut! Asta

c c-a fost tris-
Bucureşti, nu?
sperăm să ne
4 noiembrie.
cu Inter? Mai
n cred că Inter
trebuie pentru a
U.E.F.A.
şi după acest

nu? Anul trecut,
Cupa campioni-
minat Real Ma-
aniolii n-au fost
i buni. De fapt,
rnaţional e, azi,
at ca altădată,
dram de şansă
calificarea. In
, şansa v-a surîs
ne ştie cum va fi
i?

L-AM REVĂZUT PE MAZZOLA PE „DINAMO", LA ULTIMUL ANTRENAMENT AL LUI INTER ÎNAINTEA RETURULUI. NU PĂREA ÎN APELE LUI, DAR SE STRĂDUIA SĂ-ŞI PĂSTREZE SÎNGELE RECE. VOR JUCA, PARCĂ M-A AVERTIZAT, ORIALI ŞI MARINI, AM VENIT LA VICTORIE. PURTA UN IMPERMEABIL, DE CULOAREA UNTULUI ŞI, CA DE OBICEI, FUMA MULT.

— Una mi-aţi declarat mie despre Dinamo şi alta colegilor italieni?! Cum a fost posibil, signor Sandro?!

— Ce-am zis, nu-mi mai aduc aminte?

— Dinamo, citez dintr-o declaraţie a dumneavoastră, n-a arătat altceva decît o oarecare abilitate în păstrarea balonului!!

— Se poate, dar n-ar strica să mă înţelegeţi. Funcţia de la club mă obligă, de cele mai multe ori, să gîndesc una şi să spun alta. Să fac, altfel, vorbind, pe diplomatul, fiind de datoria mea să-i protejez pe jucători. Şi aşa presa şi televiziunea îi „vînează" peste tot, răpindu-le liniştea necesară. Mai ales presa din Torino ne omoară.

— Cum adică, de ce?!

— Intre Inter şi Juventus, care e din Torino, e o veche rivalitate. De aceea, meciurile noastre din deplasare sînt, uneori, pregătite mai în tihnă.

— Să înţelegem că trebuie să ne fie frică de partida retur?

— Vom vedea mîine, să nu vorbim despre asta. Oricum, frică vă e! Ca şi nouă!

— Ştiu că l-aţi văzut pe Lucescu. Ce-aţi discutat?

— De-ale noastre, ne-am adus aminte. Mircea a propus un meci România-Italia '70, e o idee interesantă, voi sta de vorbă şi cu băieţii, acasă. Cu Sarti, cu Facchetti, cu Burgnich, cu Domenghini, cu ceilalţi, poate va ieşi ceva.

— Nu l-aţi pomenit pe Corso. De ce?

— Iertaţi-mă, dar nu văd sensul întrebării.

— Nu prea l-aţi iubit pe Corso, signor Sandro, greşesc?

— Nu l-am iubit, dar era nevoie? Am jucat împreună şi am obţinut multe succese. Asta a şi rămas, nu neînţelegerile dintre noi, adesea speculate de ziarişti. Azi, Corso e director tehnic la Napoli şi face treabă, îl respect pentru asta.

— Squadra Azzurra s-a calificat pentru mondiale. Ce şanse îi acordaţi?

— Dacă va avea linişte, va avea şi şanse.

— Iarăşi diplomaţie?!

— La noi, din păcate, toţi se pricep la fotbal. Se zice, şi nu doar cu umor, că în Italia sînt 30 de milioane de selecţioneri ai naţionalei, adică toţi se amestecă, toţi îşi dau cu părerea.

— Dumneavoastră însă sînteţi, fără îndoială, o autoritate şi, în plus, deţineţi o rubrică sportivă, intitulată „Rotocalcio", la Televiziunea din Montecarlo. În fiecare vineri, vă daţi cu părerea. Azi e marţi, ce-ar fi să anticipăm puţin?

— Cred că, în Spania, echipa R.F.G. va fi una din finaliste.

— Poate Spania, doar joacă pe teren propriu, va fi cealaltă, da?

— Anglia, deşi nu străluceşte acum, va avea un cuvînt greu de spus.

— Ne întoarcem la 1966?!

— Nu ne întoarcem nicăieri, am mai spus-o, dar matematica are, şi în fotbal, tot mai mult cîştig de cauză.

— Lui Inter îi place matematica?

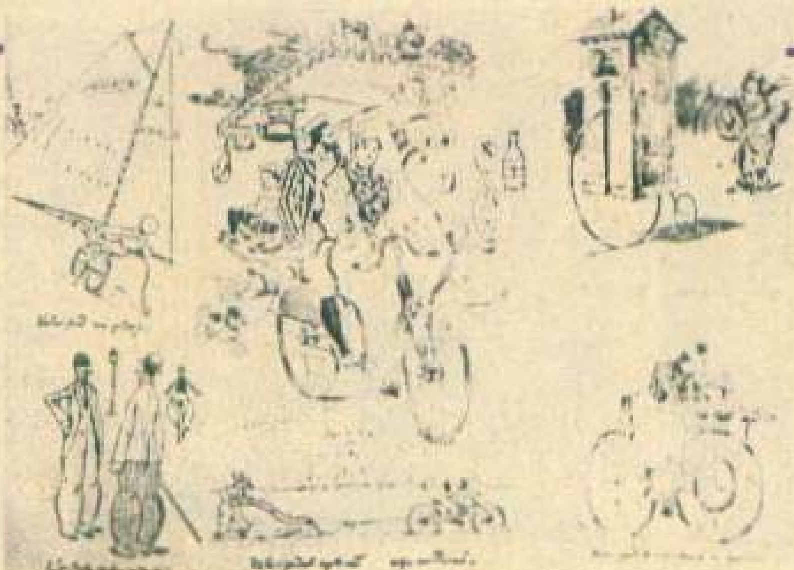
— Inter '81 nu e decît o promisiune. Compar, desigur, cu Inter '64.

— Ce-i doriţi lui Dinamo, signor Sandro?

— Să joace, în '83, finala Cupei campionilor europeni cu Inter şi să cîştige, vă fac o concesie, cel mai bun.

TIMPUL 4 N-A MAI AVUT LOC, DEŞI L-AM REVĂZUT PE MAZZOLA ŞI DUPĂ MECIUL ADJUDECAT, REAMINTESC, DE DINAMO CU 3-2. ERA, FIREŞTE, AFECTAT DE ELIMINARE, DAR PARA. NE-AM STRÎNS MÎINILE ŞI NE-AM URAT, RECIPROC, SUCCES. AŞ FI FOST GATA SĂ JUR CĂ, ÎN MOMENTELE ACELEA, SIGNOR SANDRO AR FI AVUT, CU ADEVĂRAT, NEVOIE DE O ÎNCURAJARE.

OVIDIU IOANIŢOAIA

1895 — VELOCIPEDOMANIA

Pină la sfirşitul secolului trecut bicicleta a continuat să fie socotită, de către medici, „inamicul absolut al sănătăţii". Asociindu-se părerilor venite din Occident, unde ciclismul era combătut cu inverşunare, doctorul M. Cîmpeanu ţine, la 4 noiembrie 1895, la Societatea studenţilor în medicină din Bucureşti, o conferinţă referitoare la „velocipede şi la ciclomani", condamnind, fără nici o rezervă, „alergările şi cursele nebuneşti, ca şi ţinuta, zisă elegantă, a unora dintre cei ce merg pe acest vehicol". Iar revista „Vieaţa", care apare sub conducerea lui Alexandru Vlahuţă, publică o caricatură batjocoritoare la adresa bicicletei, pe care o reproducem în întregime. Dar critica nu prinde, adepţii bicicletei fiind mai puternici decît detractorii ei. Din prima categorie fac parte, la Bucureşti, şi fruntaşi ai vieţii culturale şi ştiinţifice, între care Alexandru Macedonski, Barbu Ştefănescu Delavrancea, generalul Ion Florescu, dr. Urechia — „care folosesc cu precădere bicicleta în deplasările lor zilnice", cum ne spun ziarele timpului.

1901 — PENTRU SETEA CAPITALEI

Un miliard de litri pe zi acesta este, în prezent, consumul de apă în Bucureşti, pe timpul verii. Apa este adusă pe mai mult de o sută de kilometri de conducte, din afara oraşului şi din adincul a peste şase sute de fintini. În medie, consumul pe cap de locuitor atinge 500 de litri pe zi. În fotografie: la marginea Capitalei se forează pentru descoperirea de noi surse de apă. În faţa sondei se află comisia venită pentru constatarea mersului lucrărilor.

1896
PRIMA RADIOGRAFIE

Ultima mare descoperire din secolul trecut — „misterioasele raze X care străbat toate corpurile, mergind în linie dreaptă, fără a putea fi deviate", cum le-a caracterizat descoperitorul lor, fizicianul Wilhelm Conrad Roentgen — avea să-şi găsească prima întrebuinţare în medicină, pentru „efluviografie", adică pentru „fotografierea interiorului corpului omenesc". Prima radiografie cunoscută în lume a fost realizată cu ocazia comunicării descoperirii razelor X, la 23 ianuarie 1896. Două luni mai tîrziu — în martie 1896 — cercetători de la laboratorul de fizică al Şcolii de poduri şi şosele din Bucureşti au obţinut şi ei o primă radiografie, sub conducerea profesorului Dragomir Hurmuzescu. Iat-o în fotografie, detaliată: mina unei femei, cu verighetă pe deget, două chei, un ceasornic de buzunar, un miner de poşetă.

În următoarele zile, profesorul C. Severeanu a început să facă la Spitalul Colţea cele dintii radiografii medicale.

O prezență mereu activă în Cenaclul Flacăra : actorul MIHAI STAN

Redactor şef al publicaţiilor Flacăra
ADRIAN PĂUNESCU

ALMANAHUL FLACĂRA 1982 A FOST REALIZAT DE :

NICOLAE ARSENIE,	redactor şef adjunct
OVIDIU IOANIŢOAIA,	redactor coordonator
DAN BÎRLĂDEANU,	secretar responsabil
TUDOR RUPTUREANU,	corector
MARCEL UNGUREANU,	tehnoredactor

Coperţile : A. MIHAILOPOL (fotografii) ; SIMONA POP (grafică)

LEI 30

Acesta e Cenaclul Flacăra,
în varianta sa din noiembrie 1981,
aceștia sînt membrii Cenaclului, cu
excepția celui care, spunîndu-vă
„La mulți ani!",
semnează
Adrian Păunescu